

МАТЕРІАЛИ IV МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
**«ЮРИДИЧНІ НАУКИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**
(20-21 травня 2016 року)

Київ
2016

УДК 34(063)
ББК 67я43
Ю 70

Юридичні науки: проблеми та перспективи. Матеріали
Ю 70 IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 20-21 травня
2016 року). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2016. – 144 с.
ISBN 978-966-916-111-6

У збірнику представлені матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Юридичні науки: проблеми та перспективи». Розглядаються загальні питання історії та теорії держави та права, конституційного, муніципального права, цивільного, господарського, адміністративного права та процесу, фінансового, інформаційного, кримінального, кримінально-виконавчого права, кримінології а також, а також питання кримінального процесу, криміналістики, судової експертизи та інше.

Збірник призначений для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, які цікавляться юридичною наукою, а також для широкого кола читачів.

УДК 34(063)
ББК 67я43

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Грабова О.В.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СПІВВІДНОШЕННЯ ПРАВА ТА МОРАЛІ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ..... 7

Сорокіна К.П.

ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОЇ
ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ..... 10

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ТА ПРИВАТНЕ ПРАВО

Бубенець В.Ю.

ВІЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ЗОНИ: ПРОБЛЕМИ, ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ 13

ЕКОЛОГІЧНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ, АГРАРНЕ ПРАВО

Беренов Д.К., Шеховцов В.В.

ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА
ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ 17

Ковальчук О.В.

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ ЧАСТКИ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ 21

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Авдєєв В.В.

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ
ПРОЦЕНТІВ РІЧНИХ ЗА Ч. 2 СТ. 625 ЦК УКРАЇНИ..... 24

Ільєнко О.О.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ДОГОВОРУ КОНТОКОРЕНТУ 27

Коломієць М.С.

ПОНЯТТЯ КАТЕГОРІЇ МОРАЛЬНІ ЗАСАДИ СУСПІЛЬСТВА
В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ..... 31

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Андріяшик І.В.

СУЧАСНИЙ СТАН ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА
В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ 34

Вдовин Т.О.

ПРАВОВИЙ СТАТУС КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ
ЯК ОБ'ЄКТА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ..... 36

Понзель А.О.

НЕДОЛІКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ..... 39

СІМЕЙНЕ ПРАВО, ЖИТЛОВЕ ПРАВО

Маслова Є.В.

ПІЛЬГОВИЙ КРЕДИТ НА ЖИТЛО МОЛОДИМ СІМ'ЯМ 43

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Василець А.В.

ПРОБЛЕМИ СПАДКУВАННЯ ПРАВА НА ЧАСТКУ У СТАТУТНОМУ
КАПІТАЛІ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ 46

Деркач Н.А.

ДОКАЗИ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ 49

Михальський Д.Ю.

СВІТОВИЙ ДОСВІД ЩОДО ПРАВОВОГО СТАТУСУ КОМЕРСАНТІВ
ЯК СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ (ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ) ДІЯЛЬНОСТІ 52

Потудінська О.В.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ
ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС (В ЧАСТИНИ ІНСТИТУТУ
КОМЕРЦІЙНОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА) 56

ТРУДОВЕ ПРАВО, ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Абакумов А.С.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО
ЗАКОНОДАВСТВА В ТРУДОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ 59

Бондаренко В.В.

ЩОДО ДЕЯКИХ ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВНУТРІШНЬО
ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ 62

Загоруйко Н.В.

ПОЄДНАННЯ НОРМАТИВНОГО 64
ТА ДОГОВІРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ
ЯК СОЦІАЛЬНА ГАРАНТІЯ ДЛЯ ПРАЦІВНИКІВ 64

Збириновська Ю.С., Сосенкова К.Р.

ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ 67

Ківа Д.О.

ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДАННЯ ТРУДОВИХ ДОГОВОРІВ
ПРО СУМІСНИЦТВО ТА СУМІЩЕННЯ ПРОФЕСІЙ ТА ПОСАД:
ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА 70

Летка Д.А.

ПРОБЛЕМА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ ВИЩИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УКРАЇНІ 73

Питель В.А.

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ СТУДЕНТІВ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ ВНЗ 76

Плахтієнко Т.В.

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ЩОДО ВІДСУТНОСТІ НА РОБОЧОМУ МІСЦІ БЕЗ ПОВАЖНИХ ПРИЧИН 78

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Базильчук І.В. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ КАМЕРАЛЬНОЇ ПЕРЕВІРКИ ЯК СПОСОБУ ЗДІЙСНЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ	82
Васильєв І.В. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ОБІГУ ЗБРОЇ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ 2007-2015 РР.....	86
Верблюдо Р.М. УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	88
Ганущак Н.В., Шепета О.В. ПРОФЕСІЙНА ТАЄМНИЦЯ ТА ЇЇ ВИДИ.....	90
Дудченко І.О. ПОНЯТТЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	94
Косова Е.В. РОЗВИТОК МЕТОДОЛОГІЇ НАУКИ ФІНАНСОВОГО ПРАВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	96
Летка Д.А. ЗАБОРОНА ЖЕБРАКУВАННЯ В МЕТРОПОЛІТЕНІ	98
Лифарь А.О. ПОРЯДОК ОСКАРЖЕННЯ ДІЙ ПОСАДОВИХ ОСІБ МИТНИХ ОРГАНІВ ТА ЇХ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ.....	101
Позюмко І.С. ЕЛЕКТРОННИЙ СЕРВІС РЕЄСТРАЦІЇ АКТИВ ЦИВІЛЬНОГО СТАНУ ЯК ПІЛОТНИЙ ПРОЕКТ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ	104
Стріченко Д.А. НЕДОБРОСОВІСНА РЕКЛАМА	107
Шапка А.В. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	110

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ

Буша З.В. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РАТИФІКАЦІЇ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ.....	113
Верблюдо Р.М. КВАЗІСПЕЦІАЛЬНА КОНФІСКАЦІЯ – ПОКАРАННЯ ЧИ НІ.....	116
Голодна А.С. ПРОБАЦІЯ В УКРАЇНІ: БУТИ ЧИ НЕ БУТИ	118
Доброва Я.Р., Карпа О.А. ЗАПОБІГАННЯ ЖІНОЧОЇ ЗЛОЧИННОСТІ	120

Кириченко В.Б.

ПОНЯТТЯ МЕТИ КРИМІНАЛЬНОГО ПОКАРАННЯ
В КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ 123

Крот М.А.

ФІЗИЧНИЙ ТА ПСИХІЧНИЙ ПРИМУС ЯК ОБСТАВИНИ,
ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ ЗЛОЧИННІСТЬ ДІЯННЯ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ
ЇХ З СУМІЖНИМИ ПОНЯТТЯМИ 126

Стріченко Д.А.

НЕОБХІДНА САМООБОРОНА..... 129

**КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА,
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА,
СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ**

Гринєць М.О.

ПРОБЛЕМА ПЕРЕЛІКУ ОСІБ, ІНТЕРЕСИ ЯКИХ МОЖЕ ПРЕДСТАВЛЯТИ
ПРОКУРОР В СУДІ..... 133

Рибченко Я.М.

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДУ ПРИСЯЖНИХ В УКРАЇНІ..... 136

Усенко В.А.

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПІД ЧАС
КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ..... 139

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Грабова О.В.

студентка,

*Київський університет права
Національної академії наук України*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СПІВВІДНОШЕННЯ ПРАВА ТА МОРАЛІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Актуальність взаємодії права і моралі, як ціннісних регуляторів суспільних відносин, складно переоцінити, оскільки загальновідомим є факт тісної їх соціальної та функціональної взаємодії. У той же час, завдання, усунення небажаних колізій та протиріч між правом і мораллю, досягнення найбільш глибокої та гнучкої взаємодії між ними до сих пір не вирішена. Метою цієї статті є аналіз та розкриття аспектів взаємодії права і моралі у соціальному регулюванні.

Проблему співвідношення таких соціальних регуляторів як право і мораль зустрічаємо в працях представників Стародавньої Греції: Гомера, Солона, Піфагора, Геракліта, Протагора, Платона, Аристотеля. У своїх поемах, діалогах, трактатах вище зазначені філософи обґрунтовували своє розуміння права, справедливості, рівності, зокрема в управлінні державою. Такі вчені як І. Ільїн [4], П. Новгородцев [2], В. Соловйов [3] розглядають право як мінімальну дефініцію моральності, іншими словами – юридично оформлену мораль, як «примусову вимогу здійснення мінімального добра та порядку, що не допустить відомого прояву зла» [3]. С. Алексєєв [2], О. Лукашова [5], В. Нерсисянц [6], Ю. Агешин [1], навпаки, вважають, що право виступає лише засобом реалізації морально-гуманістичних ідеалів суспільства.

Розглянемо визначення права, норм права, моралі.

Норма права – це загальнообов'язкове, формально визначене правило поведінки, яке встановлене або санкціоноване державою і спрямоване на врегулювання суспільних відносин шляхом надання їх учасникам юридичних прав і покладення на них юридичних обов'язків. [13, с. 278].

Право – це загальнообов'язкові, формально визначені правила поведінки, що встановлюється чи санкціонується державою з метою регулювання найважливіших для суспільства відносин, шляхом

визначення точного змісту прав та обов'язків суб'єктів і можливістю застосування відповідальності за їх невиконання або порушення.

Мораль – це погляди, уявлення і правила, що виникають як безпосереднє відображення умов суспільного життя у свідомості людей у вигляді категорій справедливості і не справедливості, добра і зла, честі, гідності, совісті, обов'язку та ін. [6, с. 303].

Ю. Агешин каже: «Право й мораль – це доповнюючий один одного засіб соціального регулювання, у процесі якого виникає якісно нове явище – морально-правовий вплив. Право й мораль як складові частини цього явища не розчиняються в ньому й, не втрачаючи своїх індивідуальних властивостей, у сукупності утворюють соціальну цілісність, що реально існує й активно впливає на суспільну практику». [1, с. 74]. Однак, на мою думку, понятійне співвідношення між правом і мораллю має набагато більш складне, різноманітне вираження.

Взаємодія права і моралі у суспільстві – це складний, багатогранний процес. Активно впливаючи на мораль, право сприяє більш глибокому вкоріненню норм моралі у суспільстві, в той же час воно під впливом морального фактора постійно збагачується: зростає роль права як соціального регулятора суспільних відносин. Право і мораль – засоби соціального нормативного регулювання, що взаємодоповнюють один одного. Їх взаємодія носить конструктивний характер. У реальній дійсності право і мораль функціонують у єдності, переплітаючись між собою, доповнюючи одне одного. Таким чином, право і мораль взаємодіючи між собою постійно розвивають норми моралі та права.

Найбільш характерною рисою взаємодії права і моралі є їх зближення, взаємопроникнення, посилення їх впливу на суспільство. У процесі регулювання суспільних відносин виникає морально-правовий вплив. Право і мораль, як складові частини цього явища, не втрачаючи своїх індивідуальних якостей, у сукупності створюють соціальну цінність, що реально існує та активно впливає на життя. [6, с. 304].

Можемо визначити відмінності права і моралі.

Відмінності права і моралі:

1. Зміст норм права характеризується визначеністю, конкретністю. В них передбачені права і обов'язки сторін, риси взаємовідносин. Моральні вимоги відрізняються більш широким змістом [6, с. 305].

2. Відмінність норм права і моралі виявляється також і в характері гарантій здійснення цих норм. Вимоги норм права і норм моралі виконуються більшістю наших громадян добровільно в силу розуміння обов'язку. Норми моралі реалізуються в силу звички, внутрішнього спонукання [6, с. 305].

3. Право і мораль спираються на заходи примусу, але їх характер і спосіб здійснення різний. У сфері моралі примус виступає у формі суспільної думки, рішення колективу [6, с. 305].

4. Відмінність між нормами права і моралі виявляється і в оцінці мотивів поведінки людини [6, с. 305].

Відмінності між правом і мораллю викликаються складністю й суперечливістю самого життя, нескінченною різноманітністю виникаючих у ній ситуацій, появою нових тенденцій у суспільному розвитку, неоднаковим рівнем моральної й правової свідомості людей, мінливістю соціальних умов.

Дотримання норм права входить у зміст морального обов'язку громадян у суспільстві. З розвитком моральної і правової свідомості підвищується авторитет права, вдосконалюються як норми моралі, так і норми права [6, с. 305].

Зближення права і моралі на сучасному етапі не означає послаблення примусово – обов'язкового аспекту діях правових норм. Правові норми обов'язкові для всіх, незалежно від моральних переконань кожної окремої людини. В цивільному суспільстві є моральним виконувати норми права, а не виконання є аморальним. Якщо таких переконань недостатньо, щоб забезпечити дотримання закону, то державні органи зобов'язані вжити заходів щодо тих, хто не дотримується закону.

Отже, в демократичному суспільстві мораль є опорою права на етапах його прийняття, функціонування, реалізації та захисту з боку держави. Рівень моральності права визначає рівень справедливості суспільства.

Визначення моралі як опори права неминуче призводить до висновку про необхідність підвищення моральної обумовленості правових норм, зняття тієї суперечності між правовими й моральними вимогами, яка часом спостерігається в реальному житті [6, с. 307].

Зробимо висновок з вище сказаного: мораль і право є основними способами регуляції й нормування поведінки людини і взаємно доповнюють одне одного, що і дає підстави в певних межах говорити про них як про деяку єдність, тобто морально – правову культуру. Основна ж відмінність і розмежування між мораллю і правом полягає насамперед у тому, що моральна регуляція здійснюється виключно на основі різноманітних аспектів моральної свідомості, яка виступає, так би мовити, своїм власним гарантом, тоді як правова регуляція не зумовлюється виключно правосвідомістю, а має своїм джерелом і гарантом такий потужний соціальний інститут, як держава. Звідси впливає і певна відмінність в стимулах, які задають і підкріплюють прагнення людини до дотримання моральних та правових норм.

Список використаних джерел:

1. Алексеев С.С. Теория права / Алексеев С.С. – М.: Изд-во БЕК, 1995. – 320 с.

2. Абдулаев М.И. Теория государства и права: учебник для высших учебных заведений / Абдулаев М.И. – М.: Финансовый контроль, 2004. – 410 с.
3. Ильин И. А. О сущности правосознания / Ильин И. А. (Собр. соч в 10 т. / т. 4). – М.: Русская книга, 1994. – 498 с.
4. История политических и правовых учений/под ред. В.С. Нерсисянца. – М., 1997. – 521 с.
5. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави та права: Підручник. – К.: Кондор, 2005. – 609 с.
6. Матузов Н.И. Социалистическое право и коммунистическая мораль в их взаимодействии / Матузов Н.И. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1969. – 90 с.
7. Новгородцев П.И. Историческая школа юристов, ее происхождение и судьба / Новгородцев П.И. – М.: Унив.тип., 1896. – 234 с.
8. Нерсисянц В.С. Общая теория права и государства / Нерсисянц В.С. – М.: НОРМА, 2004. – 522 с.
9. Право, мораль, личность / [Е.А. Лукашова; отв. ред. В.М. Чхиквадзе]. – М.: Наука, 1986. – 263 с.
10. Соловьев В.С. Оправдание добра. Нравственная философия / В.С.Соловьев (Собр.соч.: в 2 т. / т. 1). –М.: Мисль, 1988. – 479 с.
11. Теория государства и права: [учеб. пособие / под ред. А.С. Пиголкина]. – М. : Изд-во Городец, 2003. – 253 с.
12. Теорія держави та права. Академічний курс: Підручник / За ред. О. В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.

Сорокіна К.П

студент,

Науковий керівник: Матат Ю.І.

кандидат юридичних наук, асистент,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОЇ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

Права та свободи людини постають на сьогодні у якості фундаментальної правової цінності, без якої неможливе нормальне функціонування та розвиток індивіда. Кожна особа від народження може безперешкодно реалізовувати їх, але безпосередньо у визначених межах, у той час як вихід за ці межі призводить до зловживання правом. Чіткого визначення терміну «зловживання правом» в чинному законодавстві України, як і в законодавстві минулих часів не міститься [1, с. 25-27].

На думку В. Грибанова зловживання правом – це особливий вид цивільного правопорушення, що здійснюється уповноваженою особою при вчиненні нею належного їй права та пов'язаний з використанням

недозволених конкретних форм в рамках дозволеного їй загального типу поведінки [2, с. 21]. На сьогодні не має чіткого визначення такого правового феномену як «зловживання правом». Саме у зв'язку з цим в науковій літературі пропонуються такі підходи щодо його розуміння:

1. Даний феномен вважається поведінкою, яка не відноситься ні до правомірної, ні до протиправної;
2. Діяння, що за певних обставин може бути як правомірним, так і протиправним [3, с. 92].

Зловживання правом має місце лише у випадку, коли у особи наявне суб'єктивне право. До того ж зловживати особа може лише своїм, а не чужим правом, але при цьому ця ж особа завдає шкоди іншим. Про такий аспект М. М. Хміль зазначив, що «зловживання правом являє собою здійснення права, яке завдає зло».

Треба акцентувати увагу на тому, що зловживання правом відрізняється від правопорушення тим, що коли людина їм зловживає вона не порушує юридичні заборони, а просто реалізує свої права, при цьому виходячи за межі свого суб'єктивного права. В разі зловживання особа не несе юридичної відповідальності, що характерне для правопорушення. Треба зазначити, що *у разі недодержання особою при здійсненні своїх прав вимог, суд може зобов'язати її припинити зловживання своїми правами, а також застосувати інші наслідки, встановлені законом* (ч. 6 ст.13 Цивільного кодексу України). Якщо особа завдає шкоду майну або майновим інтересам іншої особи, то в такому разі суд може зобов'язати особу не тільки утримуватися від зловживання правом, а також відшкодувати збитки заподіяні іншій особі (ст. 22 Цивільного кодексу України) [4].

Одним із видів зловживання правом є шикана, під якою в юридичній науці розуміють вид правової поведінки з прямим умислом заподіяти шкоду іншій особі. Вперше в науковий обіг поняття «шикана» було введено німецькою правовою доктриною.

Першим джерелом у якому було закріплено, що шикана являє собою одну із заборонених форм зловживання правом, було Пруське Земське Уложення 1794 року. У чинному законодавстві України даної правової категорії не закріплено, хоча положення, що розкривають її зміст та сутність зазначено у Конституції України.

Основними рисами шикани є:

- 1) прямий умисел;
- 2) заподіяння шкоди іншій особі;
- 3) вина;
- 4) предметом посягання є майнові та немайнові права, інтереси суб'єктів правовідносин.

Шикана може мати місце як у сфері реалізації норм матеріального права, так і у сфері процесуального права.

Якщо розглядати шикану у сфері матеріального права, то дана правова категорія може використовуватися, наприклад, для зменшення конкуренції на міжнародному та національному ринку (це може відбуватися як шляхом дискредитації суб'єкта господарювання, так і шляхом досягнення неправомірних переваг у конкуренції в іншій формі). При цьому завдається шкода іншій особі у формі надання недостовірної інформації. Так, Господарський кодекс України забороняє монопольну діяльність, що являє собою шикану. Суть її полягає у нав'язуванні умов договору контрагенту, що опиняється у нерівних умовах, нав'язуванні непотрібного йому товару, припиненні виробництва, вилученні деяких товарів з обігу, що призведе до їх дефіциту, встановленні монопольних цін, що приводить до обмеження конкуренції.

Шикана у процесуальному праві може проявлятися, наприклад, у випадку коли позивач подає позов до суду з приводу матеріального відшкодування будучи достовірно обізнаним про те, що його позов не має перспективи, у навмисному затягуванні процесу шляхом заявлення стороною необґрунтованих клопотань тощо [5, с. 15-19].

Отже, зловживання правом є одним з видів правомірної поведінки, що здійснюється особою, яка по суті не порушує юридичні обов'язки, але завдає шкоди суспільним та приватним інтересам. Шикана як особливий вид зловживання правом являє собою, з процесуальної точки зору, правопорушення. Таким чином, можна стверджувати, що внесення змін до чинного законодавства та закріплення інституту шикани сприятиме підвищенню ефективності судочинства, прийняттю справедливих, обґрунтованих та законних судових рішень.

Список використаних джерел:

1. Зюбан С.В. Поняття та ознаки категорії зловживання правом [Електронний ресурс] <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/1224/2/Зюбан%2025-28.pdf>.
2. Грибанов В.П. Осуществление и защита гражданских прав / В.П. Грибанов. – Изд. 2-е. – М. : Статут, 2001. – 411 с.
3. Рогач О.Я. Зловживання правом: теоретико-правове дослідження. – Ужгород: Ліра, 2011. – 368с.
4. Цивільний кодекс України : закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відом. Верх. Ради України. – 2003. – № № 40-44. – Ст. 356.
5. Ляшенко Р.Д Шикана як особливий вид зловживання правом / Р.Д. Ляшенко, К.І. Бальковська // Вісник Запорізького національного університету – 2014. – № 2. – С. 15-21.

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ТА ПРИВАТНЕ ПРАВО

Бубенець В.Ю.

студентка,

Інститут післядипломної освіти

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

ВІЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ЗОНИ: ПРОБЛЕМИ, ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Розвиток інтеграційних процесів в Європі є звичайним явищем, що визначає теперішній та майбутній її розвиток, місце в системі міжнародних відносин. Україна заявила про Європейський вибір відразу після того, як стала незалежною. Проте, на сьогодні стало зрозуміло, що інтеграційний процес не буде таким простим і передбачувальним, як уявляли собі українські політики.

Адже, чинне законодавство щодо їх правового регулювання містить чимало прогалин та є застарілим, а тому безперечно потребує вдосконалення та оновлення.

Викладене вище, зумовлює актуальність та доцільність дослідження вибраної теми в контексті сучасної правової думки, оскільки в сучасних умовах вона є досить актуальною та не досить дослідженою.

На сьогоднішній день в Україні існує 11 спеціальних (вільних) економічних зон і 9 територій пріоритетного розвитку, але нині вони не користуються преференціями. Постійний процес зміни влади в Україні протягом 2000–2012 рр. призвів до посилення «дебатів» з приводу доцільності та необхідності функціонування СЕЗ у нашій державі. Ще в 2010 р. Кабінетом Міністрів України було підготовлено законопроект про Державну програму економічного і соціального розвитку України на 2010 р., в якому передбачалося створення в кожній області по два індустріальні парки. І тодішня, і сьогоднішня влада висловлюється на підтримку СЕЗ, хоча ще в 2005 р. податкові пільги в 11-ти СЕЗ були скасовані з метою усунення можливих проявів зловживання та ухилення від сплати податків. Таким чином, в Україні створено 12 вільних економічних зон, запроваджено спеціальний режим інвестиційної і інноваційної діяльності восьми технологічних парків, на територіях восьми областей і Автономної республіки Крим – спеціальний режим інвестиційної діяльності [6, с. 158-159].

Зважаючи на таку чималу кількість вільних економічних зон в Україні необхідним є дослідження їх правового регулювання. Правове регулювання ВЕЗ здійснюється як правило внутрішнім національним законодавством держави у якій розміщуються ВЕЗ. Так, зокрема, в Законі України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» зазначено, що на території спеціальної (вільної) економічної зони діє законодавство України з урахуванням особливостей, передбачених Законом України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» або законом про створення конкретної спеціальної (вільної) економічної зони. Закон про створення конкретної спеціальної (вільної) економічної зони не може суперечити Закону України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» [2].

ВЕЗ, яка діє, в першу чергу, як інститут національної економіки різних за ступенем економічного розвитку держав, тим не менш є більшою мірою інтернаціональним елементом міжнародної економічної діяльності, результатом інтеграції та кооперації на міжнародному рівні, що набуває все більшої актуальності у зв'язку з очевидною глобалізацією міжнародної економіки. У наявності взаємозалежність і взаємодоповнюваність міжнародних та національних норм права, що регулюють діяльність ВЕЗ і визначають тенденції їх розвитку. Доводиться констатувати, що інститут ВЕЗ де-факто став реалією міжнародної економічної інтеграції як одна з найбільш прогресивних форм іноземних інвестицій, але до цих пір не має необхідного комплексу міжнародних нормативно-правових документів, які б регулювали цей аспект міжнародно-економічної діяльності. Відсутність комплексу імперативних і диспозитивних правових норм, аналогічних регулюванню міжнародної торгівлі в межах СОТ, не тільки не сприяє розвитку інституту ВЕЗ, як ефективного інструменту залучення іноземних інвестицій, технологій та управлінського досвіду, але і може привести до негативних наслідків [5, с. 209].

Як відомо для ефективного розвитку ВЕЗ необхідно забезпечити вигідні умови. До таких можна віднести податкові звільнення. Проаналізуємо національне законодавство України в частині регулювання податкових звільнень, які притаманні СЕЗ, що діють на території України, та які є невід'ємним елементом їх спеціального правового режиму економічної діяльності. Візьмемо для прикладу виробничі зони – «Донецьк», «Азов», «Яворів». Для Донецької області питання, пов'язані зі створенням СЕЗ, не є новим. Ще на початку 90-х рр. XX ст. матеріали про необхідність цього направлялися до Кабінету Міністрів, але з різних причин рішення не були прийняті. Зараз область має законодавчу базу для розвитку СЕЗ. Початок їх створенню

поклали Указ Президента від 18 червня 1998 р. «Про спеціальні економічні зони і спеціальний режим інвестиційної діяльності в Донецькій області» і Закон з такою ж назвою від 24 грудня 1998 р. Спеціальна економічна зона «Донецьк» та спеціальна економічна зона «Азов» створюються на строк 60 років у межах таких територій: спеціальна економічна зона «Донецьк» знаходиться на півдні міста Донецька і займає площу 466 гектарів; спеціальна економічна зона «Азов» знаходиться на півдні міста Маріуполя Донецької області і займає площу 314,8 гектара [3]. За даними офіційного сайту Верховної Ради України, останні оновлення даного закону були здійснені ще 2006 року. Зважаючи на події сьогодення, зокрема, військові події, що відбуваються саме на сході України, в Донецькій області, даний нормативно-правовий акт потребує відповідних змін та оновлень.

Згідно із Законом України «Про спеціальну економічну зону «Яворів» на період до 1 січня 2020 р. в адміністративно-територіальних межах Яворівського району Львівської області, за винятком Яворівського військового полігона і військових частин, створюється спеціальна економічна зона. СЕЗ «Яворів» поєднує в собі ознаки виробничої, вільної митної зони і технологічного парку. Структурно зона складається з автопорта «Краковець» і комплексної виробничої зони, до якої належить і технологічний парк [4]. За даними офіційного сайту Верховної Ради України, останні оновлення даного закону були здійснені ще 2006 року. Проте з того часу багато що змінилося. На сьогодні на території Яворівського району Львівської області відбуваються тренування військових, що, на нашу думку, спонукає внести відповідні зміни до зазначеного нормативно-правового акта.

Керуючись вітчизняним законодавством про функціонування зазначених СЕЗ, основним завданням їх створення повинні бути: розвиток зовнішньоекономічних зв'язків, організація нових робочих місць, залучення інвестицій у пріоритетні галузі виробництва, впровадження нових технологій, модернізація діючих виробництв, розвиток сучасної виробничої, транспортної та ринкової інфраструктури, ефективне використання природних ресурсів тощо. Також законодавством передбачено певні привілеї щодо функціонування СЕЗ та оподаткування суб'єктів, що діють на їх територіях. Однак, якщо детально проаналізувати нормативно-правові акти, якими регулюються «пільгові митні, валютно-фінансові, податкові та інші умови економічної діяльності національних та іноземних юридичних і фізичних осіб на територіях СЕЗ», зокрема на територіях СЕЗ «Донецьк», «Азов», «Яворів», то бачимо, що жодних реальних податкових чи митних послаблень законодавство не надає. Зазначені закони носять майже декларативний характер, встановлюючи лише межі СЕЗ та визначаючи

мету їх створення, а також порядок ліквідації та повноваження інституцій, які керують їх діяльністю [6, с. 159].

Викладене вище дозволяє зробити висновок, що чинне національне законодавство щодо правового регулювання вільних економічних зон містить чимало колізій та прогалин, є застарілим, а тому потребує вдосконалення та оновлення. Зокрема, вбачається за необхідне внести відповідні зміни та доповнення до Закону України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» від 13.10.1992р. щодо регулювання визначення поняття вільної економічної зони та видів вільних економічних зон. А також до спеціальних законів, які регулюють вільні економічні зони в конкретних частинах України. Зокрема, до Закону України «Про спеціальні економічні зони і спеціальний режим інвестиційної діяльності в Донецькій області» від 24 грудня 1998 р. та Закону України «Про спеціальну економічну зону «Яворів» від 15.01.1999 р. Адже, враховуючи події сьогодення вільні економічні зони на зазначених територіях не можуть функціонувати повним чином. Вказані заходи сприятимуть підвищенню ефективності застосування нормативно-правових норм щодо правового регулювання вільних економічних зон.

Насамкінець, слід зауважити, що проблеми поняття, видів та правового регулювання вільних економічних зон потребують подальшого наукового дослідження.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Закон України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» від 13.10.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 50. – Ст. 676.
3. Закон України «Про спеціальні економічні зони та спеціальний режим інвестиційної діяльності в Донецькій області» від 24.12.1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 7. – Ст. 50.
4. Закон України «Про спеціальну економічну зону «Яворів» від 15.01.1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 15. – Ст. 82.
5. Денисенко С.І. Міжнародно-правові аспекти діяльності спільних вільних економічних зон на шляху розвитку міжнародної економічної інтеграції / С.І. Денисенко // Вісник Академії адвокатури України. – 2012. – № 1. – С. 203-210.
6. Шутова О.С. Вільні економічні зони як різновид територіальних податкових звільнень / О.С. Шутова // Часопис Київського ун-ту права. – 2013. – № 1. – С. 157-161.

ЕКОЛОГІЧНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ, АГРАРНЕ ПРАВО

Беренов Д.К.

студент;

Шеховцов В.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

На сьогодні одним із найважливіших елементів інтеграції України до Європейського простору і отримання статусу повноправного члена Європейського Союзу є приведення законодавства нашої держави у відповідність до стандартів права ЄС.

Дана тема є вкрай актуальною, адже її вирішення дасть змогу нашій державі не тільки вийти на новий більш високий рівень нових стандартів у галузі екологічного права, а й приєднатися до Європейського Союзу і стати повноправним учасником міжнародного співтовариства.

Дану проблему досліджували такі вчені, як Г. Анісімова, Г. Балюк, П. Гвоздик, В. Мармазов, Г. Друзенко, С. Костюк, Н. Істягіна, В. Опришко, а також інші автори. Однак, й досі питання адаптації українського екологічного законодавства до законодавства Європейського Союзу залишається невирішеним і потребує подальшого дослідження.

Мета статті. Ціллю даної наукової статті є дослідження проблематики адаптації екологічного законодавства України до законодавства ЄС. Метою є спроба вирішити питання які виникають на шляху проведення такої адаптації з урахуванням вітчизняного законодавства, затверджених компетентними органами загальнодержавних програм, а також міжнародних нормативно-правових актів.

Виклад основного матеріалу. Проблеми адаптації українського екологічного законодавства до законодавства Європейського Союзу можна класифікувати за наступними ознаками.

За ступенем значущості можна визначити основні і додаткові. Основними у даному випадку будуть виступати такі проблеми адаптації, які відіграють ключову роль у процесі реформування вітчизняної законодавчої бази у сфері екології на шляху до повноцінної євроінтеграції нашої держави і становлення її як повноправного учасника Європейського Союзу. До цієї категорії проблем можна

віднести, наприклад, невідповідність побудови деяких нормативно-правових актів актам країн-членів ЄС, неврегульованість чи не достатня урегульованість певних питань, які відіграють важливу роль у процесі збереження і відтворення природних ресурсів, невідповідність деяких основних засад засадам екологічного права ЄС і т. д.

Що стосується додаткових проблем, то до них можна віднести ті, які хоча прямо і не характеризують стан екологічного законодавства в Україні, але мають певний вплив на нього. Сюди можемо віднести недостатній рівень розвитку правової свідомості і громадянського суспільства в нашій державі, неправильне розуміння і тлумачення норм міжнародних нормативно-правових актів у сфері екологічного права, колізійність вітчизняного законодавства і так далі.

Окрім цього, за детальністю можна визначити загальні і спеціальні проблеми адаптації українського екологічного законодавства до законодавства Європейського Союзу. До загальних ми відносимо ті проблеми, які мають масштабний вплив на розвиток і функціонування усього законодавчого масиву. Це може бути, приміром, невідповідність основних принципів екологічного права принципам, що закріплені у нормативних актів країнах-членах ЄС.

До спеціальних можна віднести такі проблеми, що полягають у невідповідності певних законодавчих положень, які мають переважно локальний характер і несуть свій вплив лише на певні підгалузі екологічного права, стандартам Європейського Союзу.

Але є й позитивні показники адаптації українського законодавства до законодавства ЄС. Серед них можна виділити наступні.

За період від того моменту, коли нашою державою був прийнятий курс на євроінтеграцію і до сьогоденного моменту була укладена досить велика кількість різноманітних нормативно-правових актів як національного, так і міжнародного характеру. Яскравим прикладом може служити Угода про партнерство і співробітництво між Україною та Європейським Співтовариством та його державами-членами, якою було визначено основні напрямки наближення законодавства України до законодавства ЄС.

Щодо національних актів, то можна навести Стратегію інтеграції України до Європейського Союзу, яка була затверджена Указом Президента України 11 червня 1998 року. У цьому документі співробітництво у галузі охорони довкілля визнано пріоритетним напрямком державної політики та предметом підвищеної уваги громадськості в європейських державах. Також Указом глави держави від 14 вересня 2000 р. була схвалена Програма інтеграції України до Європейського Союзу.

Не менш важливим кроком на шляху до Євроінтеграції і наближення вітчизняного законодавства до екологічного законодавства ЄС і

відповідності його стандартам стало створення Указом Президента від 30 серпня 2000 р. Національної ради з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Що стосується діяльності органів виконавчої влади нашої країни, то Кабінет Міністрів України запровадив єдину систему планування, координації та контролю за нормотворчою діяльністю і роботою з адаптації законодавства органів виконавчої влади. Урядом також була затверджена Концепція адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Окрім цього, вищий орган виконавчої влади щороку розробляє і затверджує план роботи з адаптації законодавства і, відповідно, в проекті Державного бюджету України на відповідний бюджетний рік передбачає витрати на фінансування заходів щодо його виконання.

Дану Концепцію було схвалено Законом України від 21 листопада 2002 р., а саму програму адаптації було затверджено Законом України від 18 березня 2004 р.

Результатом роботи нашої країни, направленої на становлення повноправним учасником ЄС, стало прийняття національних нормативних актів, які відповідають основним засадам і стандартам Європейського Союзу. До них можна віднести, наприклад, ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про питну воду і питне водопостачання», «Про відходи», «Про інформацію», «Про охорону атмосферного повітря», «Про державне регулювання ядерної та радіаційної безпеки», а також ряд кодексів, такі як, Водний кодекс України, Кодекс України про надра, Земельний кодекс України і таке інше.

Висновки. Адаптація українського екологічного законодавства до законодавства Європейського Союзу є складовою частиною загальної адаптації законодавства України. Наша держава після становлення її як незалежної і суверенної обрала європейський шлях розвитку. З метою якнайшвидшої євроінтеграції і становлення України як повноцінного суб'єкта Європейського співтовариства було прийнято ряд нормативно-правових актів міжнародного і національного характеру. Цими актами був затверджений договір між Україною і ЄС про співробітництво і прийнятий план дій щодо реформування як країни в цілому так і галузі екологічного законодавства. Не дивлячись на те, що на шляху до повної адаптації законодавства виникають досить складні проблеми, для вирішення яких потрібен ґрунтовний і всебічний підхід, однак все ж таки за період від початку євроінтеграційних процесів до сьогоднішня наша держава може продемонструвати цілий ряд нововведень і змін які відповідають європейським стандартам.

Список використаних джерел:

1. Балюк Г.І. Сучасні проблеми кодифікації екологічного законодавства України / Г.І. Балюк // Актуальні питання кодифікації екологічного законодавства України : зб. тез наук. доп. учасн. «круглого столу» (9 листоп. 2012 р.) / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», Нац. акад. прав. наук України, Всеукр. еколог. ліга. – Х. : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2012. – С. 19–22.
2. Тихомиров Ю.А. Курс сравнительного правоведения. – М.: «Норма», 1996.
3. Мармазов В., Друзенко Г. Адаптація законодавства до стандартів ЄС: підсумки п'ятирічного шляху // Урядовий кур'єр. 12.11.2003.
4. Костюк С., Істягіна Н. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу: стан, проблеми та перспективи // Науковий вісник Дипломатичної академії України при МЗС України, № 4 (с. 196-202).
5. Опришко В. Питання трансформації Європейського права в законодавство України // Право України. – 2001. – № 2. – С. 28.
6. Друзенко Г. Реформування механізму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу в контексті підготовки проекту Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС // Юридична Україна. – № 7. – 2003.
7. Угода про партнерство і співробітництво між Європейськими Співтовариствами і їх державами-членами та Україною 1994 р. (Угода про партнерство і співробітництво між Європейськими Співтовариствами і їх державами-членами та Україною. – К., Делегація Європейської Комісії. 1998). Комісії. 1998).
8. Спільна стратегія Європейського Союзу щодо України (<http://www.delukr.cec.eu.int/en/Data/strategy-ukr.pdf>)
9. Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу 1998 р. (Офіційний вісник України, 1998, № 24 (02.07.98), ст. 870).
10. Концепція адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу 1999 р. (Офіційний вісник України, 1999, № 33 (03.09.99), ст. 1735).
11. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» 2003 р. (http://www.eclg.gov.ua/ukr_adaptazzi/approximation_program_last.htm).

Ковальчук О.В.

студент,

*Навчально-науковий інститут інформаційної безпеки
Національної академії Служби безпеки України*

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ ЧАСТКИ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ

Однією з важливих сфер реалізації права власності на землю є відносини, щодо розпорядження земельною ділянкою шляхом укладення цивільно-правових угод, зокрема договору дарування, адже це безвідплатний договір, у зв'язку з чим виникає ряд цікавих факторів його реалізації.

Вивчення оптимальних шляхів набуття права власності на землю стало предметом низки наукових праць, зокрема роботи В.І. Андрейцева, В.В. Носкіна, М.В. Шульги та інших. Однак актуальність даного питання, у світлі наявних неврегульованих законодавством аспектів, лише зростає.

Головним чином дарування частки земельної ділянки врегульовано у відповідній главі Земельного кодексу України, а також положеннях Цивільного кодексу України, який розкриває основні положення договору дарування. Однак, земельна ділянка є досить специфічним об'єктом відносин щодо розпорядження землею. Законодавець закріплює повноваження власника на відчуження земельної ділянки, зокрема здійснювати її дарування. При цьому, чітко визначено об'єкт права власності на землю, яким виступає земельна ділянка, тобто частина земної поверхні з установленими межами, місцем розташування, з визначенням щодо неї правами, тобто визначення земельної ділянки, як об'єкта цивільних прав. ЗК України визначено, що така процедура полягає у визначенні її площі, меж та внесення інформації про неї до Державного земельного кадастру. Законодавчо визначене поняття «частки земельної ділянки» – це поняття стосується власності на земельну ділянку, коли відомості про неї внесені до Державного земельного кадастру та Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, де зазначаються відомості про спільну власність на землю (ст. 87 ЗК України). Згідно ст. 361 ЦК України кожен співвласник має право самостійно розпоряджатися своєю часткою у праві спільної часткової власності, зокрема здійснити її дарування.

На сьогодні практика сформувала два шляхи здійснення дарування частки земельної ділянки. Першим є дарування частки земельної ділянки без виділення землі в натурі, тобто без зміни документів землеустрою. При цьому як предмет договору може бути визначена певна частина

земельної ділянки із зазначенням площі та розміру, що відчужуються. Інший шлях передбачає попередній розподіл земельної ділянки та виготовлення двох чи більше державних актів (окремо на кожную частку).

Що ж стосується першого варіанту, то виникає питання: чи може відповідна частка розглядатися як конкретно визначена земельна ділянка з юридичної сторони? Автор схиляється до думки, що ні, адже остання індивідуалізується (відповідно до законодавства про землеустрій) через державний акт та кадастрової номер. Більше того, при даруванні такої земельної ділянки особа має отримати Витяг з Державного земельного кадастру. При цьому витяг як і документи землеустрою (якщо вони долучаються до договору) лягають в основу договору дарування і відображають дані щодо всієї ділянки, а не її частини. При такому способі дарування у обдарованого та іншого співвласника фактично виникає право спільної часткової власності на цю земельну ділянку (п. б ст. 86 ЗК України). Без проведення відповідного розмежування частини земельної ділянки, що дарується, у суб'єктів правовідносин фактично виникає право спільної власності на земельну ділянку відповідно до п. б ч. 1 ст. 86 ЗК України. Закон України «Про землеустрій» містить перелік документації із землеустрою, в якому згадуються робочі проекти землеустрою на місцевому рівні, а також проекти з упорядкування існуючих та новостворених землекористувань. Окрім того, земельне законодавство передбачає можливість суборенди земельної ділянки, і в цьому випадку технічна документація буде визначати межі саме частини земельної ділянки.

В аспекті дослідження автор вважає за потрібне підкреслити відмінність між частиною ділянки і часткою в праві спільної часткової власності на ділянку. У постанові ВСУ по справі 6-1цс12 йдеться саме про цю відмінність: можна розпоряджатись часткою у праві спільної часткової власності, не виділяючи в натурі відповідну їй частину ділянки; але не можна вважати, ніби частка у праві власності є часткою самої ділянки. Це й підкреслив Верховний Суд України.

Інший шлях дарування частки земельної ділянки передбачає власниками проведення розподілу своїх часток із виділенням окремих земельних ділянок та виготовлення державних актів на право власності на землю. Згідно ч. 4 ст. 89 ЗК України, співвласники мають право на поділ земельної ділянки або виділення з неї окремої частини. Тобто можна піти таким шляхом, але міркування, з яких сторони не йдуть цим ним, полягає у втраті часу і грошей на розробку технічної документації щодо поділу ділянки.

Окрім вищеописаних проблем правового регулювання певних аспектів, також автор звертає увагу на положення статті ст. 362 ЦК України, якою гарантовано переважне право купівлі частки у праві спільної часткової власності іншими співвласниками. На практиці

виникають спори, на рахунок того, чи особа, яка має намір здійснити дарування своєї частки, зобов'язана повідомляти та пропонувати викупити свою частку іншим володільцям. Певним чином відповідь дана в Ухвалі Верховного Суду України від 26 листопада 2008 р. у справі № 6-17321св07. Де йдеться, що однією з основних ознак договору дарування є його безоплатність. Тому, якщо один із власників вирішить подарувати свою частку, він не зобов'язаний першочергово пропонувати викупити її іншим співвласникам. Потрібно зазначити, що таке положення часто використовується недобросовісно, тобто договір дарування прикриває справжню мету правочину – її продаж. В такому випадку, зацікавленій особі (іншому співвласнику) потрібно в судовому порядку довести факт неправомірності такого правочину, а саме отримання зворотньої вигоди: грошей, послуг та таке інше, та вимагати переведення обов'язків покупця на себе.

Отже, дарування частки земельної ділянки може здійснюватися шляхом визначення у договорі відповідної частини, що реалізується, або через проведення поділу ділянки на декілька частин із виготовленням окремих актів.

Список використаних джерел:

1. Цивільний Кодекс України, від 16.01.2003, № 435-IV.
2. Земельний кодекс України, від 25.10.2001, № 2768-III.
3. Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», Верховна Рада України; Закон від 01.07.2004, № 1952-IV.
4. Про затвердження Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України // від 03.03.2004, № 20/5.
5. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України // від 28.03.2014.
6. Закон України «Про землеустрій», Верховна Рада України; Закон від 22.05.2003 № 858-IV.
7. Правові аспекти продажу частини земельної ділянки. – І.О. Костяшкін. Університетські наукові записки, 2008, № 2 (26), с. 136-139.

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Авдєєв В.В.

студент,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ПРОЦЕНТІВ РІЧНИХ ЗА Ч. 2 СТ. 625 ЦК УКРАЇНИ

Широка розповсюдженість грошових зобов'язань зумовлює потребу у детальному дослідженні проблеми визначення правової природи процентів річних, які передбачені в ч. 2 ст. 625 ЦК України. Воно має вагоме практичне значення, адже від визначення природи процентів річних безпосередньо залежатимуть правові наслідки порушення боржником грошового зобов'язання.

У тій чи іншій мірі правову природу процентів річних досліджували такі відомі вчені як Т. Боднар, Л. Лунц, Л. Новосьолова, О. Печений, О. Подцерковний, Л. Тарасенко, О. Шаповалова та інші.

Деякі автори вважають, що проценти за прострочення виконання грошового зобов'язання не відносяться до заходів цивільно-правової відповідальності, а являють собою плату за користування чужими грошовими коштами.

Точку зору про те, що проценти є компенсацією або винагородою (платою) за користування капіталом (грошовими коштами), послідовно відстоював Л. А. Лунц. Він стверджував, що проценти являють собою винагороду, яка періодично нараховується на боржника за користування чужими грошовими коштами, і яка не залежить від використання капіталу. Л. А. Лунц звертав увагу на те, що було б невірним стверджувати, що проценти, які повинні бути сплачені кредитору у випадку прострочення боржника, є формою відшкодування збитків, адже проценти в цьому випадку належать кредитору незалежно від наявності чи відсутності збитків у кредитора [1, с. 63].

Інші автори вважають, що проценти за прострочення виконання грошового зобов'язання являють собою законну неустойку [2, с. 198].

Якщо проаналізувати визначення неустойки за ч. 1 ст. 549 ЦК України, а також інші статті ЦК та ГК України, що стосуються неустойки, можна зробити висновок, що проценти річних за своєю природою подібні до неустойки у формі пені, на користь цієї позиції можна навести наступне:

1) проценти річні є грошовою сумою, яка сплачується у випадку порушення боржником зобов'язання, зокрема у випадку прострочення грошового зобов'язання;

2) право на проценти річні виникає незалежно від наявності у кредитора збитків, завданих порушенням грошового зобов'язання;

3) проценти річні встановлюються законом або договором, тобто їх розмір визначається сторонами заздалегідь і наперед їм відомий;

4) розмір процентів річних, який встановлений законом, може бути змінений у договорі;

5) у ст. 611 ЦК України встановлено лише дві форми відповідальності за прострочення виконання зобов'язання – відшкодування збитків і стягнення неустойки. Саме останньою і є проценти річних, бо їх нарахування не становить звичайне відшкодування збитків;

У той же час, у судовій практиці є випадки, коли термін «проценти річні» розглядається як назва окремої особливої форми цивільно-правової відповідальності, відмінної від неустойки. Так, у цивільній справі № 6-49цс12 суди першої, апеляційної та касаційної інстанції дійшли висновку, що норма ч. 2 ст. 625 ЦК України не підлягає застосуванню, ураховуючи те, що сторонами встановлений інший розмір пені, що підлягає стягненню. При перегляді ухвали, Верховний Суд України вказав, що суд касаційної інстанції безпідставно не застосував до спірних правовідносин положення ч. 2 ст. 625 ЦК України, адже аналіз ст. 536, ст. 549, ч. 2 ст. 625 ЦК України дає підстави для висновку про те, що проценти та неустойка є різними правовими інститутами, обмеження можливості одночасного застосування яких законом не встановлена. Крім того Верховний Суд України прямо зазначив, що ч. 2 ст. 625 ЦК України є спеціальним видом цивільно-правової відповідальності за прострочення виконання зобов'язання [3].

Водночас, з визначенням процентів річних неустойкою вирішується проблема можливості одночасного стягнення процентів річних і договірної неустойки. Як вже зазначалося, судова практика і деякі автори, визначаючи проценти річних самотійною формою відповідальності, роблять висновок про можливість стягнення з боржника і трьох процентів річних, і неустойки, передбаченої договором за порушення грошового зобов'язання. Інші вчені, навпаки, наголошують на неприпустимості цього. Зрозуміло, що разом зі стягненням договірної неустойки за порушення грошового зобов'язання, законна неустойка у розмірі трьох процентів річних не стягується. В іншому разі мало б місце покладення на боржника подвійної цивільно-правової відповідальності, що заборонено ст. 61 Конституції України.

Визнання процентів річних як неустойки у формі пені також тягне наслідки практичного характеру, а саме:

1. Спеціальний строк позовної давності. Відповідно до ст. 258 ЦК України до вимог про стягнення неустойки застосовується строк позовної давності в один рік. Стосовно вимоги про стягнення сплачених процентів за користування чужими грошовими коштами застосовується загальна позовна давність тривалістю у три роки;

2. Застосування права суду на зменшення суми неустойки, що стягується (ч. 3 ст. 551 ЦК України, ст. 233 ГК України, п. 1 ст. 83 ГПК України);

3. Обмеження щодо розміру пені, передбачені чинним законодавством, зокрема, Законом України «Про відповідальність за невиконання грошових зобов'язань»;

4. Обов'язкова письмова форма правочину про неустойку, недотримання якої тягне її нікчемність (ст. 547 ЦК України).

Проте в науковій літературі наводяться слушні контраргументи проти визнання процентів річних неустойкою.

Неважко вбачити розмежування процентів і неустойки, наприклад, коли йдеться про проценти поряд із неустойкою (ст. 534, ч. 2 ст. 589 ЦК України) або при встановленні правила про те, що проценти на неустойку не нараховуються (ст. 550 ЦК України). У цих випадках важко визначити, про які проценти йдеться – зазначені в ст. 563 чи в ст. 625 ЦК України, але можна переконатися, що більшою мірою про неустойку та проценти згадується переважно в разі порушення зобов'язання [4, с. 263].

Про різну правову природу неустойки та процентів річних свідчить розміщення відповідних статей в ЦК України. Так, правові норми, які регулюють неустойку (§ 2 глави 49 розділу 1 книги п'ятої ЦК України), розміщені в главі під назвою «Забезпечення виконання зобов'язання», в той час як ч. 2 ст. 625 ЦК України, яка визначає проценти річних, розміщена в главі під назвою «Правові наслідки порушення зобов'язання. Відповідальність за порушення зобов'язання». Тобто, скоріш за все законодавець не випадково передбачив таке розміщення норм для підкреслення різної правової природи неустойки та процентів річних.

Деякі автори розглядають проценти за прострочення виконання грошового зобов'язання як самотійну форму цивільно-правової відповідальності, яка є відмінною від відшкодування збитків, і від сплати неустойки [5].

Так, щодо грошових зобов'язань ЦК України передбачає можливість стягнення процентів річних та інфляційних витрат (ст. 625 ЦК України). Іншими словами, законодавцем певною мірою врахована специфіка грошових зобов'язань, оскільки встановлені спеціальні наслідки прострочення виконання цих зобов'язань у вигляді сплати процентів річних та інфляційних витрат. Ст. 625 ЦК України відображає специфіку наслідків порушення грошових зобов'язань, що підкреслює самотійну

природу процентів річних як форми відповідальності за прострочення виконання грошового зобов'язання.

Проаналізувавши кожну з наведених позицій щодо визначення правової природи процентів річних за ч. 2 ст. 625 ЦК України, можна зробити висновок, що усі вони походять із певною аргументацією, але категорично стверджувати про однозначну правильність одних із них і відкидати інші, з огляду на сучасне законодавство, неможливо. Водночас, необхідно врахувати розміщення відповідних норм в ЦК України. Ст. 625 ЦК України розміщена в главі під назвою «Правові наслідки порушення зобов'язання. Відповідальність за порушення зобов'язання», тобто законодавець певним чином виділив проценти річних як самостійну форму відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Лунц Л. А. Денежное обязательство в гражданском и коллизионном праве капиталистических стран. – М.: Юриздат, 1948. – 215 с.
2. Боднар Т. В. Виконання договірних зобов'язань у цивільному праві: Монографія. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 272 с.
3. Постанова Верховного Суду України від 06.06.2012 у справі № 6-49цс12 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/24976442>
4. Безклубий І. А. та ін. Відповідальність у приватному праві : монографія / за заг. ред. І. Безклубого. – К. : Грамота, 2014 – 415 с.
5. Печений О. Проблеми відповідальності за порушення грошового зобов'язання // Підприємство, господарство і право. – 2005. – № 3. – С. 53-56.

Ільєнко О.О.

студент,

Науковий керівник: Безклубий І.А.

доктор юридичних наук, професор,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ДОГОВОРУ КОНТОКОРЕНТУ

Незважаючи на глибоку, в тому числі фінансову кризу в країні, банківська система має поступово розвиватися не тільки за рахунок збільшення кількості банківських установ, а й в результаті розширення кола послуг, які надаються клієнтам. Банки можуть надавати депозитні, кредитні, розрахункові та інші поширені банківські послуги, але в умовах жорсткої конкуренції та для задоволення потреб більш широкого

кола споживачів необхідно надавати нетрадиційні, новітні банківські послуги. Однією з найменш досліджених нетрадиційних цивільно-правових конструкцій є договір контокоренту.

Контокорентні договірні відносини були предметом дослідження ще в XIX – на початку XX ст. та досить активно застосовувалися на практиці, але в сучасних умовах регулювання відповідних відносин взагалі відсутнє. Правову природу надання послуг за договором контокоренту досліджували такі науковці як: М.М. Агарков, А.Е. Вормс, М.В. Карпов, О.С. Копитова, В.П. Коряков, Г.Ф. Шершеневич.

Хоча теоретично питанню контокоренту приділялась деяка увага вітчизняних фахівців, фактично, єдиним нормативним актом, який безпосередньо визначав та характеризував контокорентні відносини була постанова ЦВК і РНК СРСР від 23 липня 1930 року № 40/53 «Про договір контокоррента» [2].

Вказана постанова встановлювала, що за договором контокоренту сторони взаємно заносять на єдиний рахунок (контокорентний рахунок) свої вимоги один до одного. Сторона, яка виявилася боржником при закритті рахунку, зобов'язана сплатити іншій стороні різницю, що утворилася (сальдо).

Зазначений нормативний акт досить повно визначає сутність відносин за договором контокоренту. Сторони домовляються про створення єдиного рахунку на який будуть заноситись взаємні зобов'язання. Виконання вимог по відповідним зобов'язанням не пред'являється до виведення сальдо.

Існувала також точка зору, що договір контокоренту є договором кредитування. Зокрема, Г.Ф. Шершеневич писав, що контокорент є договором про відкриття кредиту, але не позикою, так як зобов'язання виникає з моменту досягнення згоди [6, с. 250]. Фактичною метою договору було визначено відкриття кредиту. Сутність цього кредиту полягала у тому, що суми, які належать сплатити одним контрагентом іншому за взаємними угодами, не сплачуються негайно, а залишаються в розпорядженні зобов'язаної сторони. На таку суму виникає негайно борг, який втрачає своє колишнє підставу. Розрахунок по кожній угоді замінювався виведенням сальдо взаємних вимог.

Деякими науковцями (зокрема А.Е. Вормсом, Є.С. Компанійцем, В.П. Коряковим), договір контокоренту розглядається занадто широко, через призму єдиного рахунку, на якому фіксуються всі операції банку з клієнтом і вираховується взаємна заборгованість банку і клієнта. Вказаний підхід змішує договір контокоренту з кредитними та розрахунковими договорами, що повністю нівелює його сутність і призначення [5, с. 76].

Заслуговує на увагу думка М.В. Карпова, який розглядає договір контокоренту як генеральну угоду. За відповідної правової конструкції

договір контокоренту встановлює загальні права та обов'язки сторін, подальша їх конкретизація та розширення відбувається в додаткових договорах. Також, важливим, за відповідного підходу, є включення до суб'єктного складу договірних контокорентних відносин третьої особи, якій доручається ведення рахунку [4, с. 72]. Можна стверджувати, що найчастіше цим суб'єктом договору є банківська установа, яка є самостійним учасником договору, з визначеною сукупністю прав та обов'язків. Найчастіше відповідні права та обов'язки пов'язані з проведенням взаємних розрахунків між сторонами. Зокрема, до них можна віднести оцінку та допуск зобов'язань при внесенні на контокорентний рахунок, встановлення порядку та строків заліку однорідних вимог.

Найбільш сучасне визначення запропоноване О.С. Копитовою, яка визначає договір контокоренту, як цивільно-правовий договір, за яким сторони (фізичні та юридичні особи, за винятком держави), що перебувають між собою у тривалих довірчих (фідуціарних) стосунках відкривають єдиний рахунок у фінансовій установі та зобов'язуються не вимагати один від одного виконання занесених на контокорентний рахунок зустрічних грошових зобов'язань з метою їх подальшого одночасного припинення після закінчення контокорентного періоду, шляхом заліку зустрічних вимог та виведення сальдо [5, с. 170].

Можна виділити ознаки, що характеризують юридичну сутність договору контокоренту:

- наявність єдиного банківського поточного рахунку для сторін договору, на який заносяться взаємні зобов'язання;
- визначення сторонами кола угод, що породжують грошові зобов'язання та закріплення їх у договорі контокоренту (юридичне значення має не занесення вимоги на рахунок (це односторонній акт), а визначення згаданого кола угод саме угодою сторін);
- особливий характер виконання занесених на рахунок зобов'язань (сторони домовляються протягом певного часу «накопичувати» взаємні зобов'язання і погасити їх одночасно в результаті чого виводиться сальдо);
- особливий спосіб припинення занесених на рахунок зобов'язань, а саме, виведення сальдо та його наступне погашення, або перенесення його на новий контокорентний рахунок.

Аналізуючи особливий характер виконання занесених на рахунок зобов'язань М.М. Агарков визначав, що до виведення сальдо сторони зобов'язуються не переуступати свої вимоги, не закладати їх, та не пред'являти їх до виконання [3, с. 209]. Суть договірних контокорентних відносин виключає можливість вчинення сторонами дій, що можуть призвести до примусового одностороннього погашення зобов'язання. Оскільки відповідне погашення зобов'язань до закінчення строку дії

договору суперечить інтересам сторін, які вони мали при укладенні договору контокоренту. Також, неприйнятним є накладення арешту на занесені на рахунок зобов'язання та звернення на них стягнення кредиторами однієї зі сторін, оскільки вони не є сторонами договору.

За результатами проведеного аналізу вказаного поняття можна стверджувати, що існує декілька підходів до правової природи договору контокоренту:

1. Прихильники першого вважають, що договір контокоренту є двостороннім договором банківського рахунку, з обов'язковим третім учасником, банківською установою. Банківська установа обслуговує відповідний рахунок, заносить на нього взаємні грошові зобов'язання, та при закритті виводить сальдо. Хоча за відповідним підходом банк і є обов'язковим, спеціальним суб'єктом, без якого неможливе ведення відповідного рахунку, він не визнається стороною договірних відносин.

2. Другий полягає у тому, що договір контокоренту є договором кредитування. Відповідний підхід звужує розуміння договору контокоренту, та характеризує його тільки з точки зору банківського контокоренту. За відповідної правової конструкції договір укладається між особою та банківською установою. На контокорентних рахунок, який відкривається при укладенні договору заносяться взаємні грошові зобов'язання сторони та банківської установи. Кредитні зобов'язання сторони перед банківською установою, також підлягають внесенню на відповідний рахунок. При вказаній формі кредитування, нараховуються складні відсотки.

3. Третій стверджує, що договір контокоренту є багатостороннім договором. Відповідний підхід передбачає, що банківська установа є третьою стороною договору, що має зобов'язання перед іншими сторонами договору.

У цьому випадку банківська установа має більш широке коло повноважень, оскільки є рівноцінною стороною договору, що має відповідні права та обов'язки (зокрема щодо аналізу можливості занесення на контокорентний рахунок тих чи інших зобов'язань).

Таким чином, використовуючи цю правову конструкцію сторони можуть спрощувати порядок взаємних розрахунків. Це сприяє більшій економічній стабільності, оскільки відкладає строк кінцевих розрахунків і дозволяє підприємствам використовувати вільні кошти у промисловому обігу. Банкам надання вищезазначених послуг дає змогу збільшити обсяг прибутку, диверсифікувати ризики та розширити клієнтуру. Отже, подальше дослідження контокорентних відносин є дуже перспективним напрямком розвитку новітніх банківських послуг.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р., № 435–IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 365.
2. О договоре контокоррента: Постановление ЦИК и СНК СССР от 23 июля 1930 года № 40/63 // Собрание законов и распоряжений Рабоче-крестьянского правительства СССР. – М.: Раздел 1, 1930 – Ст. 409.
3. Агарков М.М. Основы банковского права. Учение о ценных бумагах : курс лекций / М.М. Агарков. – 2-е изд. – М., 1994. – С. 209.
4. Карпов М.В. Договор контокоррента: Правовая природа и перспективы развития // Хозяйство и право, 2000. – № 8. – С. 70-78.
5. Копитова О. С. Договір контокоренту: дис... кандидата юрид. наук : 12.00.03 / Копитова О.С. – К., 2015. – 202 с.
6. Шершеневич Г.Ф. Учебник торгового права / по изданию 1914 г. – Фирма «СПАРК», 1994. – 335 с.

Коломієць М.С.

студентка,

Інститут кримінальної юстиції

Національного університету «Одеська юридична академія»

ПОНЯТТЯ КАТЕГОРІЇ МОРАЛЬНІ ЗАСАДИ СУСПІЛЬСТВА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Сучасне цивільне право характеризується широким відображенням гуманістичних цінностей. Зокрема, про його прагнення до гуманізації, про спробу його осмислення в «іншому вимірі» свідчить і поява в законодавстві норм, в яких містяться посилення на категорію «моральні засади суспільства».

Дослідження особливостей зазначеної категорії є актуальним питанням для української юриспруденції. Адже реалізація норм права може бути здійснена лише за умови адекватного їх розуміння відповідними суб'єктами, а це виявляється неможливим без правильного розуміння категорій, які були використані законодавцем при конструюванні нормативно-правового акту. До того ж, з одного боку, дотримання моральних засад при реалізації цивільних прав набуло загальнообов'язкового характеру, а з іншого – відсутність формалізованості може спричинити свавілля осіб, що застосовують право. Ймовірно, саме з огляду на наведене, ряд вчених (зокрема, Є. О. Суханов, С. С. Алексєєв) вважають неприпустимим використання правил моралі у якості джерела права.

Категорія «моральні засади суспільства» неодноразово вживається у Цивільному кодексі України. Зокрема, в ч. 4 ст. 13 ЦК зазначається вимога їх дотримання особою при здійсненні цивільних прав, і з аналізу наведеної статті можна дійти висновку, що їхнє порушення вважається одним із різновидів зловживання правом. Цю вимогу можна вважати своєрідним орієнтиром при здійсненні особою вчинків, які мають юридичне значення, хоча дотримання моральних засад суспільства безпосередньо не віднесено до загальних засад цивільного законодавства, які окремо передбачені ст. 3 ЦКУ [1].

Моральні засади суспільства у цивільному праві віддзеркалюють ту систему усталених поглядів, яка склалася у свідомості людей на основі їх уявлень про добро, людяність, гідність, совість, справедливість і де що відрізняються й від самого поняття моральності, яке є ще більш загальним. Сучасне цивільне право в різноманітних своїх виявах демонструє вплив моральних засад суспільства (загальнолюдських цінностей).

Законодавець наголосив на тому, що фізична особа здатна мати права, не передбачені законодавством, якщо вони не суперечать закону та моральним засадам суспільства (ст. 26 ЦК). У ст. 203 ЦК йдеться про вимогу несуперечності змісту будь-якого правочину законодавству та моральним засадам суспільства. Ч. 2 ст. 300 ЦК наголошує: «Фізична особа має право на збереження своєї національної, культурної, релігійної, мовної самобутності, а також право на вільний вибір форм та способів прояву своєї індивідуальності, якщо вони не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства». Аналогічні положення містить і Конституція України.

У Коментарі до Цивільного кодексу України за ред. Є.О. Харитонова зазначається, що «моральні засади суспільства» є оціночною категорією, що походить від часів звичаєвого права. Крім того, автори підкреслюють, що ця категорія охоплює як народні звичаї, догмати релігії, яка є домінуючою у певному суспільстві, так і його офіційну ідеологію, відображену в Конституції України та інших її законодавчих актах [2].

Отже, під категорією «моральні засади суспільства» у цивільному праві мається на увазі певна сукупність імперативів, які можна охарактеризувати як динамічні; мають неписаний характер; виражають ступінь усвідомлення суб'єктами цивільних правовідносин цінностей, суттєвих у процесі реалізації ними майнових та пов'язаних з ними особистих немайнових прав. До них, наприклад, можна віднести неприпустимість зловживання правом, дотримання майнової самостійності та юридичної рівності тощо.

Моральні засади визначають принцип і межі поведінки суб'єкта цивільного права; звернення до них необхідне тоді, коли на це є пряма вказівка закону, зокрема, як у згаданих вище статтях ЦК України.

Вимога щодо відповідності, наприклад, правочинів моральним засадам суспільства відображає позитивний аспект у здійсненні суб'єктивного цивільного права, дозволяє визначати потенційні варіанти поведінки особи, виступає засобом, який забезпечує можливість реалізації її свободи і впливає тим самим на формування конкретного її змісту і обсягу. Врешті, дотримання цієї вимоги стає критерієм правозгідної поведінки суб'єкта цивільного права.

На даний момент в Україні відсутній механізм та уніфікована практика визнання правочину недійсним саме з мотивів його суперечності моральним засадам суспільства. Як свідчить аналіз процесуального законодавства і уніфікованої судової практики, суддя при вирішенні спорів керується лише формально визначеними нормами. Навіть якщо формально визначені норми відсутні, суддя може вирішувати спір на підставі загальних засад цивільного законодавства (використань аналогії права). В свою чергу, зазначені засади, зважаючи на їх загальний характер, не можуть не враховувати тенденції моральності в сучасному суспільстві [3].

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України // ВВР України. – 2003. – № 40-44, ст. 356
2. Харитонов Є.О. Коментар до Цивільного Кодексу України від 16 січня 2003 р.
3. Дрішлюк А.І. Значення норм моралі в регулюванні цивільних відносин // Науковий вісник Херсонськ. держ. унту. Серія «Юридичні науки». – 2012. – С. 32.

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Андріяшик І.В.

студентка,

Навчально-науковий інститут інформаційної безпеки

Служби безпеки України

СУЧАСНИЙ СТАН ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Авторське право є інститутом цивільного права, що регулює відносини, пов'язані зі створенням і використанням творів науки, літератури і мистецтва, виражених в усній, письмовій чи іншій об'єктивній формі, що допускає їх відтворення. Правове регулювання в цій сфері служить для забезпечення ефективного захисту прав інтелектуальної власності.

Чинне законодавство містить достатню регламентацію видів, форм, засобів і способів захисту авторських і суміжних прав. Проте не всі можливості, закладені в нормах права, реалізуються на практиці. Багаторічний досвід засвідчує, що справи, пов'язані із захистом авторських і суміжних прав у судах, становлять незначний відсоток серед інших цивільних справ. Звичайно, багато таких спорів вирішуються у процесі досудового врегулювання. Чинниками цього є і низький рівень правопорядку і непоінформованість авторів про свої права та способи їх захисту, відсутність кваліфікованих фахівців, здатних надати авторам ефективну правову допомогу, тощо. Останніми роками в Україні значно зростає кількість порушень авторських і суміжних прав, що пов'язано з появою безлічі приватних видавництв, фірм звуко- та відеозапису, засобів масової інформації. Особливо часто порушуються права авторів в мережі Інтернет. За цих умов знання форм, засобів і способів захисту авторських та суміжних прав має велике значення [1].

Сфера захисту авторського права в мережі Інтернет є доволі специфічною, через те, що використання стороннього контенту відбувається практично кожним, хто має доступ до мережі Інтернет.

Стаття 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» чітко визначає, які дії є порушенням авторського права і суміжних прав в тому числі і в електронних мережах та дають підстави для судового захисту. Вчинення будь-якою особою дій, які порушують особисті немайнові права суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав, піратство (опублікування, відтворення, ввезення на митну територію

України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і програм організацій мовлення); плагіат – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору; публічне сповіщення об'єктів авторського права, з яких без дозволу автора вилучена чи змінена інформація про управління правами, насамперед в електронній формі. Проблема полягає в тому, що дії передбачені статтею 50 даного закону свідомо або не свідомо здійснюються майже всіма користувачами мережі Інтернет [2].

Якщо ж автор запідозрив факт порушення своїх авторських прав у мережі Інтернет, то він згідно свого конституційного права та відповідно ст. 52 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» має право звернутися до суду та вимагати компенсації за незаконне використання об'єкта інтелектуальної діяльності або втрати вигоди матеріального характеру, якщо така могла бути.

Підіймаючи питання захисту авторських прав в мережі Інтернеті, треба звернути увагу на те, що ще одним важливим аспектом є цифрова форма об'єктів, які розміщуються у мережі. Відображення інформації на комп'ютерах відбувається, у тому числі, і у вигляді об'єктів, які, потенційно, є об'єктами авторського права: літературних, музичних та аудіовізуальних творів, фотографій, ілюстрацій, планів, малюнків тощо. Відповідно, дуже важливою тут є цифрова форма таких об'єктів, а також процес надання таким об'єктам цифрової форми (оцифрування). Існують певні питання щодо визначення оцифрування як «переробки» чи «відтворення» твору, що, відповідно, є різними правомочностями [3].

Процес оцифрування, як в Україні так і в інших розвинених країнах має теоретичний або концептуальний характер. В кожному нормативно-правовому акті, як в державному так і в міжнародному, де зустрічається поняття оцифрування вказується майже одне і теж його тлумачення, так в узгоджених заявах щодо ст. 1 Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право та ст. 7, 11 і 16 Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми оцифрування ототожнюється радше з відтворенням. Крім того «Зелений документ» (Green Paper), прийнятий Комісією Європейського Співтовариства 19 липня 1995 р., що враховувався при розробці вищезазначених договорів, також визначає, що термін «відтворення» слід застосовувати і у випадку застосування цифрових технологій [4]. Відтак у вітчизняному законодавстві зокрема у ЗУ «Про авторське право і суміжні права», процес оцифрування аналогічно відносять до однієї з форм відтворення твору.

Отже, можна підсумувати дані тези тим, що в реаліях нашої країни та ментальності наших громадян, важко встановити нормальне

регулювання щодо захисту авторських прав в мережі Інтернет, так як користувачі вважають цілком за нормальне використовувати в особистих цілях праці інших осіб, тобто авторів або правовласників. Тому, на мою думку, перед тим як запровадити посилення відповідальності за порушення авторських прав в Інтернет мережі, потрібно переконати громадян в тому, що це погано, а головне протизаконно, і в результаті, якщо зміниться відношення до самого порушення авторських прав, як до чогось негативного, на краще, зміниться і ситуація в цій сфері загалом.

Проаналізувавши та дослідивши проблематику захисту авторських прав у мережі Інтернет, я дійшла висновку, що в даній сфері дуже великий обсяг невирішених проблем, починаючи з ідентифікації особи, що порушує авторські права в мережі Інтернет, до подачі позовів та притягнення порушників до відповідальності та відшкодування в них моральних, матеріальних та компенсаційних збитків. Саме тому я вважаю, що вирішення цих проблем дасть Україні великий поштовх в розвитку суспільства, яким можна пишатися, тому що ці проблеми є неприпустимі для інформаційного суспільства, в якому ми живемо.

Список використаних джерел:

1. Режим доступу: <http://karlivka.just.gov.ua/uploads/2014-04/intelektual-na-vlasnist-metodichka.doc>
2. Режим доступу: <http://dilegal.com.ua/teoretiko-pravovi-pitannya-oxoroni-avtorskogo-prava-v-merezhi-internet/>
3. Международная охрана интеллектуальной собственности. – СПб: Питер, 2001. – 720 с.: ил. – (Серия «Закон и практика»)
4. Авторське право і суміжні права в інформаційному просторі. «Зелений документ», прийнятий Комісією Європейського Співтовариства 19 липня 1995 р. / Copyright and Related Rights in the Information Society. GREEN PAPER. – Режим доступу : <http://litterref.ru/qasujgmermer.html>

Вдовин Т.О.

студент,

*Навчально-науковий інститут інформаційної безпеки
Національної академії служби безпеки України*

ПРАВОВИЙ СТАТУС КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ ЯК ОБ'ЄКТА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

У будь-якому розвиненому інформаційному суспільстві питання забезпечення належного захисту та охорони прав власників на інформаційні ресурси завжди було одним із найважливіших. Але в

сучасних українських реаліях, де прослідковується стрімкий розвиток ринкових відносин, конкурентна боротьба між суб'єктами господарювання набуває нових ознак. Очевидно, що в таких умовах проблема захисту інформації, що забезпечує належний рівень функціонування учасників господарських відносин (комерційної таємниці) є дискусійною та зумовлює актуальність цієї роботи.

Комерційна таємниця є достатньо специфічним об'єктом права інтелектуальної власності, оскільки правовідносини у цій сфері регулюються різними галузями права. Зокрема Цивільний та Господарський кодекси визначають правовий статус комерційної таємниці коли Кримінальний кодекс та КЗпП встановлюють відповідальність за правопорушення в даній сфері. Специфічність даного виду інформації пояснюється і тим, що ні в чинному законодавстві, ні в науковій літературі не прослідковується єдиного підходу щодо визначення поняття «комерційна таємниця».

Як сукупність відомостей технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру комерційна таємниця становить значний економічний інтерес для її власника, що провадить господарську діяльність в умовах конкуренції [1]. Як сукупність відомостей, які в цілому чи в певній формі та сукупності їх складових є невідомими та не є легкодоступними для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вони належать, комерційна таємниця має комерційну цінність та є предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію [2].

Чинне законодавство містить досить багато положень, що регулюють право інтелектуальної власності на комерційну інформацію, в той же час законодавець дає право власнику комерційної таємниці самостійно визначати склад і обсяг відомостей, що становлять секретну інформацію. Однак ці відомості не повинні суперечити переліку, встановленому постановою Кабінету міністрів України від 9 серпня 1993 р. N 611 «Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці», а також не повинні містити відомостей, що становлять державну таємницю.

Зважаючи на те, що розголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю не можуть завдати істотної шкоди інтересам держави чи суспільства, законодавством закріплено право власника комерційної таємниці самостійно визначати сукупність організаційних, технічних та інших заходів захисту інформації, що становить комерційну таємницю, виходячи з принципів доцільності, адекватності та власне з цінності самих відомостей, що становлять комерційну таємницю.

Незважаючи на певну самостійність суб'єктів господарювання в суспільних відносинах, що пов'язані з комерційною таємницею,

законодавча система охороняючи конституційні права та свободи людини і громадянина, а також забезпечуючи розвиток бізнесу в Україні на правових засадах та на засадах добросовісної конкуренції все ж таки встановлює деяку міру юридичної відповідальності за правопорушення, пов'язані з незаконним збиранням, розголошенням чи використанням секретної інформації з власної вигоди.

Зокрема за незаконне збирання з метою використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 Кримінального кодексу України – КК України) та розголошення комерційної або банківської таємниці з корисливих чи інших особистих мотивів (ст. 232 КК України) якщо це спричинило істотну шкоду суб'єкту господарської діяльності, караються штрафом від трьох до восьми тисяч та від однієї до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян відповідно [3].

Також за порушення права суб'єкта господарювання на комерційну таємницю може бути застосована:

- дисциплінарна і матеріальна відповідальність, передбачена Кодексом законів про працю України;
- цивільно-правова відповідальність у вигляді відшкодування збитків, заподіяних суб'єкту господарювання, на підставі Цивільного кодексу України;
- адміністративна відповідальність, встановлена ч. 3 ст. 164-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення;
- адміністративно-господарські санкції у вигляді стягнення штрафу відповідно до ч. 2 ст. 251 ГК, ст. ст. 21, 22 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [4].

Як бачимо характерною ознакою чинного законодавства у сфері регулювання суспільних правовідносин, пов'язаних з комерційною таємницею є те, що не встановлюючи єдиного підходу до дефініції поняття «комерційна таємниця», а також не маючи єдиного нормативно-правового акту, який би регулював порядок набування права суб'єкта інтелектуальних прав на комерційну інформацію, значну увагу законодавець приділив саме встановленню міри відповідальності за порушення комерційної таємниці і цим самим визначив цей захід охорони комерційної таємниці як одним із основних зі сторони законодавства.

Отже, із зазначеного можна дійти висновку, що:

1. Комерційна таємниця є характерним об'єктом права інтелектуальної власності, оскільки не маючи окремого закону, яким би регламентувались суспільні відносини в цій сфері, є певною мірою захищеним зі сторони законодавства, маючи окремі статті та окремі положення в багатьох нормативно-правових актах України;

2. Зважаючи на те що, комерційна інформація має комерційну цінність основною метою захисту такого виду інформації повинно бути недопущення потрапляння секретних відомостей до конкурентів чи зацікавлених третіх осіб, що може негативно вплинути на діяльність підприємства.

3. Сукупність заходів, що впроваджуються підприємством щодо захисту відомостей, що становлять комерційну таємницю повинен бути доцільним та ненадмірним, що може призвести до неоправданих комерційних витрат.

Список використаних джерел:

1. Про охорону прав на комерційну таємницю: КОНЦЕПЦІЯ проекту Закону України від 5 листопада 2008 року : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1404-2008-p>.
2. Цивільний кодекс України : Коментар / за заг. ред. Є. О. Харитонova, О. М. Калітенко. – Одеса :Юридична література, 2003. – 1080 с.
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
4. Теорія економічного аналізу: Навч. посіб. / Купалова Г.І. – К., 2008. – 639 с.

Понзель А.О.

студент,

*Навчально-науковий інститут інформаційної безпеки
Національної академії Служби безпеки України*

НЕДОЛІКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ

Першим кроком в захисті комерційної таємниці є надійна правова основа.

Проблемними питаннями нормативно-правового регулювання захисту КТ:

- неоднозначне трактування поняття «комерційна таємниця» у різних законодавчих актах України;
- неможливість офіційної реєстрації комерційної таємниці;
- відсутність в нормативно-правових актах України визначення універсальних об'єктів, які належать до комерційної таємниці;
- відсутність законодавчого акту, який в повній мірі регулював би питання використання, можливість зарахування на баланс підприємства

як нематеріального активу комерційної таємниці, її збереження та передачу;

– недосконалість нормативної бази щодо порядку використання комерційної таємниці [3].

Діюче законодавство України не передбачає правової охорони нерозкритої інформації, до якої відноситься комерційна таємниця. Здійснення правової охорони комерційної інформації можливе за нормами Закону України «Про інформацію» та деяких інших нормативно-правових актів.

Правовий захист комерційної таємниці може бути забезпечений за умови, якщо її власник вживатиме відповідних заходів для збереження конфіденційності зазначеної інформації. Це є необхідною передумовою правового захисту комерційної таємниці, адже при розкритті сутності таємниці втрачається будь-яке значення її захисту. Комерційна таємниця за своїм характером може бути найрізноманітнішою, відповідно, й заходи та документи, що закріплюють статус комерційної таємниці певного суб'єкта, також можуть бути найрізноманітнішими (наприклад, у складних технологіях потрібен письмовий опис нерозкритої інформації, яку можна зберегти у таємниці шляхом недопуску інших осіб до цього опису; у простих технологіях можна зберігати інформацію шляхом її нерозголошення, мовчання).

Нині склад та обсяг інформації, що становить комерційну таємницю та порядок її захисту, визначається керівництвом підприємства, тобто ця інформація належить підприємству з повним правом власності. Порядок та ступінь відповідальності за порушення права володіння та розпорядження комерційною таємницею встановлюється Кримінальним Кодексом України.

На підприємстві доцільно розробити спеціальний договір про збереження комерційної таємниці. Підписання документів про нерозголошення комерційної таємниці забороняє співробітникам використовувати отриману інформацію у своїй діяльності без згоди керівництва [1].

Поняття комерційної таємниці потребує перегляду, більш детального обговорення самої сутності терміну «комерційна таємниця» та визначення заходів щодо охорони її конфіденційності. Проект Закону «Про основні засади охорони комерційної таємниці в Україні», цим законопроектом (реєстровий № 2249) пропонується врегулювати відносини, пов'язані з комерційною таємницею, зокрема, визначити інформацію, яка не може становити комерційну таємницю, права власника цієї інформації та порядок її охорони. Прийняття спеціального закону в сфері охорони комерційної таємниці повинно забезпечити власників інформації, що становить комерційну таємницю, належними інструментами захисту своєї власності, обмежити можливості реалізації

прав особи щодо інформації з обмеженим доступом, яка створюється в процесі діяльності суб'єктів підприємництва та здатна завдати матеріальної та нематеріальної шкоди власникам комерційної таємниці. Відсутність спеціального закону унеможливорює застосування норм про притягнення до адміністративної, дисциплінарної та кримінальної відповідальності за незаконне отримання, використання, збирання та розголошення комерційної таємниці. У Кодексі України про адміністративні правопорушення, Кримінальному кодексі України, Цивільному кодексі України, Господарському кодексі України та у Законі України «Про захист від недобросовісної конкуренції» застосовується поняття «комерційна таємниця». Наявність декількох узагальнюючих законодавчих визначень цього поняття сприяє правопорушникам уникати покарання, а власники комерційної таємниці позбавляються можливості ефективного захисту своїх законних прав та інтересів. Крім того, Закон України «Про інформацію» не містить чіткого розмежування понять конфіденційної інформації та комерційної таємниці. Відповідно до частини першої статті 30 Закону України «Про інформацію» за режимом доступу інформація поділяється на конфіденційну та таємну. В цьому Законі не встановлено, в чому саме полягає особливість правового режиму інформації комерційного та банківського характеру, але однозначно встановлюється, що такі відомості не можуть бути конфіденційною інформацією.

Необхідно законодавчо визначити перелік відомостей, які не можуть бути віднесені до такої таємниці. Потрібен правовий механізм захисту власником своєї інтелектуальної власності – комерційної таємниці. Врегулювання цих питань і є метою згаданого законопроекту № 2249, направлено на деталізацію відносин, пов'язаних з віднесенням інформації до комерційної таємниці, передачею такої інформації, охороною її конфіденційності з метою забезпечення балансу інтересів власників інформації, що становить комерційну таємницю, та інших учасників регульованих відносин, у тому числі держави, на ринку товарів, робіт, послуг, а також попередження недобросовісної конкуренції. Реалізація положень даного законопроекту після його прийняття не потребує прийняття або перегляду інших законів та нормативних актів [2].

Прийняття законопроекту щодо охорони комерційної таємниці в Україні сприятиме чіткому встановленню права на віднесення інформації до такої, що становить комерційну таємницю, а також способів одержання такої інформації, що сприятиме недопущенню необґрунтованого віднесення інформації до комерційної таємниці. Необхідно встановити відповідальність за порушення законодавства про охорону комерційної таємниці, а також ненадання органам державної влади, іншим державним органам, органам місцевого самоврядування

інформації, що становить комерційну таємницю. Також необхідно на законодавчому рівні визначити порядок надання інформації, що становить комерційну таємницю, державним органам та органам місцевого самоврядування; порядок охорони конфіденційності цієї інформації, що сприятиме нерозголошенню інформації, яка становить комерційну таємницю, та притягненню до адміністративної, цивільно-правової та кримінальної відповідальності посадових осіб таких органів за розголошення комерційної таємниці.

Список використаних джерел:

1. Галянтич М. Правові засади захисту комерційної таємниці // Інтелектуальна власність. – 2003. – № 12.
2. Юрченко А. Комерційна таємниця: як забезпечити надійний захист // Безпека підприємництва. – 2004. – № 15.
3. Сліпачук О. Комерційна таємниця на підприємстві // Справочник економіста. – 2005. – № 7.

СІМЕЙНЕ ПРАВО, ЖИТЛОВЕ ПРАВО

Маслова Є.В.

студентка факультету соціології та права,

Науковий керівник: Гожій І.О.

старший викладач факультету соціології та права,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут»

ПІЛЬГОВИЙ КРЕДИТ НА ЖИТЛО МОЛОДИМ СІМ'ЯМ

Житлова проблема для українців завжди була однією з найважливіших. Особливо гострою вона є для молодих сімей. Мати свій дах над головою, напевно, мрія кожного, але доволі часто ця мрія не втілюється в життя, оскільки, на сьогодні, одержати житло досить складно. Молоді сім'ї, орендуючи квартиру або проживаючи в гуртожитку, дуже часто замислюються над придбанням власного житла і, в першу чергу, звертають увагу на програми допомоги з боку держави, адже саме держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду. Право на житло гарантується Конституцією України [1, ст. 47].

Метою даної статті є розгляд деяких питань держаної програми пільгового молодіжного кредитування. Для цілісного та докладнішого дослідження проблеми забезпечення громадян житлом ми звернемося до міжнародного досвіду.

Механізми державної підтримки забезпечення молоді житлом реалізовує Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву. Це державна спеціалізована фінансова установа, яка підпорядкована Кабінету Міністрів України. На сьогодні в Україні діє Державна програма забезпечення молоді житлом на 2013–2017 роки, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2012 р. № 967 [3], метою якої є створення належних умов для забезпечення молодих сімей та одиноких молодих громадян житлом, зокрема, через пільгове довготермінове кредитування [4].

Хто має право на отримання пільгового кредиту на житло?

Відповідно до пункту 3 Положення про порядок надання пільгових довготермінових кредитів молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) і придбання житла, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України [2], такими, хто має право на отримання пільгового кредиту є:

- сім'я, в якій чоловік та дружина віком до 35 років включно;
- неповна сім'я, в якій мати або батько віком до 35 років включно має неповнолітніх дітей або дитину;
- саодинокі молоді громадяни віком до 35 років включно.

Важливими умовами надання кредиту є перебування кандидата на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов; підтвердження кандидатом своєї платоспроможності; внесення кандидатом на свій особистий рахунок, який відкривається регіональним управлінням Фонду, першого внеску у розмірі не менше 6% від вартості будівництва житла або придбаної квартири. Слід зазначити, що пільговий молодіжний кредит надається лише один раз на строк до 30 років. Зауважимо, що відсоткова ставка складає 3% суми кредиту для сімей, у яких не має дітей та 0% для сімей з дітьми. Більше того, якщо в сім'ї є дві дитини, то держава сплачує 25% зобов'язань за кредитом, а при наявності в сім'ї трьох дітей – 50%.

Якщо звернутись до міжнародного досвіду в цій сфері, то можна зазначити, що у Польщі, наприклад, з 2006 до 2012 року діяла урядова програма «Родина по своєму», метою якої було надання допомоги молодим сім'ям та саодиноким молодим людям у сплаті кредиту. За цією програмою держава протягом перших восьми років, після отримання особою кредиту, сплачувала 50% нарахованих відсотків за користування кредитом, що в середньому становило 30 тис. злотих економії для громадян, а в переведенні на українські гроші ця сума становить близько 196 тис. гривень. З 1 січня 2014 року у Польщі діє нова програма допомоги «Помешкання для молодих», згідно якої держава сплачує 10% зобов'язань за кредитом, для сімей з дитиною допомога держави складає 15% зобов'язань за кредитом, а при народженні у сім'ї другої дитини – держава доплачує ще 5% [5].

Найбільш розвиненими країнами у сфері іпотечного кредитування є США, Канада, Німеччина, Великобританія. Так, тридцятирічний досвід США у наданні іпотечного кредиту на житло молодим сім'ям та громадянам інших вікових категорій дозволяє направляти на ринок житлових послуг близько 400 млрд. доларів щороку. Довгострокове кредитування дало можливість забезпечити населення окремими квартирами і будинками [6].

В Україні у Держаному бюджету на 2016 рік передбачено 60 млн. гривень на пільгове кредитування, з місцевих бюджетів прийнято залучити до кредитування 40 млн. гривень. Статутний капітал Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву збільшений на 30 млн. гривень, які також передбачено направити на пільгове кредитування. Кожного року за сприяння Фонду у 500 квартир заселяються молоді сім'ї, а бажаючих їх отримати на сьогодні приблизно 20 тис. осіб. Враховуючи зазначене, пропонуємо:

- збільшити надходження з державного бюджету для пільгового молодіжного кредитування;
- розробити інші державні програми забезпечення молоді доступним житлом;
- зменшити вартість будівництва житла для молоді;
- залучити інвесторів до участі у програмах молодіжного житлового кредитування.

Молодь – майбутнє нашої країни, вона потребує допомоги з боку держави в отриманні власного житла, щоб працювати, розвиватись і розвивати Україну.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: [Текст]: офіц. текст: [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 р.] – К.: Мін-во Юстиції України, 2006. – 124 с. – ISBN 966-7630-14-5.
2. Про порядок надання пільгових довготермінових кредитів молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) і придбання житла [Електронний ресурс]: постанова Кабінету міністрів України від 29.05.2001р. № 584 // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/584-2001-%D0%BF>.
3. Про затвердження Державної програми забезпечення молоді житлом на 2013-2017 роки [Електронний ресурс]: постанова Кабінету міністрів України від 24.10.2012 р. № 967 // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/967-2012-%D0%BF>.
4. Інтернет ресурс // Режим доступу <http://www.molod-kredit.gov.ua/cms/pilgoviy-kredit/umovi-otrimannya-d.html>.
5. Інтернет ресурс // Режим доступу <http://naszwybir.pl/chi-dostupne-inozemtsyam-ipotechne-zhitlo/>.
6. Інтернет ресурс // Режим доступу <http://zalik.org.ua/index.php?newsid=2397>.

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Василець А.В.

студентка,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ПРОБЛЕМИ СПАДКУВАННЯ ПРАВА НА ЧАСТКУ У СТАТУТНОМУ КАПІТАЛІ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Аналіз норм Господарського кодексу України [1], Цивільного кодексу України [2], Закону України «Про господарські товариства» [3] та інших нормативно-правових актів дає можливість дійти висновку, що однією з найпоширеніших організаційно-правових форм здійснення підприємницької діяльності є товариство з обмеженою відповідальністю.

На сьогодні існує ряд прогалин у законодавстві, яке регулює питання спадкування частки у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ). Багато вчених присвятили увагу спадкуванню частки учасника ТОВ, а саме: В.Кравчук, О. Кібенко, К. Васильченко, В. Васильєва, О. Ковальова, Р. Лідовець, Н. Міхєєва. Проте незважаючи на це, у даній сфері залишається багато суперечностей та прогалин.

Проблема спадкування права на частку у статутному капіталі ТОВ викликає складнощі у двох аспектах. По-перше, складною і неоднозначною вбачається відповідь на питання про предмет спадкового правонаступництва, тобто що саме спадкується і переходить до спадкоємців. А по-друге, реалізація спадкоємцями своїх прав щодо частки у статутному капіталі ТОВ та інших підприємницьких товариства є стадійною і не певною мірою вписується у класичні канони оформлення спадкових прав. Передусім слід визначити, що саме входить до складу спадщини. Незважаючи на те що спадщина є базовою, основоположною категорією спадкового права, без якої не можуть виникати спадкові та інші правовідносини, Цивільний кодекс України (далі – ЦКУ) не містить визначення спадщини, у ст. 1218 ЦКУ лише йдеться про склад спадщини, до якої входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини. Традиційно доктриною цивільного права в поняття спадщини вкладався майновий зміст, хоча трактовка його дещо відрізняється: як сукупності майнових прав, що переходять після смерті особи до її спадкоємців як майна, яке

належало померлому і майнових прав, зокрема прав на отримання авторської винагороди, прав вимоги за зобов'язаннями як майнових прав і майнових обов'язків [4, с. 37].

Право на частку у статутному капіталі необхідно відмежовувати від права на участь у товаристві. Право на участь у товаристві (ст. 100 ЦКУ) як немайнове право до складу спадщини не включається, тоді як право на частку (пай), будучи правом майновим, переходить до спадкоємців. Відповідно до роз'яснень судових органів (п. 30 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008 «Про практику розгляду судами корпоративних спорів», узагальнення практики вирішення корпоративних спорів), прийняття рішення про вступ спадкоємця (правонаступника) учасника до ТОВ (ТДВ) належить до компетенції загальних зборів учасників. Таким чином, суди при застосуванні ч. 5 ст. 147 ЦКУ схиляються лише до одного варіанту вирішення проблеми. Видається, що цей підхід є результатом занадто звуженого погляду на проблему і не вирішує усіх питань, які можуть виникнути [5].

Складнішою є ситуація, коли права та охоронювані інтереси спадкоємців потребують захисту у випадку, коли спадкоємець, отримавши свідоцтво про право на спадщину, звернувся із відповідною заявою до ТОВ, однак у прийнятті до складу учасників йому відмовлено. Оскільки дане питання вирішується товариством на власний розсуд, спадкоємець не вправі оскаржувати відмову у прийнятті до складу учасників товариства, незалежно від мотивів її винесення та способу оформлення (рішення загальних зборів чи інший спосіб). У разі пред'явлення спадкоємцем позовів про визнання відмови недійсною, такі вимоги задоволенню не підлягають. Спадкоємець може захищати свої права лише позовом про стягнення вартості успадкованої частки у статутному капіталі ТОВ. Відповідачем у цьому випадку також виступає саме товариство. Справи такої категорії хоча набувають ознак корпоративних спорів, однак за суб'єктним складом підвідомчі загальним, а не господарським судам, оскільки спадкоємці ще не набули статусу учасника товариства, як того вимагає п. 4 ч. 1 ст. 12 Господарський процесуальний кодекс України від 06 листопада 1991 р. № 1798-XII (далі – ГПК України).

Вищий господарський суд України роз'яснив з цього приводу, що ст. 12 ГПК не відносить до складу сторін корпоративного спору осіб, які мають право на набуття корпоративних прав шляхом вступу до господарського товариства або придбання акцій. Тому господарським судам слід виходити з того, що справи у спорах, вступом до господарських товариств спадкоємців, правонаступників, осіб, яким було відчужено частку у статутному капіталі господарських товариств тощо, розглядаються залежно від суб'єктного складу сторін спору загальними або господарськими судами (пп. 1.10 п. 1 Рекомендації президії ВГСУ

від 28.12.2007 № 04-5/14 «Про практику застосування законодавства у розгляді справ, що виникають з корпоративних відносин») [6].

Враховуючи проект Закону України «Про товариство з обмеженою та додатковою відповідальністю» [7], а саме ст. 18, доцільно запровадити наступне: якщо частка учасника в статутному капіталі товариства перевищує 50%, його спадкоємець (правонаступник) може вступити до товариства. Статут товариства має встановлювати, що згода товариства на перехід частки не вимагається у випадках передання частки (частини частки) учасником дружині, чоловіку або близьким родичам (батьки, діти, брати, сестри); у тому числі внаслідок спадкування; у випадках вступу до товариства спадкоємця. Також у законодавстві не має жодної норми з приводу строків, протягом яких спадкоємці (правонаступники) повинні виявити своє бажання вступити до господарського товариства або відмовитись від вступу до нього.

На нашу думку, треба закріпити у законодавстві строк для волевиявлення спадкоємцем бажання вступити до товариства, а також строк для надання згоди учасниками ТОВ на вступ спадкоємців до товариства, у разі, якщо статутом передбачена необхідність такої згоди. Порівняння ГК України, ЦК України та Закону України «Про господарські товариства» дає підстави зробити висновок, що норми ЦКУ є найпрогресивнішими. Зокрема, ЦКУ у правовому регулюванні спадкування частки учасника ТОВ закріпив перехід прав учасника до спадкоємця автоматично (ч. 5 ст. 147 ЦКУ). У той же час цей нормативно-правовий акт теж до кінця не роз'яснив вказану проблему, залишивши за товариством право на визначення іншого способу розвитку відносин. Таким чином, постає необхідність внесення змін до чинного Закону України «Про господарські товариства», якими повинні бути усунуті колізії між цим Законом, ГКУ та ЦКУ щодо процедури спадкування частки учасника ТОВ.

Підводячи підсумок вищевикладеному, зазначимо, що для вдосконалення регулювання відносин, які пов'язані із створенням, діяльністю та припиненням ТОВ, усунення значних вад, які існують у чинному законодавстві, найкращим варіантом буде прийняття окремого закону. Тому, починаючи з 2012 року прийняття Закону України «Про ТОВ та ТДВ» активно обговорюється і є однією з найбільш очікуваних змін в корпоративному законодавстві України. Ухвалення даного комплексного закону про ТОВ та споріднені з ними товариства з додатковою відповідальністю стане логічним продовженням шляху розвитку українського законодавства, закладеного прийняттям Закону України «Про акціонерні товариства», надасть можливість врегулювати відповідні відносини із належним ступенем деталізації, забезпечити необхідну гнучкість регулювання, усунути існуючі в діючих актах

дублювання та розбіжності, та дозволить значно покращити інвестиційний клімат та умови здійснення підприємницької діяльності.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436–IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003.
2. Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 р. № 435–IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – С. 40-44.
3. Закон України від 19.09.1991 р. «Про господарські товариства» // ВВР України. – 1991. – № 49. – Ст. 682 (ст. 1).
4. Печений О.П. Спадкування частки у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю / Українське комерційне право. – 2012. – № 12. – С. 37.
5. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008 «Про практику розгляду судами корпоративних спорів».
6. Рекомендації президії ВГСУ від 28.12.2007 № 04-5/14 «Про практику застосування законодавства у розгляді справ, що виникають з корпоративних відносин».
7. Проект Закону України Про товариство з обмеженою та додатковою відповідальністю: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

Деркач Н.А.

студентка,

Інститут післядипломної освіти

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДОКАЗИ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Доказування в господарському процесі завжди були й залишаються центральним правовим інститутом, тому в період реформування останнього зростає потреба вивчення доказів і доказування з метою вдосконалення їх правового регулювання.

Законодавчі положення про докази і доказування в господарському процесі були предметом досліджень Абової Т., Ванеєвої Л., Васильєва С., Клейнмана А., Комарова В., Курильова С., Молчанова В., Ніколенко Л., Побірченка І., Решетникової І., Сахнової Т., Смишляєва Л., Фаткуліна Ф., Стефана М., Шакаряна М., Юдельсона К., Юркова М. тощо.

Судові докази – поняття, яке поєднує в собі два тісно взаємозв'язаних елементи: фактичні дані як зміст доказів і засоби доказування як процесуальна форма. Фактичні дані, точніше відомості

про певні обставини, відображають, віддзеркалюють факти реальної дійсності. Особливістю судових доказів є наявність процесуальної форми, встановлені вимоги щодо порядку отримання відомостей про обставини. Відомості про факти можуть бути отримані судом лише за допомогою передбачених законом засобів доказування (письмові, речові докази та інше) [4, с. 120-123].

Доказами в господарському процесі є будь-які фактичні дані, на підставі яких господарський суд у визначеному законом порядку встановлює наявність чи відсутність обставин, на яких ґрунтуються вимоги і заперечення сторін, а також інші обставини, які мають значення для правильного вирішення господарського спору.

У ч. 2 ст. 32 Господарського процесуального кодексу України (ГПК України) передбачено, що засобами доказування в господарському процесі є: а) письмові докази, речові докази та висновки судових експертів; б) пояснення представників сторін та інших осіб, які беруть участь в судовому процесі [2].

Письмовими доказами є документи й матеріали, які містять дані про обставини, що мають значення для правильного вирішення спору. Документ – це результат відображення фактів, подій. Явищ об'єктивної дійсності і розумової діяльності людини за допомогою письма, графіки, фотографії, звукозапису або іншого способу на спеціальному матеріалі (папері, фотоплівці, папірусі, пергаменті тощо). До письмових доказів відносяться: установчі документи, договори (контракти), протоколи, акти (в тому числі акти державних та інших органів), ділова кореспонденція тощо. Вони подаються в оригіналі або в належним чином засвідченій копії [5].

Від письмових доказів слід відрізняти письмові пояснення представників сторін та інших осіб, які беруть участь у судовому процесі. Під іншими особами маються на увазі прокурор, представники третіх осіб, а також посадові особи та інші працівники підприємств, установ і організацій, коли їх викликано для давання пояснень, потреба в яких виникає під час розгляду справи. Відмінність цих засобів доказування від письмових доказів полягає в тому, що письмові пояснення є формою викладення так званих особистих доказів, джерелом яких є фізичні особи [3].

Речові докази – це зібрані, перевірені та оцінені у встановленому порядку предмети матеріального світу, властивості яких свідчать про обставини, що мають значення для справи. Головною особливістю речових доказів у порівнянні з іншими видами доказів є те, що вони представляють «не словесний або кодовий (цифровий, графічний) опис обставин, що мають значення для справи, а чуттєво-наочне втілення їх слідів і ознак, що збереглися до моменту провадження по справі» [5].

ГПК України (ст. 42) зазначає, висновок судового експерта повинен містити докладний опис проведених досліджень, зроблені в результаті їх висновки і обґрунтовані відповіді на поставлені господарським судом питання. Висновок подається господарському суду в письмовій формі, і копія його надсилається сторонам. Якщо під час проведення судової експертизи встановлюються обставини, що мають значення для правильного вирішення спору, з приводу яких судовому експерту не були поставлені питання, у висновку він викладає свої міркування і щодо цих обставин. У випадках недостатньої ясності чи неповноти висновку судового експерта господарський суд може призначити додаткову судову експертизу. При необхідності господарський суд може призначити повторну судову експертизу і доручити її проведення іншому судовому експерту. Висновок судового експерта для господарського суду не є обов'язковим і оцінюється господарським судом за правилами, встановленими ст. 43 ГПК України. Відхилення господарським судом висновку судового експерта повинно бути мотивованим у рішенні [2].

Загальна схема доказування викладена, зокрема: у ч. 1 ст. 33 ГПК України – кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог і заперечень; у ч. 1 ст. 34 ГПК України – господарський суд приймає тільки ті докази, які мають значення для справи; у ст. 43 ГПК України, у якій викладені положення щодо оцінки доказів господарським судом. Таким чином, у господарському процесі обов'язок сторін довести «свої» обставини коригується (співвідноситься) з правом суду прийняти чи не прийняти докази в контексті їхнього значення для справи, що і є предметом оцінки господарського суду.

Аналіз положень щодо обов'язку доказування і подання доказів (ст. 33 ГПК України), належності і допустимості доказів (ст. 34 ГПК України), звільнення від доказування (ст. 35 ГПК України), витребування доказів (ст. 38 ГПК України) дозволяють стверджувати, що доказування є саме діяльністю суду та інших учасників процесу, метою якої є встановлення, повне з'ясування всіх дійсних обставин справи, які конкретизуються (індивідуалізуються) залежно від предмета спору, суб'єктного складу сторін, а також тих правовідносин, що мають місце між сторонами в тій чи іншій справі [1, с. 58-64].

Отже, проблема доказів та доказування займає особливе місце в процесуальному праві, найважливішою частиною якого є доказове право. Саме теорія доказів та доказування розкриває зміст пізнавальної діяльності в судовому процесі з урахуванням встановлених законом процесуальних правил, вказує шляхи перевірки законного і правильного отримання доказів, умови формування достовірних висновків по справі.

Список використаних джерел:

1. Білецька Л. Доказування у господарському процесі України: на шляху до формування судових стандартів / Л. Білецька // Слово Національної школи суддів України. – 2013. – № 2. – С. 58–64.
2. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1992 р. № 1798-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
3. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / За ред. О. І. Харитонова. – 2-ге вид., переробл. та допов. – К.: Істина, 2010. – 344 с.
4. Козирева В.П., Слесар І.В. Засоби доказування в господарському судочинстві / В.П. Козирева, І.В. Слесар // Юридична наука і практика: виклики часу: V міжнародна науково-практична конференція. – 2015. – Т. 3. – С. 120–123.
5. Прокопенко В.В. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар [Електронний ресурс] / В.В. Прокопенко. – Режим доступу: <http://jurists.org.ua>.

Михальський Д.Ю.

*студент юридичного факультету,
Фінансово-правовий коледж*

**СВІТОВИЙ ДОСВІД ЩОДО ПРАВОВОГО СТАТУСУ
КОМЕРСАНТІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ
(ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ) ДІЯЛЬНОСТІ**

Закордонне господарське право сформульовано переважно із загальних положень приватного права. Однак, динамізм права зумовив поступову трансформацію різних публічно-правових норм. Основним суб'єктом господарських відносин за законодавством зарубіжних країн є підприємець, тому в науковій літературі господарське право часто оцінюється як спеціальне право підприємців. Концептуальне змістовне ядро цього напрямку становлять у єдності господарсько-конституційне право, яке включає передусім і конституційні принципи, що мають особливе значення; основні права і свободи, гарантії; підстави обмеження власності та відчуження майна; компенсації і повернення тощо [1; 5].

Правовий статус комерсантів як суб'єктів господарської (підприємницької) діяльності за законодавством зарубіжних країн має свої особливості, про що неодноразово зазначали у своїх дослідженнях такі науковці, як С.Н. Бабурин, В.К. Мамутов, В.П. Недашківський, В.К. Сидорчук, В.О. Серьогіна, О.О. Чувпило, Р.А. Чурбанов та ін.

Закордонне господарське право містить розвинену систему прав і обов'язків громадян, що дозволяють впевнено вести господарську діяльність в різних формах і брати участь в ній своїм капіталом. Перш за все допускається індивідуальне підприємництво. Індивідуальними підприємцями в зарубіжних правових системах визнаються фізичні особи, які здійснюють господарську діяльність в різних сферах виробництва (промисловість, транспорт, торгівля, банки і т.д., за винятком таких: наука, мистецтво, спорт, сільське і лісове господарство) від свого імені. Індивідуальні підприємці іменуються: в ФРН – *Einzelunternehmung*, у Франції – *Entreprise individuelle*, в Великобританії, а також Канаді – *Sole proprietorship*, в США – *Individual proprietorship*, в Італії – *Ditta individuale* і т.д. Підприємець зобов'язаний здійснити реєстрацію у торговельному реєстрі, отримати дозвіл (патент) на здійснення господарської діяльності зі сплатою встановленого мита, вести торговельні книги, що відображають стан майна і результати комерційної діяльності [3].

Так, наприклад, у Німеччині, Чехії та інших країнах за допомогою спеціального доручення (прокури) підприємець наділяє прокуриса (інша фізична особа) повноваженнями вчинити дії, які мають правові наслідки. Право на здійснення операцій з нерухомим майном особливо обговорюється в довіреності. Надана прокура вступає в силу з моменту запису до торговельного реєстру. Якщо прокура була надана кільком особам, то запис має містити визначення, чи може кожен з прокурисів діяти самостійно, або скільки з них повинні діяти спільно. Необхідно зазначити, що кількість індивідуальних підприємців в зарубіжних країнах обчислюється мільйонами. Однак їх роль в економічному житті невелика, адже домінуючу роль в економіці зарубіжних країн відіграють об'єднання підприємців, що діють в різних правових формах.

Необхідною умовою створення товариства, наприклад, згідно зі ст. 705 ГК Німеччини є висновок установчого договору, що відображає загальну для учасників мету. Основні положення щодо прав товариства у Німеччини (*Gesellschaftsrecht*) закріплені в Цивільному кодексі (*Bürgerliches Gesetzbuch*), Торговому кодексі (*Handelsgesetzbuch*), в Законі про товариства з обмеженою відповідальністю (*GmbH – Gesetz*) і Законі про акціонерні товариства (*Aktiengesetz*). У праві Німеччини (що характерно для абсолютної більшості економічно розвинених держав) всі господарські товариства діляться на дві групи: товариства, засновані на об'єднанні осіб (*Personengesellschaften*), і товариства, засновані на об'єднанні капіталу (*Kapitalgesellschaften*) [3].

Як впливає з назви, в товаристві, заснованому на об'єднанні осіб (за ЦК зарубіжних країн – товариство), головну роль відіграють його учасники, які ведуть справи і представляють товариство у взаємовідносинах з третіми особами. Вступ до товариства нових осіб

можливий лише за згодою його учасників, а смерть або ліквідація учасника є підставою припинення товариства, якщо в договорі не передбачено перехід прав до спадкоємця. Характерною і об'єднуючою ознакою різних типів товариств за кордоном виступає їх залежність від учасників. Тісний взаємозв'язок учасників виражається далі в довірі учасників один до одного і до товариства щодо прийняття рішення, розподілу прибутку, укладення угод. У договорах про товариства може передбачатися, що вони будуть продовжувати функціонування через вступ до спадкування конкретних осіб. Таким чином, однією із вагомих переваг персональних товариств є принцип свободи договору.

Товариства, засновані на об'єднанні капіталу є юридичними особами і можуть мати права і виконувати обов'язки з моменту занесення їх в торговий реєстр. При створенні товариства на перший план виходить формування певного мінімального капіталу (статутного капіталу), що і є передумовою отримання правоздатності, а також обмеження майнової відповідальності. Діяльність товариства і взаємодія з третіми особами здійснюється через передбачені в законах органи. Виняток відповідальності учасників своїм особистим майном за зобов'язаннями товариства знижує ступінь ризику і сприяє підприємницькій активності. Так, єдиною передумовою для існування цивільно-правових товариств (нім. BGB-Gesellschaft) виступає укладення договору для досягнення спільної мети, в реалізації якої повинен брати участь кожен учасник в узгоджених формах. Відповідальність цих товариств обмежена майном самого товариства, що знижує їх поширеність, оскільки обмеження відповідальності має знаходити визнання у контрагентів.

Повне товариство (амер. General partnership, англ. Unlimited partnership, фр. Societe en nom collectif, італ. Societa in nome collettivo) є поширеною формою ведення господарської діяльності практично у всіх країнах (в США їх, наприклад, понад 1,5 млн.). Метою повного товариства є здійснення комерційної діяльності під єдиним фірмовим найменуванням. Основною його рисою виступає необмежена та солідарна відповідальність всіх його учасників по зобов'язанням товариства, що підвищує кредитоспроможність. Однак цей фактор важливий для невеликих підприємств, так як в рамках великих фірм відповідальність фізичних осіб не має вирішального значення.

Для випадку командитного товариства, коли не всі учасники комерційного проекту готові нести ризик необмеженої майнової відповідальності, пропонується правова форма командитного товариства (в Великобританії і США – Limited partnership, в Італії – Societa in accomandita semplice, у Франції – Societe en commandite simple, в ФРН – Kommanditgesellschaft і т.д.). Воно відрізняється від повного товариства тим, що має два види учасників: комплементаріїв і командитистів. Комплементарій відповідає необмежено всім своїм майном, а

відповідальність командитиста обмежується внеском в майно товариства, розмір якого вказується в торговому реєстрі.

Негласні товариства (в ФРН – *Stille Gesellschaft*) складають абсолютно особливий тип персональних товариств. Вони характеризуються тим, що негласний учасник бере участь у господарській діяльності, яку веде інший суб'єкт своїм майновим внеском, від чого отримує прибуток. У зовнішніх відносинах приймає участь також інший суб'єкт, як то індивідуальний підприємець. Таке товариство близько до договору позики, але відрізняється тим, що учасники мають спільну мету, хоча на ділі господарюванням займається лише один з них.

Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) є широко поширеною правовою формою об'єднання вкладників капіталу. У ФРН воно називається *Gesellschaft mit beschränkter Haftung*, у Франції – *Societe a responsabilite Limitee*, в Італії – *Societa a responsabilita limitata*, в Латвії – *Sabiedriba ar ierobezotu atbildibu*, в Великобританії – це приватна компанія, для якою характерною є обмежена відповідальність – *Private limited compani*, в США – закрита корпорація – *Close corporation*. У всіх правових системах ТОВ являється юридичною особою, яка несе передусім майнову відповідальність по своїх зобов'язаннях [3].

Акціонерне товариство (АТ) налічує більш довгу історію з сучасних правових форм господарювання. У ФРН воно називається *Aktiengesellschaft*, у Франції – *Societa anonyme*, Італії – *Societa per azioni*, в Латвії – *Аксiju sabiedriba*, в Великобританії – це є публічна компанія з обмеженою відповідальністю – *Public limited company*, в США – *Corporation*. Прийнято вважати, що правову форму АТ слід обирати для підприємств, де необхідний значний капітал і в подальшому передбачається розширення виробництва і додаткове залучення інвестицій через пропозицію акцій на біржі. Мінімальний статутний капітал становить, як правило, 50 тис. євро (в Латвії – 25 тис. латів, в Великобританії – 50 тис. фунтів стерлінгів), а число засновників не може бути менше п'яти [2].

Резюмуючи зазначимо, що у процесі подальшого розвитку національного законодавства слід враховувати прогресивний зарубіжний досвід країн з розвиненим господарським правом, враховуючи вітчизняні принципи і традиції. Чинне господарське законодавство надає широкий простір для приватної ініціативи. Тому варто акцентувати увагу на можливих способах самостійної правомірної поведінки підприємців. Уявлення про свободу і персональну відповідальність у підприємницькій діяльності повинні бути сформовані із врахуванням передового досвіду зарубіжних країн, таких як Великобританія, Франція, Німеччина, США, Канада та ін.

Список використаних джерел:

1. Гражданское и торговое право зарубежных стран: учеб. пособие / [Р.А. Курбанов и др.]: под ред. С.Н. Бабурина, Р.А. Курбанова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2013. – 383 с.
2. Державне право зарубіжних країн: особлива частина : навч. посіб. / [Л.Д. Варунц та ін.]; за заг. ред. В.О. Серьогіна; М-во внутр. справ України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. –Х. : ХНУВС, 2011. – 291 с.
3. Мамутов В.К. Господарче право зарубіжних країн: [Підручник для студентів юрид. спец. вузів] / В.К. Мамутов О.О. Чувпило; [Ред. В.П.Недашківський]. – К. : Ділова Україна, 1996. – 351 с.
4. Пиляева В.В. Гражданское и торговое право зарубежных стран / В.В. Пиляева. – Москва: Велби, 2008. – 143 с.
5. Сидорчук В.К. Правовой статус субъектов хозяйствования в зарубежных странах / В.К. Сидорчук // Вестник Высшего Хозяйственного Суда. – 2006. – № 15. – С. 56–65.

Потудінська О.В.

старший викладач,

Одеський інститут

Міжрегіональної академії управління персоналом

ДЕЯКІ ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС (В ЧАСТИНИ ІНСТИТУТУ КОМЕРЦІЙНОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА)

Україна є частиною світового співтовариства. Умовою успішної інтеграції України в ЄС є досягнення певного рівня узгодженості українського законодавства з європейським.

Правовою основою відносин між Україною та Європейським союзом стала Угода про партнерство та співробітництво від 14.06.1994 р, в даний час відносини розвиваються в рамках Угоди про асоціацію між ЄС і Україною від 27.06.2014 р [1].

Перший час в співтоваристві українських вчених та практиків йшли дискусії щодо того, який термін повинен застосовуватися «адаптація», «апроксимація» або «гармонізація» а також, яку слід застосувати концепцію «мінімальної», «помірної» або «максимальної адаптації» [2]. В даний час обрана «концепція максимальної адаптації», яка не безпосередньо пов'язана з перспективою членства в ЄС. Метою адаптації законодавства України є досягнення правовою системою України *acquis communautaire* з урахуванням критеріїв, які висуває Європейський Союз до держав, які мають намір вступити до нього. Для проведення швидких і ефективних змін в Україні пропонується створити механізм управління

процесом гармонізації на національному рівні за допомогою організаційних засобів, включаючи: вивчення права ЄС, розробку планів з адаптації; оптимізацію діяльності органів, що займаються гармонізацією; скринінг, засоби контролю, оцінки впливу, уточнення пріоритетів, і т.д. [3, с. 159].

Українське законодавство повинно бути адаптоване до європейських принципів і стандартів за формою і змістом, а також у правозастосовчій області. Процес зближення законодавства України з європейським поширюється на підприємницьку, банківську діяльність, бухгалтерський облік та оподаткування компаній, інтелектуальну власність, фінансові послуги, правила конкуренції, захист прав споживачів, митне законодавство та ін.

Одним з пріоритетних напрямків адаптаційного процесу є комерційне право. Зміна в суспільно-економічному ладі України, вступ України до СОТ, інтеграційні процеси у світовій економіці сприяють подальшому розвитку і зміцненню ринкових інститутів, одним з яких є комерційне посередництво.

Комерційне посередництво є підприємницької діяльністю, яка пов'язана з наданням послуг. За чинним законодавством України комерційне посередництво може здійснюватися в біржовий, страхової, торгової, туристичної діяльності; посередництво, пов'язане з випуском цінних паперів; морське агентування і ін.

Комерційне посередництво – один з інститутів господарського права України. У Господарському кодексі України питання комерційного посередництва містяться в главі 31, але саме поняття визначено термінологічно неоднозначно, тому воно потребує законодавчого уточнення.

Крім того, іноді комерційне посередництво пов'язують з комерційним представництвом. При розмежуванні цих понять в ряді випадків необхідно законодавче роз'яснення [3].

Інститут комерційного посередництва законодавчо врегульований в різних країнах по-різному. В цілому спостерігається недолік регламентування. На сьогоднішній день поняття комерційного посередництва є предметом наукових дискусій. Комерційне посередництво і комерційне представництво хоча і можна порівняти, але не збігаються правові категорії. Комерційне посередництво, як явище і правова категорія, вимагає подальшого теоретичного дослідження для однакового розуміння основних правових понять у цій сфері як в області теорії, так і на практиці. Процес адаптації законодавства України до європейського необхідний, він повинен проводитися поступово і послідовно.

Список використаної джерел:

1. Угода про партнерство та співробітництво між Європейський Співтовариством і Україною від 14.06.1994 р, Угода про асоціацію між Європейським Союзом і Україною від 27.06.2014 р.
2. Шемчук С. Адаптация законодательства Украины к законодательству ЕС как условие будущего членства в ЕС <http://old.minjust.gov.ua/52>
3. Катеринчук І. Проблема управління адаптацією права України до права ЄС у вітчизняній та зарубіжній думці// Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 10. – С. 158-161.
4. Проценко В. Агентський договір // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 4. – С. 24-26 ; Первомайський О. Комерційне представництво та посередництво: практичні моменти // Юридичний вісник України. – № 18, 2009. – С. 1,7 ; Панченко А. Л. Вдосконалення господарсько-правового регулювання інституту комерційного посередництва. Автореферат канд. дис... / А. Л. Панченко. – Київ, 2011. – 28 с.; Дядюк А. Л. Правове регулювання комерційного посередництва (агентських відносин у сфері господарювання). Автореферат канд. дис... / А. Л. Дядюк. – Київ. – 2010. – С. 21 ; Резнікова В. В. Теоретичні проблеми регулювання посередництва у сфері господарювання України. Дис...докт. юрид. наук / В. В. Резнікова. – Київ. – 2011. – 583 с.

ТРУДОВЕ ПРАВО, ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Абакумов А.С.

студент,

*Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В ТРУДОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

На етапі становлення України як сучасної демократичної правової держави одним з найважливіших аспектів є подовження реформування законодавства. В реаліях сьогодення одним з найгостріших питань є проблема корупції в різних галузях суспільного життя. Зокрема, значне поширення корупційних правопорушень на даний час вбачається в секторі трудових правовідносин. Функціонування законодавчих механізмів, спрямованих на формування у суспільстві таких поглядів та переконань, що не дозволять допустити корупційні прояви в трудовій діяльності, є неможливим без якісного функціонування системи запобігання, протидії та попередження корупції [1]. Основою успішної протидії корупції є втілення в життя соціальних реформ та застосування управлінських методів, що направлені на утримання від вчинення корупційних діянь. Це має призвести до зміцнення потенціалу національної системи боротьби з корупцією шляхом усунення передумов, які спричиняють її виникнення [2].

Актуальність обраної теми обумовлена тим, що на сьогоденній день питання корупційних діянь в трудових правовідносинах є малодослідженим, незважаючи на закріплену законодавством обов'язковість недопущення корупції в сфері праці.

Питанням протидії корупції займалися такі зарубіжні автори, як Р. Андерсон, С. Ріко, С. Беркман, Дж. Пікареллі, оскільки це явище є дуже поширеним і в інших країнах також. Вітчизняні науковці, що розглядали корупційні діяння з кримінально-правової точки зору, це Л.В. Багрій-Шахматов, Л.Ю. Аркуша, М.І. Камлик, В.С. Лукомський. Адміністративно-правову природу корупції та шляхи її подолання вивчали такі українські вчені, як М.І. Мельник, Є.В. Невмержицький, М.І. Хавронюк, Т.Є. Кагановська, С.С. Рогульський. Однак з позиції трудового законодавства проблематика корупційних діянь практично не

досліджувалась. Тому, враховуючи сучасні зміни в законодавстві України, що направлені на подолання корупції в трудовій діяльності, є своєчасним та вкрай актуальним подовження досліджень корупції саме в цій сфері.

За останній час в Україні зроблено досить багато в сфері запобігання корупції. Було розроблено та прийнято новий антикорупційний закон та низку інших нормативних актів, спрямованих на боротьбу з корупцією. Так, 26 жовтня 2014 року набрав чинності Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII «Про запобігання корупції», та був введений в дію 26 квітня 2015 р. Цим законом визначено правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень [3].

Новелою, привнесеною у вітчизняне антикорупційне законодавство Законом України «Про запобігання корупції», є необхідність створення та затвердження юридичними особами антикорупційної програми. В обов'язковому порядку антикорупційна програма затверджується підприємствами, чисельність працівників в яких перевищує 50 осіб, а обсяг валового доходу перевищує сімдесят мільйонів гривень. Також законодавством передбачено обов'язок запровадження антикорупційної програми для юридичних осіб, які є учасниками попередньої кваліфікації, учасниками процедури закупівлі відповідно до Закону України «Про здійснення державних закупівель», якщо вартість закупівлі дорівнює або перевищує 20 мільйонів гривень [3].

Щодо окремого питання застосування антикорупційного законодавства в трудовій діяльності юридичної особи в частині застосування превентивних заходів, направлених на попередження та боротьбу з корупцією, антикорупційна програма юридичної особи затверджується керівником, але обов'язковим є її попереднє обговорення з працівниками підприємства. Форма такого обговорення законом не встановлена, але найбільш доцільною формою є проведення загальних зборів трудового колективу. На обговоренні антикорупційної програми її положення мають бути доведені та роз'яснені працівникам, або ж вони можуть бути заздалегідь надані трудовому колективу для ознайомлення [4]. Більш того, відповідно до ч. 3 ст. 62 Закону «Про запобігання корупції», повний текст антикорупційної програми повинен перебувати у постійному відкритому доступі для працівників юридичної особи. Прийняття рішення про погодження проекту антикорупційної програми юридичної особи має фіксуватись відповідним документом (протокол загальних зборів трудового колективу), реквізити якого обов'язково мають бути зазначені в тексті антикорупційної програми. Законодавством не визначено механізму внесення змін до антикорупційної програми юридичної особи під час її обговорення з

працівниками, але в разі надходження обґрунтованих зауважень або пропозицій найбільш доцільним вважається їх урахування та винесення на наступне обговорення доповнений проект антикорупційної програми.

Серед інших вимог до антикорупційної програми, Закон України «Про запобігання корупції» містить вимогу щодо включення до програми положення про порядок внесення змін до неї. Фактично це означає, що працівники юридичної особи мають змогу вносити пропозиції щодо внесення змін до антикорупційної програми, а після цього весь трудовий колектив їх обговорює, і це обговорення має передувати затвердженню змін до програми. Тобто всі працівники не тільки мають бути ознайомлені з антикорупційними положеннями, а й приймають безпосередню участь у корегуванні дій, направлених на запобігання та боротьбу з корупцією. Це є дуже важливим нововведенням, адже згідно до антикорупційного законодавства, положення щодо обов'язковості дотримання антикорупційної програми мають бути включеними до трудових договорів юридичної особи, а отже, кожна особа, укладаючи трудовий договір, бере на себе обов'язок дотримуватись правил попередження та запобігання корупційних проявів в трудовій діяльності, а також попереджаються про наслідки порушення антикорупційних зобов'язань. В трудові договори співробітників, що були складені до прийняття антикорупційної програми юридичної особи, положення щодо обов'язковості її дотримання мають бути включені у вигляді додаткових угод до трудового договору.

Необхідність розробки антикорупційної програми для роботодавців як юридичних осіб публічного та приватного права є дуже важливим нововведенням, адже, по-перше, законом створено превентивний механізм попередження корупційних проявів, що працює за допомогою спеціально розробленого плану дій, направлених на безумовне дотримання трудового законодавства. По-друге, ознайомлення всього трудового колективу з антикорупційною програмою юридичної особи, більш того, включення положень із запобігання корупції до трудових договорів та правил внутрішнього розпорядку, створює своєрідний психологічний механізм стримання, який має бути покликаний запобігти особі вдатися до вчинення корупційних правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Мельник Н. Система антикоррупционного законодательства Украины / Н. Мельник // Вестник прокуратуры. – № 3. – 2002. – С. 49–56
2. Невмержицький Є.В. Корупція як соціально-політичне явище: особливості проявів і механізми подолання в сучасній Україні [Текст]: Автореф. дис... канд. політ. наук: (23.00.02 – політичні інститути та

процеси) / Є.В. Невмержицький ; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 1999. – 19 с.

3. Закон України «Про запобігання корупції» № 1700-VII від 14 жовтня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

4. Козіна В. Антикорупційна програма: практичні поради / В. Козіна // Бюджетна бухгалтерія. – № 24/1. – 2015. – 32 с.

Бондаренко В.В.

студент,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ЩОДО ДЕЯКИХ ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Спочатку бойових дій на сході України і дотепер за даними Міграційної служби, Пенсійного фонду та УТЗСН в Україні опинилося близько 2 млн ВПО. У той же час Управління з координації гуманітарних питань ООН називає цифру в 1 млн. Така різниця в даних здебільшого спричинена існуванням «несправжніх» переселенців, таких що проживають на території непідконтрольній Україні але з корисливих мотивів мають довідку переселенця.

Ідея зупинити виплати таким «переселенцям» зрозуміла і логічно обґрунтована, але на жаль її реалізація виявилась провальною.

СБУ склала списки ВПО які, за їх даними, на підконтрольній Україні території не проживають. Списки були розіслані до районних управлінь праці та соціального захисту населення, без будь-яких роз'яснень роботи з цими списками. Як на місцях зараз перевіряють факт проживання переселенців за вказаною в довідці адресою – це ще одна тема, що потребує правової уваги, але тут треба сказати що на практиці дуже значна кількість людей, що опинилась в тих списках, насправді все ж таки є ВПО, що проживають на території підконтрольній Україні і вкрай потребують тої незначної державної допомоги для елементарних життєвих потреб. Як виглядав процес складання таких списків крім СБУ нікому невідомо.

Якщо уявити, що до списку СБУ потрапила особа, що не мала наміру переміщуватись, чи така особа прийшла отримувати довідку ВПО за новою постановою, таке формулювання в постанові як «відомості про зареєстроване та фактичне місце проживання» дає можливість принести сфабрикований документ із підписами від «сусідів по місцю

проживання», не засвідчений нотаріально договір оренди, підроблені довідки з ЖЕКу тощо.

Треба додати, що ЗУ «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» фактично йде на зустріч таким людям, встановлюючи тривалість відсутності ВПО за місцем зареєстрованого проживання до 60 днів без повідомлення відповідних органів і до 90 днів з повідомленням.

Тобто, перебуваючи на непідконтрольній Україні території чи закордоном, цілком можливий такий варіант, коли «переселенець» буде час від часу приїжджати в Україну за грошима. Саме таку картину і маємо. Грошова допомога за обсягом є незначною – не більше 2 400 гривень на сім'ю, проте ці гроші є дуже необхідними для ВПО, в той же час, законодавчі прогалини щодо видачі такої допомоги утворюють величезну «прірву» в бюджеті.

Окремої уваги потребує проблема зупинення виплат пенсійного забезпечення особам, які нібито не проживають на підконтрольній Україні території. Такі дії мають незаконний характер, оскільки суперечать ЗУ «Про пенсійне забезпечення».

Навіть якщо особа мешкає на непідконтрольній Україні території вона має право на трудову пенсію оскільки як громадянин України здійснювала страхові внески до Пенсійного фонду України чи займалась суспільно корисною працею передбаченою статтею 3 вищевказаного закону. Якщо ж виплати пенсій були зупинені на підставі виїзду на постійне проживання за кордон, то такий факт повинен спочатку бути доведений.

Підсумовуючи наведене, варто зазначити, що дотепер не було розроблено необхідної правової бази для допомоги ВПО. Законодавча урегульованість даної проблематики залишає бажати ліпшого, існує маса неточностей, недопрацювань і колізій. Описані в роботі проблеми не є вичерпними, їх список можна значно продовжити.

Законодавство у цій сфері потребує негайних змін, до того ж, зміни необхідно проводити з урахуванням практичних реалій, порад міжнародних інституцій та закордонного досвіду.

На даний момент є необхідним:

- припинення практики застосування списків СБУ як доказів відсутності факту проживання особи на підконтрольній Україні території;
- законодавче розрізнення строків перебування ВПО на підконтрольній Україні території, на непідконтрольній, закордоном – це дозволить відділити вимушених переселитися осіб від таких, що отримуючи довідку переселенця мали лише корисливі мотиви;
- встановлення правового механізму процедури скасування дії довідки із повідомленням про таке ВПО та можливості оскарження такого рішення;

- забезпечення виконання 5 пункту Порядку оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи затвердженого Постановою КМУ від 1 жовтня 2014 р. № 509, де зазначається що уповноваженими органами ведеться Єдина інформаційна база даних про внутрішньо переміщених осіб;

- поновлення виплат пенсій усім зазначеним в списках СБУ особам, та законодавче відокремлення понять пенсійних виплат від адресної допомоги переселенцям.

Загоруйко Н.В.

студентка,

Інститут прокуратури та кримінальної юстиції

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

Науковий керівник: Авескулов В.Д.

кандидат юридичних наук, асистент,

Національний юридичний університет імені Ярослава мудрого

ПОЄДНАННЯ НОРМАТИВНОГО ТА ДОГОВІРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ ЯК СОЦІАЛЬНА ГАРАНТІЯ ДЛЯ ПРАЦІВНИКІВ

На сьогодні поєднання державного і договірного регулювання трудових відносин є необхідним та ефективним принципом трудового права в умовах зростання ринкової економіки, який сприяє розвитку демократії.

Цей принцип полягає у тому, що держава забезпечує основні правила та гарантії у трудовому праві на загальнодержавному рівні у законах та підзаконних нормативних актах. Однак, для регулювання трудових правовідносин на конкретних підприємствах, установах, організаціях цього може бути недостатньо, враховуючи те, що вони мають свою специфіку діяльності. Враховуючи такі обставини, законодавець, визначає певні межі, в яких можна діяти, дає можливість суб'єктам трудових правовідносин самим врегульовувати свої відносини. Незважаючи на це, держава закріплює у законах гарантії, яких зобов'язаний дотримуватись роботодавець.

Локальні норми права займають важливе місце у регулюванні трудових відносин, саме цим система трудового права відрізняється від джерел інших галузей права. Такі норми приймаються безпосередньо на підприємствах, в установах, організаціях власником або уповноваженим ним органом. Профспілки, їх об'єднання беруть участь у визначенні

головних критеріїв життєвого рівня, прожиткового мінімуму, а також мінімальних розмірів заробітної плати, пенсій, соціальних виплат, політики ціноутворення.

Договірне регулювання трудових правовідносин в Україні включає в себе два основні рівні: колективно-договірний та індивідуально-договірний. Колективно-договірний рівень передбачає діяльність по укладенню колективних договорів та угод, а індивідуально-договірний – по укладенню трудових договорів або контрактів.

Держава закріплює ряд гарантій у сфері оплати праці, які не можуть бути скасовані на локальному рівні:

1. Встановлює величину мінімального розміру оплати праці, тарифної ставки (окладу) працівників організації бюджетної сфери.

2. Надає мінімальному розміру оплати праці значення соціального стандарту, функція якого полягає в тому, щоб забезпечити реалізацію кожним працівником права на гідний життєвий рівень відповідно до зобов'язань, узятих на себе за Міжнародним пактом про економічні, соціальні та культурні права, реалізацію кожним працівником права на гідний життєвий рівень [3].

3. Певні заходи, що забезпечують підвищення рівня заробітної плати, наприклад, індексація заробітної плати регулюється Законом України «Про індексацію грошових доходів населення»[4].

4. Обмеження переліку підстав і розмірів відрахувань із заробітної плати, є також державною гарантією. Кодекс законів про працю України в статті 127 передбачає перелік випадків, при виникненні яких можуть бути проведені відрахування. Даний перелік має вичерпний характер.

5. Відповідальність роботодавця за порушення вимог, встановлених Кодексом законів про працю України, законами, іншими нормативно-правовими актами. У випадку виявлення порушень працівниками трудового законодавства роботодавець зобов'язаний застосувати до таких осіб дисциплінарне стягнення, аж до звільнення. Крім того, може наступити і матеріальна відповідальність керівника підприємства за затримку виплати заробітної плати.

6. На державному рівні встановлюються мінімальні розміри доплат при виконанні роботи в особливих умовах, що відхиляються від нормальних умов праці. Оплата праці на важких роботах, на роботах із шкідливими і небезпечними умовами праці, на роботах з особливими природними географічними і геологічними умовами та умовами підвищеного ризику для здоров'я відповідно до ст. 100 Кодексу Законів про працю встановлюється в підвищеному розмірі в порівнянні з тарифними ставками (окладами), встановленими для різних видів робіт з нормальними умовами праці, але не нижче розмірів, встановлених законами та іншими нормативними правовими актами.

Деякі вчені висловлюють думку про те, що з переходом до ринкових відносин роль державного правового регулювання оплати праці суттєво знижується, з чим я погоджуюсь. [1].

Індивідуально-договірному регулюванню притаманно загальнодозвільний принцип права, який передбачає свободу волевиявлення суб'єктів – «дозволено все, що не заборонено законом». Відповідно до ст. 21 Кодексу законів про працю, трудовий договір – це угода між працівником і власником підприємства, установи, організації, уповноваженим ним органом чи фізичною особою, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, з підляганням внутрішньому трудовому розпорядку, а власник, уповноважений ним орган чи фізична особа зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін [2].

Незалежно від стадії трудових відносин, при укладанні договору найбільш повно здійснюється індивідуально-договірне регулювання. Встановлюючи мінімальні гарантії трудових прав, які не можуть бути змінені чи проігноровані сторонами договору, держава впливає на визначення його змісту. У цьому зв'язку обґрунтовується певне переосмислення одного з основних принципів трудового права – непогіршення правового становища працівників у порівнянні з діючим законодавством – зокрема, коли таке погіршення окремих умов договору, порівняно із діючим законодавством компенсується встановленням додаткових пільг та гарантій.

Таким чином, можна вважати, що поряд з державним способом регулювання, договірний спосіб правового регулювання умов праці дає можливість роботодавцям використовувати нові, більш дієві й ефективні механізми в оплаті праці. Удосконалене та розвинене договірне регулювання праці створило б певні умови для узгодження інтересів працівників, роботодавців і держави. Разом з гарантіями, які встановлює держава у сфері трудових правовідносин, діє принцип непогіршення правового становища працівників, порівняно з діючим законодавством, що забезпечує ефективне функціонування даного підходу, що полягає у поєднанні державного і договірного регулювання трудових правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Горяева Г.С. Коллективно-договорное регулирование социально-трудовых отношений в условиях реформирования трудового законодательства. Автор дис. ...канд. юрид. наук / Г.С. Горяева. – М., 2000. – 20 с.

2. Кодекс законів про працю від 10.12.1971 № 322-VIII (Редакція станом на 01.05.2016.) Відомості Верховної Ради УРСР від 17.12.1971.

3. Конвенции и рекомендации Международной организации труда. 1919-1966 [Текст]. – Женева, 1983. – С. 163.

4. Про індексацію грошових доходів населення: Закон України від 03.07.1991 – Поточна редакція від 01.01.2015 № 1282-XII [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1282-12>.

Збириновська Ю.С., Сосенкова К.Р.

студенти,

Університет митної справи та фінансів

ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ

Молодь є особливою соціально-економічною групою населення, яка потребує додаткових заходів підтримки, від держави, на ринку праці. У молоді, з боку працевлаштування є певні переваги та недоліки, з одного боку, молодий вік сприяє високій мобільності, готовності до змін та активному пошуку роботи, а з іншого – юнацтву не вистачає професійного досвіду, щоб бути конкурентоспроможними на ринку праці. На сьогоднішній день в Україні молоді віком від 14 до 35 років (а саме ця вікова група відповідно до ст. 1 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» [3, ст. 211] є молоддю) більше 10 мільйонів. У нашій країні, як і у світі, рівень незайнятості серед молоді удвічі вищий, ніж середній для всіх вікових категорій. Кожен п'ятий українець віком від 15 до 24 років не навчається і не працює. Стан молодіжного безробіття, посилює соціальну напругу, погіршує криміногенну ситуацію. Відтак суспільство несе значні втрати в зв'язку із неповними використанням трудового потенціалу молодих людей.

Проте, враховуючи повноту і складність цієї проблеми, а також постійні зміни в економіці України в сучасних умовах, залишаються актуальними дослідження питань діяльності держави для вирішення цього запитання.

Молодіжне безробіття вважається одним з найактуальніших питань соціально-економічної політики держави. Молодіжне законодавство України досить розвинене. Воно складається з низки нормативно-правових актів, а саме: законів України «Про затвердження Програми підготовки та залучення молоді до державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, створення умов для її професійного

зростання», «Про затвердження Типового положення про молодіжний центр праці» та ін. [5, ст. 141].

Але все ж українське законодавство не можна назвати досконалим у сфері працевлаштування молоді. Не вирішує усіх проблем також прийняття та набуття з 1 січня 2013 р. чинності Законом України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 № 5067 (далі – Закон № 5067). Важливим заходом, щодо зростання зайнятості населення відповідно до ст. 24 вказаного закону є забезпечення молодих спеціалістів першим робочим місцем та стимулювання стажування [2, ст. 243].

Іншою не менш важливою проблемою в даній сфері є невідповідність переліку напрямів і спеціальностей до потреб виробництва та сфери послуг на ринку праці. РНБО України, розуміючи цю проблему своїм Рішенням від 07.10.2009 р. надало доручення Міносвіти, Мінпраці та іншим центральним органам виконавчої влади привести перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка магістрів, бакалаврів, молодших спеціалістів у відповідність із Національним Класифікатором України ДК 003:2005 «Класифікатор професій». Проте відповідне Рішення РНБО виконано не було.

Також ми маємо звернути увагу на відсутність зваженої державної політики щодо направлення на роботу випускників ВНЗ їхніми навчальними закладом, що не лише сприяло б працевлаштування молоді, але й забезпечило б компенсацію затрат державного бюджету на підготовку фахівців за державним замовленням.. Водночас чинними, Законом України «Про вищу освіту» та Постановою Кабінету Міністрів України № 992 від 22.08.96 року передбачено обов'язок випускників ВНЗ, які здобули освіту за державним замовленням відпрацювати витрачені на підготовку бюджетні кошти.

Для сприяння працевлаштуванню молоді Кабінетом Міністрів України затверджено розпорядження № 1726 від 27 серпня 2010 р. «Про підвищення рівня працевлаштування випускників вищих навчальних закладів». З метою забезпечення реалізації права на роботу випускників вищих навчальних закладів відповідно до Закону України «Про вищу освіту», цим документом було передбачено:

1) розробити методичні рекомендації щодо запровадження у вищих навчальних закладах навчального курсу з питань формування у студентів практичних навичок працевлаштування в умовах ринкової економіки;

2) разом з Міністерством праці та соціальної політики і Державним комітетом статистики забезпечити вдосконалення системи обліку працевлаштованих випускників вищих навчальних закладів;

3) розробити та затвердити типові положення про підрозділ сприяння працевлаштуванню [5, ст. 166].

На сьогодні в Україні ще не напрацьована цілісна концептуальна модель працевлаштування випускників ВНЗ за умов ринкових відносин

[4]. Як бачимо чинне законодавство має цілий ряд невирішених проблем. Безумовно вкрай негативним є відсутність чітких спеціалізованих міжнародних норм у даній сфері.

Отже, дослідивши проблеми працевлаштування молоді України, варто відзначити, що для вирішення даних проблем необхідно боротися не з наслідками, а з причинами їх виникнення та існування. В руслі бачення цих проблем можна було б запропонувати такі заходи їх вирішення:

- ухвалення змін до законодавства про зайнятість, які спонукали б безробітну молодь до активнішого пошуку роботи;
- організація центрами зайнятості стажування випускників навчальних закладів із виплатою зарплати з Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття з метою пристосування молоді до умов ринку праці;
- підготовка студентів за спеціальностями, що давали б їм змогу самостійно забезпечувати себе роботою;
- поліпшення якості та доступності для молоді інформації про ринок праці;
- запровадження механізмів пільгового стимулювання роботодавців за сприяння зайнятості молоді.
 - створення Молодіжної біржі праці
 - сприяння створенню молодіжних малих підприємств, кооперативів;
 - розробка проектів, орієнтованих на фінансування сприяння зайнятості серед молоді.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Закон України «Про зайнятість населення» // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 24. – Ст. 243.
3. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» // Відомості Верховної Ради. – 2000. – № 27. – Ст. 211.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів» від 22 серпня 1996 р. – № 992.
5. Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 16. – Ст. 166.

Ківа Д.О.

студентка,

Інститут післядипломної освіти

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДАННЯ ТРУДОВИХ ДОГОВОРІВ ПРО СУМІСНИЦТВО ТА СУМІЩЕННЯ ПРОФЕСІЙ ТА ПОСАД: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Розвиток ринкових відносин в Україні вимагає змін у сфері організації праці та потребує вдосконалення законодавства щодо регулювання трудових відносин. Проблемні питання виникають під час застосування сумісництва та суміщення професій (посад). Ці форми організації праці дозволяють кваліфіковано виконувати трудові функції, забезпечити гідний рівень життя працюючого населення, економити трудові ресурси, сприяють подоланню вузькопрофесійного поділу праці, забезпечують ефективну зайнятість, призводить до підвищення змістовності праці, надають додаткові можливості для самореалізації і створюють умови для розвитку професійних здібностей працівника. Можна стверджувати, що дослідження змісту договорів про сумісництво та суміщення професій (посад) на сучасному етапі розвитку українського суспільства набуває особливого значення та актуальності. Теоретичну базу дослідження правового регулювання, укладення та припинення трудового договору про роботу за сумісництвом та суміщенням професій (посад) становлять: Болотіної Н.Б., Венедиктова В.С., Веренич Н.В., Гончарової Г.С., Жернакова В.В., Нікитинського В.І., Пилипенка П.Д., Стичинського Б.С. та інших.

Згідно з ч. 2 ст. 21 КЗпП працівник має право реалізувати свою здатність до продуктивної і творчої праці шляхом укладення трудового договору на одному або одночасно на декількох підприємствах, в установах, організаціях, якщо інше не передбачене законодавством, колективним договором або угодою сторін [1].

Сумісництвом вважається виконання працівником, крім своєї основної, іншої регулярної оплачуваної роботи на умовах трудового договору у вільний від основної роботи час на тому ж або іншому підприємстві, в установі, організації або у громадянина (підприємця, приватної особи) за наймом [2, с. 4]. Цією ознакою (виконання роботи під час, вільний від виконання обов'язків за основним трудовим договором) сумісництво відрізняється від суміщення професій (посад).

Відповідно до ст. 105 КЗпП, працівникам, які виконують на тому ж підприємстві, в установі, організації поряд з своєю основною роботою, обумовленою трудовим договором, додаткову роботу за іншою

професією (посадою) або обов'язки тимчасово відсутнього працівника без звільнення від своєї основної роботи, провадиться доплата за суміщення професій (посад) або виконання обов'язків тимчасово відсутнього працівника. Розміри доплат за суміщення професій (посад) або виконання обов'язків тимчасово відсутнього працівника встановлюються на умовах, передбачених у колективному договорі [3].

Треба зауважити, що сумісництво завжди передбачає укладення окремого трудового договору, тоді як суміщення – це завжди виконання додаткової роботи в межах одного й того самого трудового договору.

Правове регулювання роботи за сумісництвом на державних підприємствах здійснюється за постановою Кабінету Міністрів України від 3 квітня 1993 р. № 245 «Про роботу за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій» [4], а також Положенням про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій, затвердженим наказом Міністерства праці України, Міністерства юстиції України, Міністерства фінансів України від 28 червня 1993 р. Так як в законодавстві України немає окремого нормативно-правового акта, який регулював би умови роботи за сумісництвом працівників недержавних підприємств, тому слід керуватися нормами КЗпП України, актами законодавства, прийнятих відповідно до нього, та іншими нормативно-правовими актами.

На відміну від сумісництва додаткову роботу при суміщенні професій (посад) працівник виконує за одним трудовим договором на одному підприємстві водночас з основною роботою в межах встановленої тривалості робочого дня, працівникові не доводиться виходити за межі нормального робочого дня. Суміщення дає можливість отримання більшої зарплати без витрачання додаткового робочого часу.

При визначенні професій та посад при суміщенні слід керуватися кваліфікаційними характеристиками, які містяться у Довіднику кваліфікаційних характеристик професій працівників. Згідно з вимогами чинного законодавства України роботодавець розробляє та затверджує посадові інструкції для керівників, професіоналів та фахівців, враховуючі конкретні завдання і обов'язки, функції, права, відповідальність працівників.

До поняття сумісництва відносяться наступні ознаки: по-перше, сумісництво передбачає виконання поряд з основною роботою іншої, при чому кількість таких робіт нормативно не обмежується; по-друге, всі роботи за сумісництвом здійснюються на основі трудового договору чи контракту; по-третє, такі трудові договори чи контракти можуть укладатися з суб'єктами різних форм власності [6, с. 251]. А до найбільш важливих ознак соціально-юридичного явища суміщення професій або посад слід віднести, по-перше, віднесення останнього до різновиду форм організацій праці працівників та перерозподілу зайнятого населення країни. По-друге, як форми організації праці, не має значення, суміщаються

професії чи посади в зв'язку з вивільненням працівників, що виконували відповідні трудові функції. По-третє, суміщення передбачає виконання, поряд з основною роботою, одночасно трудових функцій за іншими професіями чи посадами, передбаченими штатним розглядом певного організаційно-інституційного утворення. По-четверте, таке одночасне виконання трудових функцій за декількома посадами чи професіями обов'язково відбувається в межах нормальної тривалості робочого дня. По-п'яте, для оформлення суміщення професій чи посад необхідною є згода самого працівника, яка повинна мати вираз через доповнення до раніше укладеного трудового договору (контракту) [6, с. 253].

Роль суміщення професій чи посад як форми організації праці робітників та службовців полягає в тому, що воно надає можливість власнику (уповноваженому ним органу) організувати процес виробництва таким чином, коли конкретні трудові завдання і обов'язки виконуються з меншою кількістю працівників, ніж це передбачено штатним розкладом) [7, с. 276].

Можна зробити висновок, що сумісництво та суміщення професій (посад) має велике соціальне та економічне значення. Соціальне значення полягає у тому, що відбувається вдосконалення працівника, підвищується його професійні навички. Зростання професійної майстерності працівника, використання знань, різного досвіду призводить до підвищення змістовності праці. Економічне значення сумісництва і суміщення професій (посад) для працівників полягає в покращенні матеріального стану за виконання додаткової роботи, а для роботодавців – в ефективному використанні трудових ресурсів і, як наслідок, підвищенням продуктивності та якості праці.

Характерними ознаками і властивостями сумісництва і суміщення професій (посад) є: кількість трудових договорів чи контрактів – при суміщенні працівник укладає один трудовий договір, а при сумісництві – декілька; при суміщенні робота виконується завжди у межах нормальної тривалості робочого часу, тоді як при сумісництві – понад нормальну тривалість робочого часу; в) суміщення професій і посад означає збільшення праці при незмінній тривалості робочого часу, а сумісництво виконується за додатковими трудовими договорами лише у вільний від основної роботи час.

Основна відмінність між цими правовими термінами полягає в тому, що при сумісництві особа може працювати у вільний від основної роботи час на тому самому або іншому підприємстві, а суміщення передбачає виконання у межах свого робочого часу додаткової роботи за іншою професією (посадою) або ж обов'язків тимчасово відсутнього працівника на тому самому підприємстві, яке є основним місцем роботи.

Важливим моментом при роботі за сумісництвом чи під час суміщення професій (посад) є погодження сторонами кола трудових обов'язків, які характеризують трудову функцію працівника.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю від 10.12.1971 № 322-VIII [Електронний ресурс] – Режим доступу // www.zakon.rada.gov.ua. – Ст. 23.
2. Наказ Міністерства праці України Міністерства юстиції України, Міністерства фінансів України від 28.06.1993 № 43 «Про затвердження Положення про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій» [Електронний ресурс] – Режим доступу // www.zakon.rada.gov.ua.
3. Кодекс законів про працю від 10.12.1971 № 322-VIII [Електронний ресурс] – Режим доступу // www.zakon.rada.gov.ua. – Ст. 105.
4. Наказ Міністерства праці України Міністерства юстиції України, Міністерства фінансів України від 28.06.1993 № 43 «Про затвердження Положення про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій» [Електронний ресурс] – Режим доступу // www.zakon.rada.gov.ua.
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про роботу за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій» від 03.04.1993 № 245.
6. Веренич Н.В. Поняття сумісництва і суміщення за трудовим законодавством України // Вісник Національного Університету внутрішніх справ. – 2001. – Вип. 14. – С. 251–254.
7. Веренич Н.В. Удосконалення нормативно-правового забезпечення сумісництва і суміщення трудових функцій // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності: Зб. наук. статей / Донецький інститут внутрішніх справ МВС України при Донецькому національному університеті. – Донецьк, 2002. – № 1. – С. 275–284.

Летка Д.А.

студентка,

Науковий керівник: Авескулов В.Д.

кандидат юридичних наук, асистент,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УКРАЇНІ

Випускники вищих навчальних закладів – це студенти вищого навчального закладу, учні професійного навчально-виховного закладу, які закінчили повний курс відповідного навчання. Право на працю є одним з основних прав людини. Праця – це першооснова виникнення людського суспільства, головна умова його існування і прогресу. У наш час праця є неодмінною частиною існування людини та цивілізації в

цілому. Так, Загальна декларація прав людини у ст. 23 тлумачить, що кожна людина має право на працю, на вільний вибір роботи, на справедливі і сприятливі умови праці та на захист від безробіття.

Після того як Україна здобула незалежність кількість молодих людей, які здобувають вищу освіту збільшилася майже вдвічі. Більшість студентів бажають стати фінансово незалежними, тому намагаються швидше працевлаштуватися. Через відсутність достатнього практичного досвіду, правових та професійних знань, а часто і моральної невідповідності до конкуренції на ринку праці, реалізувати своє право на працю молодим громадянам сьогодні важко. Проблеми, пов'язані з розвитком ринкової економічної системи в Україні, вимагають активного формування ринку праці і забезпечення високого рівня зайнятості економічно активної частини населення.

Кабінетом Міністрів України 15 квітня 2015 року прийнято постанову № 216 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 22 серпня 1996 р. № 992», якою скасовано норму щодо обов'язковості відпрацювання випускниками вищих навчальних закладів та відшкодування ними вартості навчання (крім осіб, що навчаються за спеціальностями медичного профілю). Зазначену постанову прийнято на реалізацію основних положень Закону України «Про вищу освіту».

Таким чином, відмінено будь-яку примусовість у працевлаштуванні і відтепер випускник має вільно обирати місце майбутньої роботи на підприємстві, в організації чи установі будь-якої форми власності. Скасовано також обов'язкове підписання тристоронніх угод, видачу випускникові направлень на роботу та довідок про самостійне працевлаштування.

Рівень безробіття серед випускників майже вдвічі вищий, ніж серед працездатного населення загалом. Головною причиною є недостатня пропозиція для випускників ВНЗ, робочих місць, пристойної заробітної плати. На ринку праці випускники мають низький попит через невеликий стаж роботи або відсутність його. Випускники, які щойно закінчили вищий навчальний заклад досить часто працюють не за фахом або зовсім не можуть знайти підходящу роботу і тому, прагнуть виїхати за кордон, але міграційні процеси мають негативні наслідки, одним з найбільш негативних є втрата висококваліфікованої робочої сили, передусім наукових кадрів.

Можна взяти до прикладу одну з провідних країн світу – США. Корпорація «Локхід» має представництва в 12 провідних університетах США, з яких набирає більше 60% своїх майбутніх співробітників. Тобто, відбувається взаємодія між державою, підприємствами, організаціями і випускниками ВНЗ.

У Німеччині держава застосовує державні механізми щодо збереження робочих місць шляхом надання пільг підприємствам, які

утримуються від масових звільнень випускників, які недавно закінчили вищий навчальний заклад. Можна зробити підсумок, що в деяких європейських країнах державне регулювання щодо працевлаштування випускників ВНЗ покликане сприяти випускникам у встановленні перспектив їх подальшого розвитку, зокрема, в забезпеченні зайнятості та залучення випускників до суспільних процесів у державі.

Навчання молоді, її розвиток, працевлаштування повинно бути основним завданням державної політики, оскільки саме від молодого покоління залежить майбутнє держави та її соціально-економічний розвиток. За цих умов, держава має негайно втрутитися в цю проблему, яка нависла в Україні і розв'язати її потрібно чим скоріше, адже вона загострюється з кожним днем.

Основними заходами, якими повинні проводитися державою задля зменшення безробіття випускників вищих навчальних закладів має бути: розробка проектів щодо фінансування заходів зайнятості випускників; проведення різних моніторингів, досліджень з метою визначення попиту на ту чи іншу професію; включення обов'язкового стажування випускників на підприємствах, організаціях, в установах для здобуття досвіду в даній роботі, адже роботодавці не хочуть брати на роботу початківців, мотивуючи відсутністю досвіду роботи; проведення інформативних й навчальних семінарів, тренінгів щодо можливості працевлаштування, активізації власних зусиль у вирішенні проблем зайнятості; запровадити координацію міжнародної діяльності, а саме обміну випускників з метою стажування з іншими країнами світу.

Таким чином, в Україні розв'язати проблеми працевлаштування випускників вищих навчальних закладів можна тільки шляхом цілеспрямованих систематизованих і скоординованих дій. І для того, щоб говорити про майбутнє нашої держави, а саме випускників, потрібно підтримати їх сьогодні і допомогти у реалізації цього життєво необхідного права людини. При цьому держава повинна піклуватись розвитком соціальної стабільності і захищеності випускників.

Список використаних джерел:

1. Загальна декларація прав людини // Міжнародні договори України. – К., 1992.
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 22 серпня 1996 р. № 992» від 15.04.2015 року № 216.
3. Закон України «Про вищу освіту» // Законодавчі акти України з питань освіти: За станом на 1 квітня 2014 року / Верховна Рада України; Комітет з питань науки і освіти / І. Р. Юхновський (ред.-упоряд.). Офіційне видання. – К.: Парламентське вид-во, 2014. – С. 168-221.

4. Кодекс законів про працю України, затверджений Законом від 10 грудня 1971 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – Додаток до № 50. – Ст. 89.

5. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року // Голос України. – 1996. – 13 липня.

Питель В.А.

студентка,

Науковий керівник: Зіноватна І.В.

кандидат юридичних наук, асистент,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ СТУДЕНТІВ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ ВНЗ

Праця – це один із пріоритетних потреб для самореалізації молоді, а тому не втрачає актуальності дослідження питання працевлаштування випускників вищих навчальних закладів. Молодь є чи не найбільшим стратегічним ресурсом держави і саме молоді фахівці мають бути головним елементом під час проведення ротації працівників. Але поруч з тим існують певні перешкоди на шляху пошуку робочого місця: відсутність практичного досвіду та трудових навичок, завищені вимоги до передбачуваної роботи та самооцінка тощо. Тому ця категорія громадян потребує додаткової державної допомоги у працевлаштуванні.

Аналізуючи Закон України «Про вищу освіту» від 17 січня 2002 року слід зазначити, що ст. 56 закріплювала норму, відповідно до якої випускники ВНЗ були вільними у виборі місця роботи, але це не стосувалось тих студентів, що навчались за державним замовленням. Останні після присвоєння кваліфікації фахівця з вищою освітою певного освітньо-кваліфікаційного рівня, працевлаштовувались на підставі направлення на роботу відповідно до угоди, укладеної між замовником, керівником вищого навчального закладу та випускником [1]. Також у Постанові Кабінету України № 992 від 22 серпня 1996 р. (у редакції від 21.08.2013 року) «Про Порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням», було передбачено обов'язок випускників, які навчались за державним чи іншим видом замовлення відпрацювати не менше 3 років. У зазначеному нормативно-правовому акті закріплювалось коло осіб, відповідно до яких ця Постанова поширювалась, а саме: особи, які вступили до ВНЗ у 1996/97 навчальному році, крім осіб, що навчались за спеціальностями педагогічного, медичного, юридичного, економічного і сільськогосподарського профілю, на яких дія зазначеного Порядку

поширювалась незалежно від часу вступу до вищого навчального закладу [2]. Слід зазначити, що у випадку відмови їхати за призначенням, випускник мав відшкодувати до державного бюджету вартість навчання в установленому порядку.

На сьогоднішній день, із прийняттям у 2014 році нового Закону «Про вищу освіту» вищевказані положення зазнали суттєвих змін. Так, у ст. 64 Закону зазначено, що держава у співпраці з роботодавцями забезпечує створення умов для реалізації випускниками вищих навчальних закладів права на працю, гарантує створення рівних можливостей для вибору місця роботи, виду трудової діяльності з урахуванням здобутої вищої освіти та суспільних потреб [3]. Разом з цим були внесені зміни і до Постанови Кабінету Міністрів України № 992. У редакції від 30 квітня 2015 року передбачено, що норми Постанови поширюються лише на осіб, які навчаються за спеціальностями медичного профілю [4]. Як бачимо, обов'язок відпрацювати у замовника не менше 3 років, покладений лише на майбутніх працівників медицини.

Міністерство освіти і науки України обґрунтувало таке рішення тим, що обов'язковість відпрацювання або відшкодування вартості навчання випускником порушує конституційне право громадянина на працю, що вільно ним обирається або на яку він вільно погоджується (стаття 43 Конституції України) та право на безоплатність вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах (стаття 53 Конституції України), що в свою чергу суперечить зобов'язанню держави скасувати обов'язкову працю і не вдаватися до будь-якої її форми як методу мобілізації і використання робочої сили для потреб економічного розвитку [5].

Підсумовуючи слід зазначити, що на сучасному етапі скасована норма про обов'язковість відпрацювання студентами 3 років, які навчались за направленнями держави чи інших осіб (окрім студентів, що навчаються за спеціальностями медичного профілю). Ці законодавчі нововведення мають як позитивні, так і негативні наслідки. Серед позитивних – відновлення конституційного права громадянина на працю, що вільно ним обирається або на яку він вільно погоджується. Але поруч з тим, у час нестабільної економічної ситуації, що яскраво прослідковується в наш час, молодому спеціалісту, який не має досвіду роботи, буде нелегко знайти перше робоче місце. На нашу думку, вирішити вищевказану проблему можна шляхом подальшого удосконалення законодавства, що регулює працевлаштування випускників ВНЗ. Необхідно у нашій державі розробити ефективніші механізми, які б стимулювали працевлаштування молоді та сприяли б розвитку молодіжних підприємницьких ініціатив, що має бути відображено у державній молодіжній політиці. Також органам державної влади потрібно більш ретельного слідкувати за дотриманням норм

законодавства про працю, а у випадку його невиконання – призначати покарання особам, що його порушили.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України від 17.01.2002 № 2984-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 20, ст. 134.
2. Про Порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням: Постанова КМУ від 22.08.1996 № 992 (редакція від 21.08.2013) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/992-96-%D0%BF>
3. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004.
4. Про Порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням: Постанова КМУ від 22.08.1996 № 992 (редакція від 30.04.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/992-96-%D0%BF>
5. Роз'яснення щодо питань працевлаштування випускників ВНЗ: Лист МОН № 1/9-309 від 26.06.15 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/47334/

Плахтієнко Т.В.

студентка,

Науковий керівник: Авескулов В.Д.

кандидат юридичних наук, асистент,

Інститут прокуратури та кримінальної юстиції

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЩОДО ВІДСУТНОСТІ НА РОБОЧОМУ МІСЦІ БЕЗ ПОВАЖНИХ ПРИЧИН

На сьогодні актуальним є розробка проекту і прийняття нового Трудового кодексу. Цей процес передбачає реформування понятійного апарату трудового права. Що зумовлює необхідність здійснення наукового пошуку оптимальних засобів і прийомів законодавчої техніки. Серед таких засобів є правові поняття різних видів у тому числі й оціночні. Використання спеціальних засобів юридичної техніки, а саме – оціночних понять у трудовому праві, іноді викликає певні труднощі в процесі реалізації цих норм, що обумовлено специфічними юридичними властивостями цієї юридичної категорії. Зазвичай проблеми на практиці полягають у наступному: складнощі з конкретизацією, тлумаченням і застосуванням норм оціночних понять, що їх містять. Це все призводить

до виникнення трудових спорів. Аналіз законодавства про працю України та вже існуючий проект Трудового кодексу України свідчить про те, що кількість оціночних понять у трудовому законодавстві не має тенденцій до зменшення [4, с. 10-11].

До вказаних оціночних понять належать й поняття «поважні причини». Наявність оціночних понять в трудовому законодавстві не слід вважати прогалиною чи недоробкою, навпаки вони дають гнучкості правовому регулюванню і наближають його до реального життя. Єдиним зауваженням при застосуванні таких понять є вимога про високий рівень як правової свідомості, так і морально-етичного розвитку правозастосовувачів, що дозволить використовувати такі поняття для встановлення справедливості, а не з метою зловживання правом.

Дану проблематику досліджували такі українські вчені – правники у галузі трудового права: М. Й. Бару, Н. Б. Болотіної, В. С. Венедиктова, І. В. Зуба, Д. О. Карпенка, О. Т. Панасюка, П. Д. Пилипенка, В. І. Прокопенка, О. І. Процевського, В. Г. Ротаня, Б. С. Стичинського, Н. М. Хуторян, Г. І. Чанишевої, О. М. Ярошенка та інші.

Відповідно до п. 4 статті 40 КЗпП України трудовий договір, укладений на невизначений строк, а також строковий трудовий договір до закінчення строку його чинності можуть бути розірвані власником або уповноваженим ним органом лише у випадку прогулу (в тому числі відсутності на роботі більше трьох годин протягом робочого дня) без поважних причин [1].

Відсутність працівника не на підприємстві, а на робочому місці прогулом не вважають, а значить, звільнити його за п. 4 ст. 40 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП) не вдасться.

Звільнення за прогул проходить суто з ініціативи власника (уповноваженого ним органу). Існують дві умови, за одночасної наявності яких можливе таке розірвання трудових відносин:

1) працівник не з'являється на роботі більше трьох годин протягом робочого дня, причому не обов'язково підряд. Головне, щоб власник міг підтвердити (мав належні документи) відсутність працівника на роботі більше трьох годин протягом робочого дня (зміни).

2) прогул відбувся без поважних причин [3, с. 216-217].

Прямого визначення прогулу у законодавстві немає, але у п. 24 постанови № 9 Верховний Суд України підкреслював, що прогул – це відсутність працівника на роботі як протягом усього робочого дня, так і більше трьох годин безперервно або сумарно впродовж робочого дня без поважних причин [2].

Звільнення за вищезазначеним положенням на практиці здійснюється наступним чином. По-перше, необхідно задокументувати факт відсутності працівника на роботі (доповідна записка безпосереднього начальника працівника про відсутність працівника на

роботі, акт про відсутність на робочому місці, підписаний комісією, пояснення працівників тощо). Складати акти кожного дня не потрібно. В акті зазначаються дні коли працівник фактично був відсутній на роботі. Факт відсутності працівника на робочому місці обов'язкове має бути відображений в табелі обліку робочого часу. Відповідно до ст. 184 КЗпП Забороняється відмовляти жінкам у прийнятті на роботу і знижувати їм заробітну плату з мотивів, пов'язаних з вагітністю або наявністю дітей віком до трьох років, а одиноким матерям – за наявністю дитини віком до чотирнадцяти років або дитини-інваліда.

При відмові у прийнятті на роботу зазначеним категоріям жінок власник або уповноважений ним орган зобов'язані повідомляти їм причини відмови у письмовій формі. Відмову у прийнятті на роботу може бути оскаржено у судовому порядку.

Звільнення вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років одиноких матерів при наявності дитини віком до чотирнадцяти років або дитини-інваліда з ініціативи власника або уповноваженого ним органу не допускається, крім випадків повної ліквідації підприємства, установи, організації, коли допускається звільнення з обов'язковим працевлаштуванням. Обов'язкове працевлаштування зазначених жінок здійснюється також у випадках їх звільнення після закінчення строкового трудового договору. На період працевлаштування за ними зберігається середня заробітна плата, але не більше трьох місяців з дня закінчення строкового трудового договору [1].

Можна визначити два види підстав відсутності працівника: правомірні і неправомірні. Правомірні підстави (відсутність працівника з поважних причин) – це відпустка, простій з вини роботодавця, відрядження, страйк, що проводиться у порядку, визначеному законом, неявка на роботу не більш чотирьох місяців у результаті тимчасової непрацездатності, не рахуючи відпустки по вагітності та пологам, хвороба, що засвідчена у порядку, передбаченому законом, виконання працівником державних або громадських обов'язків, підвищення кваліфікації з відривом від виробництва, обстеження у медичних закладах, день здавання крові для переливання (та наступний за ним), час виклику до органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури, суду як свідка, потерпілого, перекладача, спеціаліста та інші. Законодавство про працю не містить переліку причин відсутності на роботі, які треба вважати поважними. Поважними причинами варто визнавати такі причини, що виключають вину працівника. У кожному окремому разі наявність поважних причин, або те, що їх нема, визначає роботодавець. Якщо виникає спір про звільнення, оцінює причини як поважні суд, розглянувши цей спір [5, с. 21].

Судова практика знає наступні поважні причини: пожежа, повінь (інші стихійні лиха); аварії або простій на транспорті; виконання

громадянського обов'язку (надання допомоги особам потерпілим від нещасного випадку, порятунк державного або приватного майна при пожежі, стихійному лиху); догляд за захворілим знезацька членом родини; відсутність на роботі з дозволу безпосереднього керівника; відсутність по стану здоров'я. З приводу останньої наведеної причини, варто зазначити, що відсутність по стану здоров'я не обов'язково повинно бути підтверджено довідкою з медичного закладу. «...Законодавством не визначено переліку обставин, за наявності яких прогул вважається вчиненням з поважних причин. Тому, вирішуючи питання про поважність причин відсутності на роботі працівника, звільненого за п. 4 ст. 40 КЗпП, суд повинен виходити з конкретних обставин і враховувати будь-які докази із передбачених ст. 27 ЦПК. При цьому відсутність працівника за станом здоров'я може підтверджуватися не тільки лікарняним листком чи довідкою медичної установи, а й показаннями свідків та іншими доказами....» (Ухвала Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від: 31.10.2002).

Таким чином, для кваліфікації прогулу, необхідним є встановлення двох ознак винних дій працівника: фактичної – не перебування на робочому місці (у тому числі більше трьох годин протягом робочого дня) та оціночної – відсутність поважності причин неявки на роботу.

Отже, поважними причинами варто визнавати такі причини, що виключають вину працівника щодо не появи на роботі. У кожному окремому випадку наявність поважних причин або те, що їх немає, визначається роботодавцем самостійно. Це призводить до конфлікту між роботодавцем та працівником, адже розуміння поважності причин у них може бути різним. Та незважаючи на це, передбачити всі можливі ситуації в Кодексі неможливо.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. № 322-VIII (Редакція станом на 01.05.2016) Відомості Верховної Ради УРСР від 17.12.1971.
2. Постанова Пленуму Верховного суду України «Про практику розгляду судами трудових спорів» від 06.11.1992 р.// Відомості Верховної Ради України від 25.05.1998 р.
3. Болотіна Н. Б. Трудове право України: [підручн.] / Н. Б. Болотіна. – [5-те вид., перероб. і доп.]. – К.: Знання, 2008 – 860 с.
4. Власенко Н. А. Язык права: [монография] / Н. А. Власенко. – Иркутск: Восточно-Сибирское книжное изд-во, АО Норма-плюс, 1997. – 174 с.
5. Бойко М. Припинення трудового договору з ініціативи роботодавця: звільнення за прогул (п. 4 ст. 40 КЗпП України) (у запитаннях і відповідях) / М. Бойко // Довідник кадровика. – 2010. – № 10. – С. 20–25.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Базільчук І.В.

студентка,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ КАМЕРАЛЬНОЇ ПЕРЕВІРКИ ЯК СПОСОБУ ЗДІЙСНЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

Податки як одне з основних джерел наповнення бюджету дозволяють виконувати державою покладені на неї функції. Проведення податкових перевірок як способу здійснення податкового контролю дозволяє забезпечити надходження до бюджету, і, як наслідок, підтримувати фінансову стабільність держави. Враховуючи той стан, в якому на сьогодні перебуває Україна, необхідність формування ефективного податкового контролю є беззаперечною.

Серед усіх способів здійснення податкового контролю податкова перевірка є найдієвішою з точки зору отримання інформації щодо виконання обов'язку зі сплати податків і зборів, а також сплати недоотриманих бюджетом коштів.

Відповідно до підпункту 75.1.1 пункту 75.1 статті 75 Податкового кодексу України (ПК України), камеральна перевірка проводиться у приміщенні контролюючого органу виключно на підставі даних, зазначених у податкових деклараціях (розрахунках) платника податків та даних системи електронного адміністрування податку на додану вартість (даних органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, в якому відкриваються рахунки платників у системі електронного адміністрування податку на додану вартість, даних Єдиного реєстру податкових накладних та даних митних декларацій), а також даних Єдиного реєстру акцизних накладних та даних системи електронного адміністрування реалізації пального [1].

Особливістю проведення камеральної перевірки, яка вирізняє її з-поміж інших видів перевірок, є:

- спрощений процесуальний порядок її проведення, тобто здійснення камеральної перевірки не потребує спеціального рішення керівника та направлення на її проведення;
- менш суворе регламентація процесуального режиму;
- проводиться без здійснення будь-яких інших видів перевірок;

- проводиться як відносно юридичних, так фізичних осіб, при цьому згода платника податків на перевірку та його присутність під час її проведення не обов'язкова [2, с. 68-69].

Камеральна перевірка проводиться посадовими особами контролюючого органу без будь-якого спеціального рішення керівника такого органу або направлення на її проведення. Тобто, ПК України не передбачає процесуальної підстави для проведення такої перевірки.

Що стосується матеріальної підстави, то в абзаці другому пункту 75.1 статті 75 ПК України зазначено, що камеральні перевірки проводяться контролюючим органом виключно у випадках та порядку, встановлених ПК України. Перелік випадків, з наявністю яких пов'язується проведення камеральної перевірки, ПК України чітко не визначає. Лише проаналізувавши підпункт 75.1.1 пункту 75.1 статті 75 та статтю 76 ПК України можна зробити висновок, що такою підставою є подання податкової звітності платником податків та прийняття її контролюючим органом.

ПК України не містить норми, яка б передбачала обов'язок контролюючого органу повідомляти платника про початок проведення камеральної перевірки. В абзаці 3 пункту 76.1 статті 76 ПК України лише зазначено, що згода платника податків на проведення камеральної перевірки не потрібна [1]. Тому, сам факт подачі податкової звітності платником податків автоматично означає те, що камеральну перевірку буде проведено. Як наслідок, платник податків не має можливості ані запобігти, ані іншим чином вплинути на проведення камеральної перевірки.

Як зазначено в абзаці 2 пункту 76.1 статті 76 ПК України, камеральній перевірці підлягає вся податкова звітність суцільним порядком [1]. Однак чинне податкове законодавство України не містить чіткого переліку документів, які відносяться до податкової звітності. Проаналізувавши положення ПК України, можна дійти висновку, що до податкової звітності належать: податкова декларація (розрахунок), додатки до податкової декларації, уточнюючий розрахунок до податкової декларації, податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платника податків, квартальна та річна фінансова звітність, яку подають платники податку на прибуток підприємств тощо.

Камеральна перевірка проводиться виключно на підставі даних, зазначених у податкових деклараціях (розрахунках), даних системи електронного адміністрування податку на додану вартість, даних Єдиного реєстру акцизних накладних та даних системи електронного адміністрування реалізації пального [1]. У зв'язку з цим виникає питання щодо можливості контролюючого органу вимагати додаткові документи під час проведення камеральної перевірки.

Як зазначено в абзаці 2 пункту 75.1 статті 75 ПК України, камеральні перевірки проводяться контролюючими органами в межах їх

повноважень виключно у випадках та у порядку, встановлених цим Кодексом [1].

Вищий адміністративний суд України в ухвалі від 22.10.2013 року зазначив, що оскільки контролюючим органом фактично було проведено документальну позапланову виїзну перевірку, переростання камеральної перевірки в документальну позапланову невиїзну є недопустимим [3].

З наведеного вище випливає, що контролюючі органи не уповноважені вимагати додаткові документи під час проведення камеральної перевірки, адже це суперечить самій природі камеральної перевірки.

Водночас, не слід залишати поза увагою той факт, що контролюючий орган уповноважений витребувати документи, пов'язані з обчисленням та сплатою податків і зборів шляхом надсилання письмового запиту (стаття 73 ПК України). Але такі дії контролюючого органу можливі лише після проведення камеральної перевірки та за наявності підстав, передбачених ПК України.

ПК України не встановлює загальний строк для проведення камеральної перевірки. Водночас, аналіз положень ПК України дозволяє стверджувати про наявність спеціальних норм, які встановлюють конкретні строки для проведення камеральної перевірки податкової звітності з податку на додану вартість. Як зазначено в пункті 200.10 статті 210 ПК України, в тому випадку, коли платник податків має право на отримання бюджетного відшкодування, і при цьому подав податкову декларацію та заяву, контролюючий орган проводить камеральну перевірку протягом 30 календарних днів, що настають за граничним терміном отримання податкової декларації [1].

Розглядаючи питання строків проведення камеральної перевірки доцільно співвіднести його з формулюванням «суцільний порядок», яке вживається в пункті 76.1 статті 76 ПК України. Вищий адміністративний суд України (далі – ВАСУ) в своєму рішенні від 22.10.2013 року під суцільним порядком розуміє проведення камеральної перевірки лише тієї податкової звітності, яка була надана платником податків контролюючому органу. Водночас її предметом не можуть бути конкретні господарські відносини [3].

Однак, слід відмітити, що в даному контексті варто також говорити і про строк проведення камеральної перевірки. Системний аналіз норм податкового законодавства України дозволяє стверджувати, що під перевіркою звітності «суцільним порядком» розуміється обов'язок контролюючого органу перевіряти всю податкову звітність, яка попередньо була ним прийнята.

Це дає підстави стверджувати, що хоча ПК України не встановлює загальних строків для проведення камеральної перевірки, вона повинна бути здійснена контролюючим органом після подачі платником податків податкової звітності за поточний період і до подачі податкової звітності

за наступний звітний період. Тому, фактично кажучи, строк проведення камеральної перевірки залежить від строків подачі звітності за конкретний період.

Враховуючи той факт, що ПК України встановлює спеціальний строк для проведення камеральної перевірки (ст. 200 ПК України), виникає питання, чи існують наслідки порушення цього строку? Так, в ухвалі ВАСУ від 12.03.2014 року у справі № 2а-7249/10/1570 зазначено, що порушення строку проведення камеральної перевірки не може розцінюватися як доказ протиправності рішення, прийнятого за її наслідками [4].

Досить цікавою є позиція Верховного Суду України, яка міститься в постанові від 9.02.2016р.: контролюючі органи уповноважені проводити камеральну перевірку протягом 1095 днів з моменту подання звітності платником податків та її прийняття контролюючим органом [5]. На нашу думку, така прогалина податкового законодавства як відсутність строку проведення камеральної перевірки, може призвести до зловживання своїми повноваженнями контролюючими органами, а тому це питання потребує законодавчого врегулювання.

Отже, податкове законодавство, яке врегульовує порядок проведення камеральної перевірки, містить чималу кількість недоліків, які негативно відображаються на правовому статусі платників податків та податковій системі в цілому. Тому, вважаємо за доцільне вдосконалити вищевказані недоліки з метою створення ефективної системи податкового контролю.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Мельник М.І., Лещух І.В. Податковий контроль в Україні: проблеми та пріоритети підвищення ефективності : монографія / М.І. Мельник, І.В. Лещух. – Львів, 2015. – 330 с.
3. Ухвала Вищого адміністративного суду України від 22 жовтня 2013 року у справі № 2а/1270/1773/12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/34684283>
4. Ухвала Вищого адміністративного суду України від 12 березня 2014 року у справі № 2а-7249/10/1570 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/37995449>
5. Постанова Верховного Суду України від 9 лютого 2016 року у справі № 21-4341а15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/088FDE1A9C1DB4D8C2257F7F00366765](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/088FDE1A9C1DB4D8C2257F7F00366765)

Васильєв І.В.

аспірант,

Класичний приватний університет

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ОБІГУ ЗБРОЇ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ 2007-2015 РР.

У сфері обігу зброї право громадянина на зброю нерозривно пов'язане із правом людини на самозахист життя і здоров'я, прав, свобод та інтересів. Тому адміністративна відповідальність за порушення правил обігу зброї є важливою складовою функціонування у суспільстві системи обігу зброї.

Адміністративна відповідальність за порушення правил обігу зброї в Україні регулюється Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) за такими статтями [1]:

- 190 «Порушення громадянами порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї»;

- 191 «Порушення громадянами правил зберігання, носіння або перевезення нагородної, вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів»;

- 192 «Порушення громадянами строків реєстрації (перереєстрації) нагородної, вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і правил взяття її на облік»;

- 193 «Ухилення від реалізації вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів»;

- 194 «Порушення працівниками торговельних підприємств (організацій) порядку продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів»;

- 195 «Порушення працівниками підприємств, установ, організацій правил зберігання або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів»;

- 195¹ «Порушення порядку розробки, виготовлення, реалізації спеціальних засобів самооборони»;

- 195² «Порушення порядку придбання, зберігання, реєстрації або обліку газових пістолетів і револьверів та патронів до них»;

- 195³ «Порушення правил застосування спеціальних засобів самооборони»;

- 195⁴ «Порушення порядку виробництва, придбання, зберігання чи продажу електрошоккових пристроїв і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами».

Згідно з даними Єдиного державного реєстру судових рішень за період 2007-2015 рр. [3]:

- судами загальної юрисдикції першої інстанції було прийнято 11624 постанови у справах про адміністративні правопорушення у сфері обігу зброї;

- у часовому аспекті найбільша кількість постанов була розглянута у 2011 р. – 3011 (26% від загальної кількості прийнятих постанов), а найменша у 2007 р. – 65;

- географічно таких постанов найбільше було прийнято судами Дніпропетровської обл. – 1590 (13,68% від загальної кількості прийнятих постанов), а найменшу кількість постанов було прийнято судами Сумської обл. – 133 (1,14%);

- найбільша кількість постанов стосувалася адміністративних правопорушень за ст. 195² КпАП України – 5690 (48,95% від загальної кількості прийнятих постанов), тоді як найменша кількість таких постанов за ст. 194 – 3 (0,03%), які були прийняті судами Дніпропетровської, Полтавської та Херсонської обл.

- на тимчасово окупованій території України лідером за кількістю прийнятих постанов є Донецька обл. – 953 постанови (66,64% від загальної кількості прийнятих постанов на окупованій території).

Автор зауважує, що через низький рівень дотримання низки принципів функціонування Єдиного державного реєстру судових рішень [2] наведені цифри не можуть бути достовірним показником фактичного розгляду у державі справ про адміністративні правопорушення за визначеними статтями КУпАП, а лише ілюструють цей процес, спираючись на наявні дані.

У загалі аналізованих постанов згадується виробництво, реалізація, передача, дарування, придбання, зберігання, користування, носіння, перевезення, транспортування, вилучення, знищення зброї. При цьому, автором, окрім фактів припущення мовних помилок під час оформлення документів адміністративного судочинства, також виявлені факти неналежного визначення підвідомчості розгляду такої справи, хибної кваліфікації адміністративного правопорушення у сфері обігу зброї, а також мають місце плутання частин ст. 195 КУпАП із ст. 195¹, 195², 195³, 195⁴.

Таким чином, реалізація адміністративної відповідальності за порушення правил обігу зброї має відбуватися виключно у правовому полі, оскільки інститут адміністративної відповідальності за порушення правил обігу зброї є важливою складовою формування і удосконалення правил обігу зброї.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

2. Закон України «Про доступ до судових рішень» від 22.12.2005 р. № 3262-IV [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 15. – Ст. 128. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3262-15>

3. Справи про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс] / Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>

Верблюд Р.М.

студент,

*Полтавський юридичний інститут імені Ярослава Мудрого
Національного юридичного університету*

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Кодекс України про адміністративні правопорушення як центральний нормативний акт, яким регулюються питання адміністративної відповідальності, був прийнятий ще у радянські часи, а саме 7 грудня 1984 року. Норми, що закріплені у цьому Кодексі, у зв'язку із переходом України до ринкової економіки та розбудовою правової держави, в наш час не здатні повною мірою відповідати сучасним реаліям та умовам сьогодення. Тому на сьогоднішній день є досить актуальним питання дослідження шляхів удосконалення законодавства у сфері адміністративної відповідальності.

Що стосується самого поняття «адміністративна відповідальність», то чинне законодавство не закріплює легітимного її визначення. У науковій літературі існує велика кількість доктринальних тлумачень цього явища, найбільш вдалим і повним, на наш погляд, є визначення запропоноване Н.В. Гришиною, а саме: «Адміністративна відповідальність – це різновид юридичної відповідальності, що являє собою врегульовані нормами права відносини між державою (в особі органів адміністративної юрисдикції і відповідних посадових осіб) та особою, яка вчинила адміністративне правопорушення, що знаходять своє вираження у застосуванні до правопорушника заходів державного примусу у вигляді адміністративних стягнень, які тягнуть за собою несприятливі наслідки особистого, майнового й іншого характеру і владний осуд винного суб'єкта з метою попередження та припинення адміністративних правопорушень». На жаль, не закріплення на законодавчому рівні вищевказаного поняття не є єдиним недоліком КУпАП.

Чинний КУпАП має низку недоліків, що, в першу чергу, пов'язано із невідповідністю умовам сьогодення. Цей Кодекс вміщує в собі норми матеріального і процесуального права, що в свою чергу обумовлює потребу їх відокремлення за для нормального функціонування та діяльності органів управління, що здійснюють адміністративні впровадження. Також вказаний кодифікований закон не містить норм, що закріплюють адміністративну відповідальність юридичних осіб, хоча на практиці такий вид відповідальності віднайшов широке коло використання. Існує необхідність і в створенні єдиного, ефективного порядку притягнення особи до адміністративної відповідальності та оскарження винесених постанов із подальшим його законодавчим закріпленням із метою недопущення порушення законодавчих прав і законних інтересів осіб, що притягуються до такого виду відповідальності.

Вищезазначений перелік недоліків не є вичерпним і його можна сміливо продовжувати, але це не допоможе у покращенні та вдосконаленні чинного законодавства про адміністративну відповідальність. Існує низка шляхів вирішення даної проблеми, але більш дієвими серед них є прийняття нової редакції КУпАП з проведенням кодифікації діючого законодавства України про адміністративні правопорушення або вдосконалення окремих норм, що закріплені в цьому Кодексі, шляхом змін і доповнень.

На нашу думку, найефективнішим є прийняття нової редакції Кодексу України про адміністративні правопорушення з проведенням кодифікації діючого адміністративного законодавства у цій сфері. Це зумовлено тим, що норми законодавства не завжди відповідають потребам сьогодення, що обумовлено великим проміжком часу з моменту його прийняття. Також існує і гостра потреба у проведенні систематизації адміністративного права. Це зумовлено тим, що за підрахунками науковців з часу дії чинного КУпАПу було прийнято близько 170 нормативно-правових актів, що внесли зміни і певні доповнення до нього, а в сучасних умовах активного законодавчого процесу, це число невпинно зростає. Прийняття актів, які вміщують у собі норми про адміністративну відповідальність, у свою чергу призводить до того, що КУпАП втрачає свою цінність і актуальність існування у такому вигляді.

Отже, законодавство про адміністративну відповідальність не завжди відповідає потребам сучасного життя, що в свою чергу обумовлює потребу у його вдосконаленні. Найкращими способами такого вдосконалення є прийняття нової редакції КУпАПу з проведенням кодифікації діючого адміністративного законодавства України у цій сфері або вдосконалення окремих норм, що закріплені в цьому Кодексі, шляхом змін і доповнень. Але основна увага при

дослідженні була приділена першому варіанту, що зумовлено потребою в об'єднанні в один закон всіх норм, що стосуються адміністративної відповідальності за для полегшення їх практичного використання.

Ганущак Н.В.

студентка,

Шепета О.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

Навчально-науковий інститут інформаційної безпеки

Національної академії Служби безпеки України

ПРОФЕСІЙНА ТАЄМНИЦЯ ТА ЇЇ ВИДИ

На сьогоднішній день значна увага приділена питанням вирішення проблеми інформаційної безпеки: зокрема, шляхом законодавчого встановлення переліку видів інформації, яка повинна належати до інформації з обмеженим доступом, та механізмів реалізації обмеження доступу до такої інформації. В системі визначених законодавством України видів інформації з обмеженим доступом професійній таємниці приділено, на жаль, недостатньо уваги в науці. «На жаль» – тому, що від питання забезпечення охорони професійної таємниці напряду залежить захист особистих немайнових прав фізичних осіб, що в рамках інтеграції України до Євросоюзу набуває надзвичайно важливого практичного значення. З огляду на це, виникає необхідність аналізу деяких міжнародно-правових джерел у сфері встановлення правового режиму професійної таємниці. Як відомо, професійна таємниця – це матеріали, документи, інші відомості, якими користується особа в процесі та у зв'язку з виконанням своїх професійних обов'язків, які забороняється розголошувати у будь-якій формі. В правовій науці виділені певні критерії, за якими інформація може бути віднесена до професійної таємниці. По-перше, така інформація довірена або стала відомою особі виключно через виконання нею своїх професійних обов'язків. По-друге, особа, якій довірено інформацію, не перебуває на державній або муніципальній службі. По-третє, заборону на поширення довіреної або такої, що стала відомою, інформації, яка може зашкодити правам або законним інтересам довірителя, встановлено законом. По-четверте, інформація не належить до відомостей, що становлять державну або комерційну таємницю [1].

До видів професійної таємниці відносять: слідчу таємницю, комерційну таємницю, таємниця заповіту, банківську таємницю,

адвокатську таємницю, лікарську таємницю, таємницю страхування, таємницю усиновлення, таємницю голосування, таємницю нотаріальних дій, журналістська таємниця, таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції тощо. Слідча таємниця – відомості досудового розслідування можна розголошувати лише з дозволу слідчого або прокурора і в тому обсязі, в якому вони визнають можливим [2]. Комерційна таємниця – інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію [3]. Таємниця заповіту – нотаріус, інша посадова, службова особа, яка посвідчує заповіт, свідки, а також фізична особа, яка підписує заповіт замість заповідача, не мають права до відкриття спадщини розголошувати відомості щодо факту складання заповіту, його змісту, скасування або зміни заповіту [3]. Банківська таємниця – інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третіми особами при наданні послуг банку і розголошення якої може завдати матеріальної чи моральної шкоди клієнту [4]. Адвокатська таємниця – будь-яка інформація, що стала відома адвокату про клієнта, а також питання, з яких клієнт звертався до адвоката, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності. Адвокатська таємниця є фундаментальною основою діяльності адвоката [5]. Лікарська таємниця це медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних чи службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторону життя громадянина, не мають права розголошувати ці відомості, крім передбачених законодавчими актами випадків. А при використанні інформації, що становить лікарську таємницю, в навчальному процесі, науково-дослідній роботі, в тому числі у випадках її публікації у спеціальній літературі, повинна бути забезпечена анонімність пацієнта [6]. Таємниця страхування-це інформація, що до діяльності та фінансового стану страхувальника-клієнта страховика, яка стала відома під час взаємовідносин з клієнтом чи з третіми особами при провадженні діяльності у сфері страхування розголошення якої може завдати матеріальної чи моральної шкоди клієнту [7]. Таємниця усиновлення – це таємниця перебування на обліку тих, хто бажає усиновити дитину, пошуку дитини для усиновлення, подання заяви про усиновлення та її

розгляду, рішення суду про усиновлення [8]. Таємне голосування – вид голосування, при якому учасники голосують анонімно. Часто застосовується на багатьох рівнях виборів. В Україні наймасштабнішим застосуванням таємного голосування є президентські вибори. Важливим критерієм таємного голосування є виключення контролю за волевиявленням голосуючого. Найпоширеніше таємне голосування бюлетенями, які заповнюються виборцями (голосуючими) в окремій кімнаті або кабіні, як правило на спеціальних виборчих дільницях і опускаються до виборчої скриньки (урни) в складеному вигляді або спеціальному конверті.

Таємне голосування гарантує стаття 71 Конституції України, Закони України «Про всеукраїнський референдум», «Про місцеві вибори», «Про вибори Президента України», «Про вибори народних депутатів України». Нотаріальна таємниця – сукупність відомостей, отриманих під час вчинення нотаріальної дії або звернення до нотаріуса заінтересованої особи, в тому числі про особу, її майно, особисті майнові та немайнові права і обов'язки тощо [9]. Журналістська таємниця – інформація про особу, що бажає залишитися анонімним джерелом інформації, що стала відома журналісту, посадовим особам, журналістському та службовому персоналу засобу масової інформації при виконанні ними своїх професійних обов'язків [10]. Статтею 31 «Кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Винятки можуть бути встановлені лише судом у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочинів чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо» [12].

Згідно зі статтею 1 під електричним зв'язком слід розуміти передачу, випромінювання або прийом знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого роду по радіо, проводових, оптичних або інших електромагнітних системах, а під поштовим зв'язком – приймання, обробку, перевезення та доставку письмових відправлень, матеріальних цінностей, виконання доручень щодо грошових переказів, банківських операцій [11].

Сьогодні науковці схильні до простого перерахування різновидів професійних таємниць, ніж пошуку підстав для розробки їх класифікації. Усталене віднесення одних таємниць до категорії професійних у сучасних умовах динамічного розвитку суспільних відносин не має продуктивного результату наукових досліджень. тому критичне осмислення проблеми класифікації професійних таємниць потребує діалектичного підходу до розуміння сукупності суспільних відносин, що виникають з приводу збереження певної інформації, яка стає предметом професійної таємниці. Таким чином, за сферою професійної діяльності можливо виокремити певні різновиди професійних таємниць: по-перше,

професійні таємниці юридичної діяльності, зокрема, таємниця суддів або «нарадчої кімнати суддів», слідча таємниця, професійна таємниця експерта, адвокатська таємниця, професійна таємниця нотаріальних дій, а також записів актів громадянського стану, таємниця усиновлення; по-друге, професійні таємниці господарської та фінансово-економічної діяльності, зокрема, банківська таємниця, комерційна таємниця, аудиторська та податкова таємниця; по-третє, професійні таємниці діяльності з надання послуг, зокрема, журналістська, таємниця сповіді, таємниця листування, телефонних та інших переговорів, лікарська таємниця [13].

Список використаних джерел:

1. Бачило И.Л., Лопатин В.Н., Федотов М.А. Информационное право/ Под ред. акад. РАН Б.Н. Топорнина. – СПб, 2001. – С. 538.
2. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 13.04.2012 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 40-44, ст. 356.
4. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 глава 10 стаття 60.
5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012.
6. Про захист персональних даних: Закон України від 1.06. 2010 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 34, ст. 481.
7. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 18, ст. 78.
8. Сімейний кодекс України від 10 01 2002 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 21-22, ст. 135.
9. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 39, ст. 383.
10. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 48, ст. 650.
11. Про зв'язок: Закон України від 16.05.1995 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, № 20, ст. 143.
12. Конституція України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
13. Резніков Г.І. «Професійна таємниця: поняття, ознаки та види» Видавництво трибуна докторанта, аспіранта і здобувача випуск 2013(26). – С. 280–292.

Дудченко І.О.

студентка,

Навчально-науковий інститут інформаційної безпеки

Служби безпеки України

ПОНЯТТЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

У міру розвитку соціальних інформаційних відносин збільшується кількість норм регулювання їх та зростає вплив на різні рівні суспільства: людину, окремі спільноти, державу та суспільство в цілому.

Окінавська хартія стала відправним пунктом офіційного визнання та розвитку інформаційного суспільства. Вона визначила початкову точку відліку правового забезпечення феномену інформаційного суспільства на міжнародному рівні. В свою чергу, Декларація тисячоліття, прийнята ООН у тому ж році, маючи значно більше коло суб'єктів, ніж Окінавська хартія, у якості одного з пріоритетних напрямів глобалізації світу задекларувала саме розвиток інформаційного суспільства.

Відповідно до вимог Окінавської хартії, враховуючи Декларацію тисячоліття, інформаційне суспільство має розумітися як глобальне відкрите суспільство, орієнтоване на переваги використання інформації, знань та цифрових технологій, учасники якого спільно сприяють загальній участі країн світу в подоланні електронно-цифрового розриву й подальшому спільному розвитку, побудованому на розвитку інформації, знань та використанні комп'ютерних технологій.

Основним міжнародним документом, який започатковував правове забезпечення розвитку глобального інформаційного суспільства стала Декларація принципів «Побудова інформаційного суспільства – глобальна задача в новому тисячолітті», прийнята ООН 12 грудня 2003 р., під час проведення першого етапу Всесвітньої зустрічі на вищому рівні з питань інформаційного суспільства у Женеві в 2003 р. Прийнята на основі цілей і принципів ООН, Женевська декларація є обов'язковою для всіх держав-членів ООН.

Правове забезпечення у глобальному суспільстві, що покликане забезпечувати його безпечний розвиток, має полягати у:

1) встановленні міжнародних та національних політико-правових заходів-векторів, якими регламентуватимуться основні напрями розробки суто правових заходів у національних правових системах, покликаних забезпечувати певні суспільні відносини;

2) розробці, прийнятті й запровадженні правових заходів забезпечення суспільних відносин;

3) дослідженні ефективності політико-правових і суто правових заходів правового забезпечення суспільних відносин;

4) контролі розвитку інформаційного суспільства.

До основних міжнародних політико-правових заходів забезпечення розвитку глобального інформаційного суспільства належать розробка й прийняття на міжнародному рівні таких нормативних актів, які б синхронно запроваджували на національних рівнях необхідні правові механізми, спрямовані на розвиток інформаційного суспільства та регламентацію комунікаційних відносин.

У 1995 р., за п'ять років до Окінавської хартії, Декларації тисячоліття та Декларації принципів побудови ІС, Співдружністю Незалежних Держав було започатковано розробку Концепції формування інформаційного простору СНД, у якій приймала участь і Україна.

На початку ХХ сторіччя необхідність правового забезпечення розвитку ІС сприймалася в Україні настільки гостро, що у ВР України навіть озвучувалися думки щодо потреби в розробці проекту Інформаційного кодексу України.

9 січня 2007 р. Україна зробила остаточний вибір щодо необхідності запровадження правового забезпечення в державі розвитку власного сегменту інформаційного суспільства, і ВР України був прийнятий Закон України від 9 січня 2007 року, яким було затверджено Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 рр. відповідно до яких одним із пріоритетів України є: «прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток ІС, у якому кожний міг би створювати й накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному й особистому розвитку та підвищуючи якість життя».

Тому можна зробити висновок, що в умовах розвитку інформаційного суспільства, як стадії розвитку суспільства, саме право, на яке покладені функції регулювання відносин між людьми і захист таких відносин, має створювати корисні і безпечні умови саме для розвитку інформаційного суспільства, як блага, на яке направлена увага всього світу, оскільки таке утворення є глобальним і загальним для сьогоденного світу.

Список використаних джерел:

1. Окинавская Хартия глобального информационного общества № 998-163 від 22.07.2000 / Okinawa Charter on Global Information Society // Дипломатический вестник. – 2000. – № 8.
2. Колодюк А.В. Інформаційне суспільство: сучасний стан та перспективи розвитку в Україні: Автореф. дис. канд. політ. наук 23.00.03. – К., 2005.

3. Кастельс М., Хіманен П. Інформаційне суспільство та держава добробуту. Фінська модель. Пер. з англ. – К., 2006.

4. Дюжев Д.В. Інформаційне суспільство: соціально-правова парадигма суспільного розвитку: Автореф. дис... канд. філософ. наук: 09.00.03. – Донецьк, 2004.

Косова Е.В.

*кандидат економічних наук,
Класичний приватний університет*

РОЗВИТОК МЕТОДОЛОГІЇ НАУКИ ФІНАНСОВОГО ПРАВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Система фінансового права України є частиною всієї правової системи держави, об'єктивним явищем, яке не залежить від волі окремої людини, а визначається характером фінансових відносин. Вакарюк Л.В. розкриває взаємозв'язок предмета та методу фінансово-правового регулювання, з'ясовує специфіку бюджетного права України як особливого розділу фінансового права [1, с. 11]. Фінансове право традиційно визначають як сукупність юридичних норм, що регулюють суспільні відносини, які виникають в процесі утворення, розподілу та використання грошових коштів (фінансових ресурсів) держави, місцевого самоврядування, населення і підприємств, необхідних для реалізації їх задач і потреб. Фінансове право складається з правових інститутів – самостійних видів родових фінансових відносин.

Фінансово-правовий інститут є сукупністю структурно-відокремлених фінансово-правових норм, які утворюють цілісний комплекс, достатній для повного та узгодженого регулювання визначеного виду найбільш стійких та функціонально однорідних фінансових відносин, або окремих сторін, елементів фінансових відносин, незалежно від їх видової належності. Отже при визначенні інститутів фінансового права пропонується виходити з сутності фінансових відносин, вважаючи, що фінансові правовідносини існують в межах фінансових відносин. З цієї точки зору інститутами фінансового права пропонується вважати такі: бюджетне право; правове регулювання доходів публічних фондів, податкове право, правові засади публічних видатків і бюджетного фінансування; правове регулювання фінансової діяльності публічних фондів соціального призначення; валютне регулювання та валютний контроль. При цьому в межах фінансового права існують норми, що визначають фінансову дисципліну та фінансовий контроль в державі.

Дмитрик О.О. визначає фінансові правовідносини як вид фінансових (економічних) відносин, урегульованих фінансово-правовою нормою, їх суттєвими ознаками є: виникнення, зміна та припинення у сфері фінансової діяльності держави; майновий характер; участь держави або уповноваженого нею державного органу; виникнення, зміна і припинення виключно на підставі законів. Об'єктом фінансових правовідносин є сукупність централізованих і специфічних децентралізованих публічних фондів фінансових ресурсів [2, с. 7].

Фінансова діяльність держави – це врегульований нормами права планомірний процес мобілізації, розподілу, перерозподілу й використання централізованих і децентралізованих публічних фондів коштів з метою виконання завдань і функцій державою. Централізовані фонди в Україні представлені лише Державним бюджетом та публічними фондами соціального призначення, оскільки діяльність інших позабюджетних фондів заборонена. Згідно п. 9 ст. 13 Бюджетного Кодексу Створення позабюджетних фондів органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування та іншими бюджетними установами не допускається. Відкриття позабюджетних рахунків для розміщення бюджетних коштів (включаючи власні надходження бюджетних установ) органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування та іншими бюджетними установами забороняється. Децентралізовані фонди – це місцеві бюджети та фонди, створені на рівні суб'єктів господарювання – державних і комунальних підприємств. Указане вище положення Бюджетного Кодексу України суперечить змісту Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності», яке набрало чинності з 01 січня 2016 р. Згідно з ним бюджети отримують право, окрім органів Державного казначейства України, відкривати рахунки і депозити до запитання у банках, а також отримувати кредити від них. Таким чином, взаємовідносини бюджетів із банками будуть базуватися відповідно до диспозитивного методу.

Фінансове право характеризується імперативним методом правового регулювання, або методом владних приписів. Однак це положення не виключає реалізації принципу взаємної відповідальності сторін у фінансових правовідносинах, а саме: що держава в особі уповноважених органів виступає не тільки носієм влади, а й суб'єктом, відповідальним за свої дії перед іншими (зобов'язаними) учасникам зазначених відносин. Більше того, впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі створює передумови для розвитку рівноправних правовідносин бюджетів із банківськими установами та виникнення диспозитивного методу в фінансовому праві.

Розвиток фінансово-кредитних відносин позначається на предметі, методі, формуванні нових інститутів фінансового і банківського права. Децентралізація державного управління зміщує акцент із централізованих фондів фінансових ресурсів у бік децентралізованих, зростає роль такого суб'єкта фінансових правовідносин, як територіальні громади. У сучасних кризових умовах, які супроводжуються бюджетним дефіцитом, значними зовнішніми і внутрішніми запозиченнями, а також масовим банкрутством банків, актуальним є виділення в окремі інститути фінансового права: правового регулювання державного, муніципального боргу і кредиту.

Список використаних джерел:

1. Вакарюк Л.В. Інститути бюджетного права як підгалузі фінансового права: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Л.В. Вакарюк ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. – К., 2009. – 20 с.
2. Дмитрик О.О. Зміст та класифікація фінансових правовідносин: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / О.О. Дмитрик ; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х., 2003. – 20 с.

Летка Д.А.

студентка,

Науковий керівник: Ковтун М.С.

кандидат юридичних наук, асистент,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ЗАБОРОНА ЖЕБРАКУВАННЯ В МЕТРОПОЛІТЕНІ

Метрополітен – це найбільш популярний засіб громадського транспорту, так як рух у великих містах надзвичайно ускладнений і доїхати вчасно з однієї точки в іншу, минаючи затори, дозволяють тільки швидкі підземні міські потяги. Наприклад, кожного дня Харківським метрополітеном користується близько 800 тис. пасажирів (в окремі дні цей показник перевищує 1 млн. пасажирів). Це становить біля 50% від загального обсягу міських пасажирських перевезень. Але останнім часом в метрополітені можна побачити стихійне жебракування, яке завдає чималих незручностей, дискомфорту пасажирам.

Однак, працівники станцій на яких покладена їх основна робота з обслуговування громадян, не в змозі одночасно контролювати порядок і боротися із жебракуванням у вагонах.

Зараз просіння милостині в вагонах поїздів метрополітену і у підземних переходах нарощує свої потужності і останнім часом стала серйозною проблемою і для пасажирів, і для метрополітену.

За цих підстав, можна дійти до висновку, що неодмінно має працювати поліція, а саме – батальйон патрульної поліції (з обслуговування метрополітену). Адже, відповідно до ч. 1 п. 2, 3 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [1, с. 2], поліція відповідно до покладених на неї завдань: виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення; вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення;

Люди, які просять милостиню, стали для нас звичайною умовою у житті та суспільстві. В Україні це явище давно перетворилося на осередок прибутку та бізнесу. На сьогодні жебракування у більшості випадків є основним родом занять людей, які не мають постійного місця проживання. Вже давно це соціальне явище переросло у професію, яка не потребує спеціальних знань чи навичок.

Згідно з наказом Міністерства транспорту та зв'язку України № 712 від 10.08.2004 «Про затвердження Правил користування Харківським метрополітеном», пасажиром заборонено: перебувати на території станцій метрополітену та у вагонах поїздів з метою жебрацтва [2, с. 4].

В українському законодавстві відсутні правові норми, які регулювали б це явище в цілому. У Кримінальному кодексі є кілька статей, які передбачають відповідальність дорослих за втягнення малолітніх дітей у жебракування, зокрема, ст. 304 – втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність [3, с. 10]. Отже, наразі до відповідальності притягуються тільки ті, хто примушує дітей займатися такою діяльністю.

Щодо загального поняття жебракування, то з точки зору адміністративного права відсутня правова норма, яка б регулювала дане питання з позиції адміністративної відповідальності. Тому скласти адміністративний протокол на жебраків в принципі не можливо, їх можна притягнути лише за порушення правил користування метрополітеном. Так як оштрафувати жебраків не можна, працівники поліції обмежуються лише профілактичними бесідами. Щодо притягнення жебраків до адміністративної відповідальності за дрібне хуліганство: дрібним хуліганством є нецензурна лайка у громадських місцях, образливе чіпляння до громадян та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян.

В санкції статті 173 Кодексу про адміністративні правопорушення зазначено, що дане діяння карається стягненням штрафу від 3 до 7 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (51-119 грн),

виправних робіт на термін від одного до двох місяців з відрахуванням 20% заробітку, адміністративного арешту на термін до 15 діб. Згідно з цим, жебраки не будуть мати змоги сплатити даний штраф, адже вони самі йдуть просити милостиню, тому, слід сказати, що кваліфікувати їх діяння як дрібне хуліганство не слід [4, ст. 23].

Неозброєним оком видно, що це явище досить популярне і зупинити його важко. Принаймні до тих пір, поки не буде прийнято відповідний законопроект, який би викоренив жебрацтво як соціальне явище.

Можна звернутися до прикладу однієї з європейських країн – Норвегії, яка прийняла Закон про жебрацтво у 2015 році. Згідно з цим документом, індивідуальний промисел жебраків буде каратися в'язницею на строк до шести місяців, а організований, в якому бере участь більше двох осіб, покарають перебуванням за ґратами до одного року. Опитування показують, що більша частина населення країни підтримує запропоновані урядом жорсткі заходи, за виступає і поліція.

Батальйоном патрульної поліції (з обслуговування метрополітену) необхідно на виконавчому рівні здійснити і провести перевірку та вжити вичерпних заходів реагування з метою негайного припинення протиправного, систематичного порушення громадського порядку, притягнути до дисциплінарної відповідальності осіб, які допускають жебракування в метрополітені.

Нагальною потребою є прийняття на законодавчому рівні законопроекту, який би заборонив жебракування в Україні. Одночасно внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, що передбачали б запровадження відповідної статті. Дана стаття мала б таке тлумачення: «Забороняється жебракування у громадських місцях, просіння милостині у переходах, на зупинках та у громадському транспорті». На нашу думку, доцільно призначити стягнення за дане порушення у вигляді адміністративного арешту або громадських робіт. Щодо штрафу, не доцільно його призначувати, адже воно буде не ефективне, бо в даній категорії осіб не буде змоги її виконати через відсутність коштів.

Тому, на нашу думку, згідно з вищевикладеним, необхідно прийняти законопроект і внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, а саме запровадити окрему статтю з цього питання.

Список використаних джерел:

1. Закон України Про національну поліцію: від 02.07.2015 № 580-VIII. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
2. Наказ Міністерства транспорту та зв'язку України № 712 від 10.08.2004 «Про затвердження Правил користування Харківським метрополітеном».

3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 10. – Ст. 173.

Лифарь А.О.

студентка,

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

ПОРЯДОК ОСКАРЖЕННЯ ДІЙ ПОСАДОВИХ ОСІБ МИТНИХ ОРГАНІВ ТА ЇХ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Одне з найважливіших місць в діяльності держави посідають митні відносини. В Україні реалізація цих правовідносин регулюється Митним кодексом України та іншими нормативно – правовими актами.

Відповідно до вказаного закону, державна митна політика – це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки [2].

Державна митна політика є складовою частиною державної економічної політики. Реалізація цих завдань покладається на спеціально уповноважений орган – Державну фіскальну службу України, яка є правонаступником Міністерства доходів і зборів.

Митні суперечки являють собою одну з найскладніших категорій спорів, адже під час операцій імпорту чи експорту товарів, спори з митними та контролюючими органами є досить поширеним явищем.

Статтею 24 Митного кодексу України визначено, що кожна особа має право оскаржити рішення, дії або бездіяльність органів доходів і зборів, їх посадових осіб та інших працівників, якщо вважає, що цими рішеннями, діями або бездіяльністю порушено її права, свободи чи інтереси [2].

Предметом оскарження можуть виступати рішення, дії чи бездіяльність посадових осіб.

Рішеннями є окремі акти, якими органи доходів і зборів або їх посадові особи приймають рішення з питань, передбачених законодавством України з питань державної митної справи, а також задовольняють скарги, заяви, клопотання конкретних фізичних чи

юридичних осіб або відмовляють у їх задоволенні. Дії цих посадових осіб полягають у вчинках, пов'язаних з виконанням посадовими особами обов'язків, покладених на них відповідно до законодавства України. Бездіяльність являє собою невиконання органами доходів і зборів, їх посадовими особами та іншими працівниками обов'язків, покладених на них відповідно до законодавства України, або неприйняття ними рішень з питань, віднесених до їх повноважень, протягом строку, визначеного законодавством.

Оскарження дій чи бездіяльності посадових осіб даного органу відбувається шляхом звернення до вищестоящих органів. Посадовими особами вищого рівня стосовно посадових осіб та інших працівників органів доходів і зборів є керівники цих органів.

Так, наприклад, щодо митних постів – митниці, структурними підрозділами яких є ці митні пости; щодо митниць, спеціалізованих митних органів, митних організацій – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Скарга на рішення, дії або бездіяльність посадової особи або іншого працівника органу доходів і зборів (включаючи заступника керівника) подається керівникові цього органу, організації.

Скарга на рішення, дії або бездіяльність керівника митного поста подається до митниці, структурним підрозділом якої є цей митний пост. Скарга за своєю формою повинна відповідати вимогам, що встановлені Законом України «Про звернення громадян». Зокрема, скарга повинна містити конкретну інформацію про предмет оскарження і бути належним чином аргументованою. У разі якщо особа при поданні скарги не може надати відповідних доказів, такі докази можуть бути представлені пізніше, але в межах строку, відведеного законом на розгляд скарги. Так, відповідно до ч. 1 та 2 ст. 17 Закону України «Про звернення громадян», скарга на рішення, що оскаржувалось, може бути подана до органу або посадовій особі вищого рівня протягом одного року з моменту його прийняття, але не пізніше одного місяця з часу ознайомлення громадянина з прийнятим рішенням. Скарги, подані з порушенням зазначеного терміну, не розглядаються. Згідно ч. 1 ст. 20 Закону України «Про звернення громадян», звернення розглядаються і вирішуються у термін не більше одного місяця від дня їх надходження, а ті, які не потребують додаткового вивчення, – невідкладно, але не пізніше п'ятнадцяти днів від дня їх отримання. Граничний загальний термін вирішення питань, порушених у зверненні, не може перевищувати сорока п'яти днів [6].

Рішення, дії або бездіяльність посадових осіб Державної фіскальної служби можуть бути оскаржені безпосередньо до суду в порядку, визначеному законом. Якщо рішення, дії або бездіяльність органу

доходів і зборів або його посадової особи одночасно оскаржуються до органу (посадової особи) вищого рівня та до суду і суд відкриває провадження у справі, розгляд скарги органом (посадовою особою) вищого рівня припиняється.

Необхідно зазначити, що скасування рішення митного органу в більшості випадків призводить до вимоги про стягнення грошових коштів. Регулює зазначене питання ч. 5 ст. 99 Кодексу адміністративного судочинства України, що містить спеціальний скорочений строк для звернення до адміністративного суду з позовом. За таких обставин строк для звернення суб'єкта господарювання із позовом до адміністративного суду становить один місяць і обчислюється з дня отримання рішення, що оскаржується. Зазначений строк продовжується на час досудового врегулювання спору – процедури адміністративного оскарження відповідного рішення до контролюючого органу (від дня подачі скарги до моменту отримання рішення контролюючого органу за результатами її розгляду) [5].

Посадові особи та інші працівники митного органу, які прийняли неправомірні рішення, вчинили неправомірні дії або допустили бездіяльність, у тому числі в особистих корисливих цілях або на користь третіх осіб, несуть кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та іншу відповідальність відповідно до закону [7].

Наприклад, Кримінальним кодексом України передбачено відповідальність за такі злочини: зловживання владою, або службовим становищем (ст. 165 КК України), перевищення влади або службових повноважень (ст. 166 КК України), хабарництво, отримання хабаря (ст. 168 КК України) [4]. За скоєння під час виконання службових обов'язків адміністративного правопорушення можуть бути застосовані у відношенні до винної посадової особи митного органу попередження, штраф, інші адміністративні стягнення [3]. За неналежне виконання службових обов'язків, і зокрема в роботі зі скаргами та іншими зверненнями, може бути застосовано одне із наступних дисциплінарних стягнень: догана або звільнення з роботи. Дані санкції передбачені Кодексом законів про працю України та іншими законами.

Отже, як висновок необхідно зазначити, що митний орган в Україні – це орган держави, що контролює перевезення товарів через кордон, стягує митні платежі, виконує інші завдання відповідно до законодавства. Вчинення заборонених законом дій, невиконання покладених обов'язків посадовими особами даного органу карається законодавством України.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06. 1996 р. //ВВР,1996, № 41.

2. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI // ВВР, 2012, № 44-45, № 46-47, № 48, ст. 552

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X // ВВР, 1984, додаток до № 51, ст. 1122.

4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III // ВВР, 2001, № 25-26, ст. 131.

5. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV // ВВР, 2005, № 35-36, № 37, ст. 446.

6. Закон України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 № 393/96-ВР // ВВР, 1996, № 47, ст. 256.

7. Данелюк В.І. Відповідальність митних органів та їх посадових осіб : сучасний стан правового регулювання // Правознавець, 2005.

Позюмко І.С.

студентка,

Національний університет «Одеська юридична академія»

ЕЛЕКТРОННИЙ СЕРВІС РЕЄСТРАЦІЇ АКТИВ ЦИВІЛЬНОГО СТАНУ ЯК ПІЛОТНИЙ ПРОЕКТ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

Процес радикальних змін політичної та соціально-економічної сфери суспільного життя в Україні перебуває в активній фазі. Особливої актуальності набувають так звані «пілотні проекти» Міністерства юстиції України у різних сферах надання послуг фізичним та юридичним особам.

У ст. 3 Конституції України визначено, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави [1, с. 5]. При цьому держава в особі публічних суб'єктів орієнтується на задоволення потреб та інтересів особи.

У демократичних країнах ЄС прийнята низка важливих спеціальних актів, які запровадили стандарти публічних послуг. Завдяки закріпленню нормативно-правовим актам реалізується встановлений в Європі стандарт практичного виконання конституційного права громадян – права на отримання загальнодоступних адміністративних послуг однакового рівня та якості. Можливо, саме завдяки послідовному виконанню всіх положень Основного Закону урядами цих держав і спостерігається такий високий показник довіри і підтримки населенням.

Використання міжнародного досвіду, безперечно, є достатньо актуальною та багатогранною проблематикою в Україні. Як наслідок, реформування у сфері державного управління вимагає не лише

«косметичного ремонту», а повного перезавантаження діючих сьогодні неефективних підходів щодо надання послуг громадянам органами державної влади.

З метою підвищення ефективності роботи відділів державної реєстрації актів цивільного стану та якості обслуговування громадян у сфері державної реєстрації актів цивільного стану Кабінет Міністрів України видав Розпорядження від 26 червня 2015 року № 669-р «Про реалізацію пілотного проекту у сфері державної реєстрації актів цивільного стану» [4, с. 118].

Метою було надати право Міністерству юстиції України визначити відділи державної реєстрації актів цивільного стану, в яких реалізовуватиметься пілотний проект, затвердити порядок їх роботи із заявами фізичних осіб та строки реалізації пілотного проекту з метою створення сприятливих умов для отримання фізичними особами адміністративних послуг у зазначеній сфері.

Відповідно до Наказу Міністерства юстиції України від 09.07.2015 № 1187/5 «Про запровадження пілотного проекту щодо подання заяв у сфері державної реєстрації актів цивільного стану через мережу Інтернет» в місті Києві, Київській та Одеській областях було запроваджено пілотний проект щодо подання заяв у сфері державної реєстрації актів цивільного стану через мережу Інтернет та затверджено Перелік відділів державної реєстрації актів цивільного стану – учасників пілотного проекту, Порядок роботи веб-порталу «Звернення у сфері державної реєстрації актів цивільного стану», Порядок розгляду відділами державної реєстрації актів цивільного стану – учасниками пілотного проекту заяв у сфері державної реєстрації актів цивільного стану, поданих через мережу Інтернет [3, с. 271].

Веб-портал «Звернення у сфері державної реєстрації актів цивільного стану», адреса якого dracs.minjust.gov.ua, є офіційним сервісом щодо подачі заяв або звернень у сфері державної реєстрації актів цивільного стану та є доступним усім користувачам мережі Інтернет.

Завдяки веб-порталу фізична особа може подати до відділу державної реєстрації актів цивільного стану заяву про державну реєстрацію шлюбу, про державну реєстрацію розірвання шлюбу, про державну реєстрацію зміни імені, про внесення змін до актового запису цивільного стану, їх поновлення та анулювання, про повторну видачу свідоцтв та витягів з державного реєстру актів цивільного стану громадян, або звернення щодо їх формування [6].

Програмне забезпечення організовано за останніми новинками ІТ-технологій, що передбачає навіть можливість здійснювати сплату державного мита за послуги у сфері державної реєстрації актів цивільного стану, плату за послугу щодо видачі витягу з Державного

реєстру актів цивільного стану громадян, а також оплату платних послуг, які надаються відділами державної реєстрації актів цивільного стану.

Проте існує низка важливих нюансів, наприклад, необхідність у заяві електронного цифрового підпису. Відповідно до Закону України «Про електронний цифровий підпис» від 2003 року, зі змінами від 2015 року процедура його оформлення, на мою думку, є доволі затратною, бо у визначенні, яке дано у Законі вказано, що електронний цифровий підпис – вид електронного підпису, отриманого за результатом криптографічного перетворення набору електронних даних, який додається до цього набору або логічно з ним поєднується і дає змогу підтвердити його цілісність та ідентифікувати підписувача [2, с. 276]. Звідси випливає, що засвідчити заяву власним підписом через електронний цифровий носій у більшості випадків може стати недоступною можливістю.

При цьому, варто зазначити, що подання до відділів ДРАЦС звернень щодо заяв у сфері державної реєстрації актів цивільного стану через мережу Інтернет не звільняє від необхідності особистого звернення користувача до відділу та подання ним документів, передбачених законодавством. Тому виникає запитання, чи справді цей пробний проект здатний виправдати покладені на нього сподівання, чи врахували законодавці обізнаність широкого кола населення? Ці та інші запитання можна розглянути крізь призму рівня обговорення даної теми суспільством, його зацікавленості в отриманні затребуваних послуг швидко, проте якісно та результативно.

Певна кількість громадян вже скористалися веб-порталом «Звернення у сфері державної реєстрації актів цивільного стану», тому вже можна говорити про певні перемоги та поразки проекту. Наприклад, від моменту запровадження електронного сервісу на Сумщині близько 25 осіб скористалися даною послугою, 5 із яких подали заяву на державну реєстрацію шлюбу, а на Хмельниччині за друге півріччя 2015 року була подана лише одна заява [5].

Здавалося б, економія часу та нервів, але радянське «так надійніше», коли люди готові стояти у чергах у довжелезному коридорі до чергового кабінету, на жаль, ще не викорінилося із свідомості більшої частини населення.

На думку працівників відділів ДРАЦС у різних регіонах України, проблема у тому, що люди просто не знають про нову процедуру, саме через це спеціалісти відділу перенавантаженні роботою, що є наслідком відсутності оперативності щодо своєчасності надання якісних послуг.

Мін'юст України проводить навчання працівників ДРАЦСів з метою оволодіння навичками користуватися онлайн реєстрацією. Поспішати з втіленням певних змін не слід.

Отже, можна зробити висновок, що розробка пілотних проектів Кабінету Міністрів України спільно з Міністерством юстиції України охоплює широке коло питань у різних сферах суспільного життя. Подання заяв у сфері державної реєстрації актів цивільного стану через мережу Інтернет громадянами сприятиме належній організації роботи відділів ДРАЦС з ефективного та оперативного їх обслуговування, у тому числі зменшенню черг через можливість для громадян відвідувати відділ у призначений для них час. На даний момент компетентні органи та їх посадові особи мають сприяти популяризації електронного обслуговування для переходу на новий рівень публічно-владної діяльності, яка є необхідною, особливо в умовах Євроінтеграції України.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 5.
2. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22.05.2003р. № 852-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – Ст. 276.
3. Про запровадження пілотного проекту щодо подання заяв у сфері державної реєстрації актів цивільного стану через мережу Інтернет: Наказ Міністерства юстиції України від 09.07.2015 № 1187/5 // Офіційний вісник України. – 2015.- № 53. – С. 271.
4. Про реалізацію пілотного проекту у сфері державної реєстрації актів цивільного стану: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 червня 2015 р. № 669-р // Офіційний вісник України. – 2015. – № 54. – С. 118.
5. Онлайн сервіси у сфері державної реєстрації актів цивільного стану [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sumyrgsu.gov.ua/onlajn-servisi-u-sferi-derzhavnoi-reyestracii-aktiv-civilnogo-stanu/>
6. Реєстрації актів цивільного стану через мережу Інтернет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nemyriv-mrada.gov.ua/news/reestracij_aktiv_civilnogo_stanu_cherez_merezhu_internet/2016-01-11-90/.

Стріченко Д.А.

студент факультету адвокатури,

Національний університет «Одеська юридична академія»

НЕДОБРОСОВІСНА РЕКЛАМА

У 21 сторіччі, у епоху коли удосконалення та модернізація абсолютно усіх сфер життєдіяльності зустрічається із неймовірно жорсткою конкуренцією на полі економічного збуту, реклама вирішує все. Як сказав Білл Гейтс у одному із своїх інтерв'ю: «Якби у мене було лише два долари в кишені, один з них я віддавав би на рекламу». Однак часто «реалізатори» не

дотримуються правил так званої чесної реклами. В бажанні збути свій продукт за якомога більші гроші вони готові піти на все, саме тому на превеликий жаль ми зустрічаємо таке поняття як недобросовісна реклама. За формулюванням, наданим законодавцем, недобросовісна реклама – та, яка вводить або може ввести в оману споживачів реклами, завдати шкоди особам, державі чи суспільству внаслідок неточності, недостовірності, двозначності, перебільшення, замовчування, порушення вимог щодо часу, місця і способу розповсюдження.

Серед загальних заборон: поширення інформації щодо товарів, виробництво, обіг чи ввезення на митну територію України яких заборонено законом; вміщення дискримінаційних тверджень, подання відомостей або закликів до дій, що можуть спричинити порушення законодавства, використання технічних засобів що можуть впливати на підсвідомість споживачів і ще декілька пунктів, яких рекламодавець дотримується вельми рідко.

Взяти хоча б параграф шостий пункт перший статті восьмої Закону України про «Рекламу». Заборонено використовувати або імітувати зображення Державного Герба України, Державного Прапора України, звучання Державного Гімну України, зображення державних символів інших держав та міжнародних організацій, а також офіційні назви державних органів, органів місцевого самоврядування, крім випадків, передбачених законами України у сфері інтелектуальної власності. Однак чи не є порушенням те маркування товарів яке використовувалось для позначення продукції російського та вітчизняного походження?

З однієї точки зору це було б пригнічення патріотично налаштованої підприємницької частини населення, з іншої – дотримання законних вимог які були зафіксовані законодавцем. То хто ж повинен нести ту відповідальність? Пункт 2 статті 27 ЗУ про «Рекламу» свідчить: що відповідальність за порушення законодавства про рекламу несуть: рекламодавці, винні (у замовленні реклами продукції, виробництво та/або обіг якої заборонено законом та у наданні недостовірної інформації виробнику реклами, необхідної для виробництва реклами, у замовленні розповсюдження реклами, забороненої законом, у недотриманні встановлених законом вимог щодо змісту реклами, у порушенні порядку розповсюдження реклами, якщо реклама розповсюджується ними самостійно; виробники реклами, винні у порушенні прав третіх осіб при виготовленні реклами; розповсюджувачі реклами, винні в порушенні встановленого законодавством порядку розповсюдження і розміщення реклами. Виходячи з цих законодавчих положень, можна дійти до такого висновку про розподіл відповідальності між ними. Рекламодавець несе відповідальність за порушення законодавства про рекламу щодо змісту інформації, що надається для створення реклами (якщо не доведе, що порушення відбулося з вини виробника реклами або її розповсюджувача).

Виробник реклами несе відповідальність за порушення законодавства про рекламу щодо оформлення, виробництва і підготовки реклами. Розповсюджувач реклами несе відповідальність за порушення часу, місця і засобів розміщення реклами. Отже, при порушенні законодавства України про рекламу особа, право якої порушено, може вимагати повного відшкодування заподіяних їй збитків. Під збитками розуміються витрати, що особа, право якої порушено, зробила або має зробити для відновлення порушеного права, втрати або пошкодження його майна (позитивний збиток), а також недержані доходи, які ця особа повинна була б одержати, якби її право не було порушено (упущена вигода). Відповідальність також встановлена у вигляді штрафів, що накладаються на осіб, винних у порушенні законодавства про рекламу. Вартість розповсюдженої реклами визначається виходячи з договірної (контрактної) вартості без урахування суми внесених (нарахованих) податків, зборів (обов'язкових платежів), які встановлені Законом України «Про систему оподаткування». За неподання або подання завідомо недостовірної інформації щодо вартості розповсюдженої реклами та/або виготовлення реклами та/або вартості розповсюдження реклами спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів та його територіальним органам, необхідної для здійснення ними передбачених Законом повноважень, на рекламодавців, виробників реклами та розповсюджувачів реклами накладається штраф у розмірі 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. У разі неможливості встановлення вартості реклами, розповсюдженої з порушенням вимог Закону, на рекламодавців і розповсюджувачів реклами рішенням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів накладається штраф у розмірі до 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Рішення про накладення штрафу за порушення законодавства про рекламу у розмірі 300 і більше неоподатковуваних мінімумів доходів громадян приймається виключно спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів.

Антимонопольний комітет України накладає стягнення на рекламодавців за порушення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції. Оскільки розміри штрафів досить значні, та інші санкції істотні, важливе значення має такий передбачений законом засіб захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності від неправомірних актів державних органів – можливість оскарження до суду рішень у справах про порушення законодавства про рекламу. Заінтересована особа, до якої була застосована відповідна санкція, має право звернутися до суду із заявою про визнання недійсним повністю або частково рішення про припинення порушення законодавства про рекламу, а також про скасування або зміну рішення про накладення штрафу.

Шапка А.В.

здобувач кафедри,

Університет державної фіскальної служби України

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

В історії державотворення інформація завжди займала визначальне місце і служила основою для прийняття рішень на всіх рівнях та етапах розвитку суспільства та держави. За образним висловом академіка Берга А.І., «інформація проникає у всі пори життя людей і суспільства, а життя неможливе в інформаційному вакуумі». Тож, перехід до інформаційного суспільства обумовлює необхідність захищати всіма доступними юридичними засобами і правовими інститутами право громадян на інформацію. Одним з них є адміністративна відповідальність за інформаційні порушення.

Формулюючи поняття «адміністративне правопорушення», Кодекс України про адміністративні правопорушення від 24 грудня 1984 р., (далі – КУпАП) як його невід’ємну ознаку визнав адміністративну караність діяння, тобто обов’язкове настання адміністративної відповідальності особи, яка вчинила адміністративне правопорушення.

Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р. № 2657-ХІІ визнав установлену законодавством відповідальність за інформаційні правопорушення невід’ємною гарантією забезпечення права особи на інформацію [1], що під іншим кутом зору може розглядатися як невідворотність покарання за ці правопорушення.

У межах інформаційної сфери адміністративна караність, як ознака правопорушень, віддзеркалює правову реакцію держави на вчинене діяння (дію чи бездіяльність), покладає на правопорушника негативні наслідки застосування санкцій адміністративно-деліктних норм як результату вчиненого правопорушення [2, с. 123].

За вчинення адміністративних правопорушень у сфері забезпечення інформаційної безпеки органів Державної фіскальної служби України (далі – ДФС України) законодавство припускає різні форми покарання правопорушників – як за кількісними та якісними властивостями, так, і за характером впливу на поведінку порушника.

Серед дослідників проблематики адміністративних правопорушень у сфері забезпечення інформаційної безпекиДФС України найбільшу підтримку одержав погляд, відповідно до якого, зважаючи на немайнову природу інформації, її придатність до необмеженого тиражування, часту не пов’язаність з матеріальним носієм або безпосереднім власником,

здатність до зміни як за змістом, так і за формою, найбільш поширеними видами за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення інформаційної безпеки ДФС України є майнові покарання, передусім штрафні [3, с. 9].

Інформаційне законодавство України (представлене Законами України «Про інформацію», «Про телебачення і радіомовлення», «Про захист персональних даних», «Про доступ до публічної інформації»), а саме положення стосовно відповідальності, побудоване за принципом визначення лише диспозиції правопорушень. Тому відсутність санкцій, здебільшого, негативно впливає на сумлінність виконання норми, оскільки відсутність нормативно-правового регулювання призводить до досить хаотичного та несистемного характеру правовідносин. Таким чином, підкреслюється важливість адміністративної відповідальності у сфері забезпечення інформаційної безпеки ДФС України та її закріплення КУпАП.

Підставою для виникнення адміністративної відповідальності за інформаційні правопорушення є здійснення суб'єктом (учасником) інформаційних правовідносин правопорушення у сфері забезпечення інформаційної безпеки ДФС України.

Суб'єктами інформаційних правопорушень є, як правило, посадові та службові особи, що мають доступ до відповідної інформації; громадяни, які є суб'єктами податкових правовідносин; посадові особи підприємств, установ, організацій; суб'єкти первинного фінансового моніторингу тощо.

У якості об'єктів можуть виступати відносини у сфері забезпечення інформаційної безпеки ДФС України, законодавчо встановлених правил створення, збереження і використання Архівного фонду України і архівів ДФС України, відносини у сфері встановленого правового режиму розповсюдження відомостей, що становлять державну, комерційну, службову таємницю, а також конфіденційної інформації тощо.

Адміністративна відповідальність за інформаційні правопорушення міститься у різних главах КУпАП та передбачена наступними статтями 148-5, 163-5, 163-9, 163-11, 164, 164-3, 164-12, 164-14, 166-4, 166-9, 166-10, 184-2, 186-3, 188-5, 188-11, 188-14, 188-18, 188-32, 188-35, 188-36 тощо [4].

Що стосується актуальних проблем та напрямків вдосконалення досліджуваного питання, то по-перше, варто сказати, що такий вид адміністративних стягнень за інформаційне правопорушення у сфері забезпечення інформаційної безпеки ДФС України як штраф не відповідає заподіяній шкоді та реаліям сьогодення. Тобто, має місце нівелювання виховної та профілактичної функцій.

По-друге, на законодавчому рівні з'являються нові нормативно-правові акти, які стосуються правових та організаційних засад у сфері

забезпечення інформаційної безпеки ДФС України, у тому числі відповідальності. Тому виникає необхідність узгоджувати такі положення з уже існуючими шляхом внесення доповнень до останніх.

Таким чином, адміністративна відповідальність у сфері забезпечення інформаційної безпеки ДФС України – це застосування до винної особи, яка вчинила правопорушення, заходів впливу, передбачених санкцією порушеної норми інформаційного права в певному регламентованому порядку. Вона є елементом системи інформаційного правопорядку, який складає правовий фундамент інформаційного суспільства. При цьому, значне підвищення ролі інформації в сучасному суспільстві надзвичайно актуалізує питання адміністративної відповідальності у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII // [Електронний ресурс] – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
2. Максимов И. В. Административные наказания / И. В. Максимов. – М.: Норма, 2009. – 466 с.
3. Савчишкин Д. Б. Административная ответственность в области связи и информатизации : автореф. дис. канд. юрид. наук / Д. Б. Савчишкин. – М., 2011. – 16 с.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X // [Електронний ресурс] – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ

Буша З.В.

студентка,

Науковий керівник: Заславська М.Г.

кандидат юридичних наук, доцент,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РАТИФІКАЦІЇ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ

Сім'я є основою суспільства і повинна перебувати під особливим захистом держави, а тому проблема сімейного насильства надзвичайно важлива.

Виходячи зі статистичних даних за останні роки кількість заяв постраждалих наближена до 100 тис., а враховуючи рівень правової свідомості України, то кількість жертв домашнього насильства, які не звернулися до органів, ще більша. Спроби нашого законодавця врегулювати питання домашнього насильства на національному рівні почалися ще в 2001 році, шляхом прийняття Закону «Про попередження насильства в сім'ї». Тому, постає потреба в запровадженні більш ефективних заходів для попередження насильства в сім'ї, розробки комплексу заходів захисту жертв та посиленні відповідальності за такі вчинки.

На сьогодні актуалізувалися спроби світової спільноти запобігати порушень у гендерній рівності, до яких можна віднести домашнє насильство. Дієвим інструментом на шляху вирішення таких завдань та превентивності домашнього насильства стала Конвенції про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (так звана – Стамбульська Конвенція), підписана Україною ще в 2011 році, а її ратифікація запланована в II півріччі 2016 р.

Стамбульська конвенція визначає засадничі принципи та підходи до питання домашнього насильства і насильства щодо жінок, а також передбачає ефективні інструменти для запобігання та протидії такому насильству. Цілі Конвенції, які закріплені в ст.1, керівник Проекту Ради Європи «Запобігання та боротьба з насильством щодо жінок та домашнім насильством в Україні» Ганна Христова, називає – принципом

«чотирьох пі». Насамперед, «prevention», тобто, «профілактика», запобігання. Друге «пі» – це «protection», тобто, «захист», який надається жертвам і свідкам домашнього насильства. Третє – це «prosecution», тобто, кримінальне переслідування та належне покарання осіб, які вчинили насильство щодо жінок або домашнє насильство. Четверте «пі» – «comprehensive policies», тобто, «всеосяжна політика» [1].

Втілення Конвенції в національне законодавство потребує внесення змін до низки нормативних актів, серед них – Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Сімейний кодекс України, Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» тощо. Що стосується Закону України «Про попередження насильства в сім'ї», то зараз готується його нова редакція – проект закону «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Одним з найважливіших аспектів втілення принципу належного покарання є криміналізація діянь, передбачених Главою V Конвенції, що має назву «Матеріальне право». Так як Стамбульська Конвенція визнає, що домашнє насильство є порушенням прав людини, то родовим об'єктом таких злочинів можуть бути суспільні відносини, що забезпечують рівноправність громадян, а додатковими – статева свобода, життя та здоров'я. Потерпілими за Конвенцією визнаються жінки, проте можуть визнаватися і чоловіки, а також діти. При аналізі статей конвенції, можна дійти до висновку, що більшість злочинів з матеріальним складом, а саме – ст. 33 (психологічне насильство, що призвело до порушення психічної цілісності), ст. 35 (фізичне насильство), ст. 39. (примусовий аборт та примусова стерилізація), але дії, передбачені ст. 34 (переслідування), ст. 36 (сексуальне насильство) та ст. 37 (примусовий шлюб) з формальним складом злочину. Способи, що використовуються при вчиненні таких злочинів різноманітні, найчастіше трапляються – фізичне насильство, примушування, погрози, заманювання. Суб'єктивна сторона усіх складів злочинів характеризується прямим умислом. При визначенні мети та мотивів можна найкраще відображається дискримінаційне ставлення особи до вчинюваного. Так вони можуть бути факультативною, проте у деяких протиправних діяннях є обов'язковою ознакою, а саме ст.40 (сексуальне домагання, метою є порушення гідності особи) [2, с. 19-23]. Суб'єктом злочину може бути як колишній, так і теперішній член подружжя чи партнер. Щодо кваліфікації злочинів домашнього насильства, то Конвенція передбачає відповідальність за співучасть чи замах, а також вважає необхідним визнавати такі обставини обтяжуючими: злочин вчинено проти колишнього чи теперішнього подружжя або партнера, проти дитини чи в її присутності, застосування зброї, повторність, завдання тяжкої фізичної чи психологічної шкоди та ін.

Санкції або інші заходи для забезпечення покарання Конвенція залишає на розсуд законодавця, проте з урахуванням ступеня їхньої тяжкості. Доречним за деякі злочини Конвенція визнає позбавлення волі, що може сприяти міжнародному співробітництву, шляхом екстрадиції. За дії, передбачені статтями 33 і 34 Конвенції, залишено право за державою-сторонаю, передбачати санкції адміністративного характеру. Також Конвенція передбачає позбавлення батьківських прав та моніторинг засуджених осіб, як інші заходи стосовно винних [2, с. 24-25].

Важливими є запобіжні заходи, які застосовуються після вчинення будь-яких із форм домашнього насильства, проте можуть запобігти наступному. Так, ст. 52 Конвенції встановлює нагальний заборонювальний припис [2, с. 28], який полягає в звільненні особи, яка вчинила домашнє насильство, місця проживання жертви, заборона контактувати з нею чи заходити до місця проживання жертви. Досвід таких приписів давно застосовується поліцією США, судом Великої Британії, Німеччини, строк обмежень проживання, контакту досягає від 10 до 28 днів.

Таким чином, ратифікація Конвенції Ради Європи про боротьбу з насильством щодо жінок та домашнього насильства є важливим кроком України на шляху подолання та належного забезпечення захисту прав жінок та ліквідації гендерної дискримінації. Втілення в кримінальний закон відповідальності за злочинні діяння, передбачені Стамбульською Конвенцією, може стати одним із ключових інструментів у протидії та боротьбі домашнього насильства. Захист прав людей, які страждають від насильства в сім'ї, є необхідним завданням для нашої держави, що проголошує себе правовою та соціальною. Сім'я, як найголовніша складова суспільства, що формує нас, має жити в злагоді та мирі, адже вільний фізичний і психічний розвиток людини є безумовним пріоритетом сучасної європейської держави.

Список використаних джерел:

1. Україна остаточно визначилася з ратифікацією Стамбульської конвенції [Електронний ресурс]: [бесіда з керівником Проект Ради Європи «Запобігання та боротьба з насильством щодо жінок та домашнім насильством в Україні» Г. Христовою/ вів Я. Трипільський] // Українська перспектива. – 2015. – 8 серп. – Режим доступу: <http://tusovka.kr.ua/news/2015/07/08/ukraina-ostatochno-viznachilasja-z-ratifikatsieju-stambulskoi-konventsii>

2. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами: Офіційний переклад. – 50 с.

Верблюд Р.М.

студент,

*Полтавський юридичний інститут імені Ярослава Мудрого
Національного юридичного університету*

КВАЗІСПЕЦІАЛЬНА КОНФІСКАЦІЯ – ПОКАРАННЯ ЧИ НІ

З того моменту як Україна стала незалежною державою пройдено визначний шлях в подоланні казусів в законодавстві. Але ще залишаються питання, які вимагають уточнення, роз'яснення та застосування їх на практиці. До вказаного кола проблем належить квазіспеціальна конфіскація. Потребує відповіді запитання квазіспеціальна конфіскація – це покарання чи захід безпеки.

Актуальність даної теми полягає в тому, що згідно судовим реєстрам лише за 2015 рік було призначено судами у 2000 випадках призначено покарання у вигляді конфіскації майна осіб, з який 320 є квазіспеціальною конфіскацією, адже вона передбачена в 50 санкціях статей Особливої частини КК України.

Цю проблему досліджували багато науковців та практиків. Зокрема, Пирожено О.С., Марін О.К., Палій М., Аветісян П.А., Бажанов М.І., Веселова В.Н., Гуторова Н.О.

За Кримінальним Кодексом спеціальна конфіскація полягає у примусовому безоплатному вилученні за рішенням суду у власність держави грошей, цінностей та іншого майна у випадках, визначених цим кодексом

У юридичній літературі зазначається, що спеціальна конфіскація є кримінально-правовим інструментом міжнародного співтовариства у боротьбі з наркоторгівлею, корупцією, тероризмом.

Зазначений інститут спрямований на посилення боротьби зі злочинністю, забезпечення невідворотності та повноти покарання за вчинений злочин.

Квазіспеціальна конфіскація передбачена в Кримінальних кодексах більшості держав світу. Зокрема Австрії, Іспанії, Швеції, Білорусії, США та інших

При дослідженні її правової природи, вчені мають різні точки зору. Одні вважають квазіспеціальну конфіскацію покаранням, інші навпаки.

Проаналізувавши роботу Гуторової Н.О., яка вважає що вищезгаданий вид конфіскації є видом покарання, адже квазіконфіскація розташована в КК України після слова «карається», а отже встановлюється в санкціях статей лише за тяжкі та особливо тяжкі суспільно небезпечні винні діяння. Але при цьому квазіконфіскацію використовують як санкцію у ст. 176 КК України («Порушення авторського права і суміжних прав»).

Таку ж точку зору підтримує й Панов М.М. На його думку, зазначена конфіскація є покаранням, адже володіє всіма ознаками покарання і є заходом примусу, наявна превентивна функція, спрямована на запобігання вчинення злочинів.

В.К. Дуюнов стверджує що спеціальна конфіскація повинна застосовуватися як покарання, обґрунтовуючи це тим що квазіспеціальна конфіскація має кримінально-правову природу.

Інша точка зору в Хавронюка М.І, який розкриває її як «захід безпеки», посиляючись на досвід в даній сфері іноземних держав.

До зазначеної точки зору приєднуються також вчені Тютюгін В.І. та Пироженко.О.С. На їх думку, квазіконфіскація не є покаранням, адже у ст. 51 КК України її не передбачено. Надання їй статусу покарання, буде порушенням ст. 59 КК України, в якій зазначено що конфіскація призначається за тяжкі і особливо тяжкі корисливі злочини. Проте як наведено вище, наявні випадки встановлення квазіспеціальної конфіскації у санкціях злочинів невеликої і середньої тяжкості. Також, такий захід порушує права і свободи громадян, постає на шляху гуманізації.

На мою думку, для вирішення даного питання слід звернутися до досвіду зарубіжних країн. Іноземні науковці при вирішенні даного питання поділилися на три групи:

1. Першу групу становлять країни, де не було визначено місця спеціальної конфіскації, через відсутність кодифікованого акту, який регулював би даний інститут. Як приклад – США.

2. Друга група – де найбільш повно регламентовано питання стосовно спеціальної конфіскації, а інститут віднесений до додаткових покарань. До таких країн, зокрема, належать Японія, Франція.

3. До третьої групи відносяться країни, які відносять спеціальну конфіскацію до інших заходів кримінально-правового характеру. До таких країн належать Швеція, Молдова.

Для усунення суперечок, вважаю за необхідне звернутися до другого варіанту, а саме, до законодавчого регулювання інституту спеціальної конфіскації, створення кодифікованого акту, який би регулював би даний інститут

Голодна А.С.

студентка,

Українська академія банківської справи

ПРОБАЦІЯ В УКРАЇНІ: БУТИ ЧИ НЕ БУТИ

Проблема створення національної моделі пробації в Україні є однією з найбільш актуальних та проблемних тем сучасної правової науки. Відсутність в Україні цього елемента, без якого неможливо уявити будь-яку сучасну національну систему кримінальної юстиції, не може не викликати уваги науковців та практиків. Дослідженням цієї проблеми займалися такі вчені як Крылова Н. Е., Серебреннікова А. В., Хутірська Н. Б. та інші.

У розвинених європейських країнах пробація є невід'ємним виправним центром. Суть пробації полягає у випробуванні особи, яка вчинила злочин, тобто з'ясуванні можливості (чи неможливості) її виправлення без застосування кримінального покарання, а її цінністю є більш результативна реабілітація злочинців та відносно менші витрати на їх утримання.

Пробація – у кримінальному праві США, Англії, Німеччині являє собою різновид умовного засудження, при якому особа на час випробувального строку, встановленого судом, знаходиться під наглядом спеціальних органів. Можливі також й інші обмеження: не відвідувати певні місця, утримуватися від спілкування з конкретними особами та інші. Тобто це своєрідний тест на здатність засудженого виправитися без відбування покарання, призначеного вироком суду [1, с. 170].

Історія пробації в західних країнах перенасичена подіями та змінами поглядів щодо сутності пробації та форм пробаційної роботи [2]:

- 1841 року зусиллями американського філантропа Джона Августа фактично було запроваджено перші пробаційні механізми;
- 1869 року в штаті Масачусетс система пробації запроваджена на формальному рівні;
- у Британії 1887 року було прийнято закон «Про пробацію злочинців, що вчинили злочин вперше» (The Probation of First Offenders Act), який дозволив звільнювати певні категорії дрібних злочинців «на пробацію» (on probation) [3];
- закон об'єднав системи випробування та поручительства доброї поведінки.

І, хоч закон не передбачив механізм його реалізації, все одно він заклав підґрунтя для іншого нормативного акту який увійшов в історію. І саме цей досвід провідних країн Заходу показує як важко створювалася модель пробації та наші уявлення щодо неї.

У теорії і практиці існують різні погляди на пробацію. Так одні науковці відносять її до міри призупинення виконання кримінальних санкцій, інші - визначають її як певний режим випробування. У багатьох Кримінальних кодексах (наприклад, у США, в Англії та Швеції) пробація включена в систему видів покарань.

Н. Б. Хутірська визначає пробацію як складний соціально-правовий інститут, який є, з одного боку, мірою покарання, що полягає в передачі особи, визнаного судом винним в скоєнні злочину, без застосування до нього тюремного ув'язнення під нагляд спеціальної служби на певний термін і на умовах, що встановлюються судом, порушення яких тягне призначення тюремного ув'язнення, а з іншого боку, системою виконання даного кримінального покарання, що включає комплекс засобів, спрямованих на досягнення мети – ресоціалізації засуджених [4, с. 12].

Запровадження пробації в Україні запропоновано у кількох проектах законів. Однак, зважаючи на низку об'єктивних чинників, цей інститут так і не було закріплено у законодавстві.

Першим проектом Закону з питань пробації був проект народного депутата О.Фельдмана (проект Закону про внесення змін до деяких законів України відносно впровадження пробації) Цей законопроект передбачав запровадження пробації як нового альтернативного покарання. Згідно з проектом, пробація визначалася як покарання без позбавлення чи обмеження волі, яке полягало у встановленні обмежень щодо свободи пересування засуджених в межах визначеної території і передбачалося здійснення уповноваженим органом виконання покарань нагляду (контролю) за поведінкою засуджених з обов'язковим та систематичним їх звітуванням про місце проживання, роботи чи навчання та залученням до соціально-виховних заходів чи інших видів діяльності, які організуються уповноваженими органами виконання покарань згідно з індивідуальним планом соціальної реабілітації засудженого.

На жаль, не було приділено достатньо уваги законопроекту і його було направлено суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання [5].

Підсумовуючи вищесказане, можна дійти до висновку, що служба пробації обов'язково повинна містити:

- примирення правопорушника та потерпілої сторони;
- призупинення кримінальної відповідальності;
- перелік суб'єктів пробації;
- права і обов'язки суб'єктів пробації;
- враховувати особистісні характеристики злочинця.

Перспективи створення української служби пробації є неясними. Але Україні явно не слід ігнорувати світовий досвід обґрунтування служби пробації і потрібно відійти від традиційних, але вже застарілих поглядів щодо сутності сучасних альтернативних кримінально – правових заходів.

На нашу думку, цей вид впливу на злочинця може стати одним із найефективніших, адже, в першу чергу, це пов'язано з особистим підходом до кожної особи, яка вчинила правопорушення, бо наше законодавство направлено саме на виправлення людини, а не засудження. А притягнення до кримінальної відповідальності носить вже більш каральний характер, а не виховний.

Список використаних джерел:

1. Крылова Н. Е., Серебренникова А. В. Уголовное право современных зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии) Учебное пособие. – М.: Зерцало. – 1997. – 192 с.
2. Ягунов Д.В. Філософія пробації: трансформація поглядів на сутність та цілі поводження зі злочинцями (період після 1990-х років) // Актуальні проблеми політики. – Одеса, 2011. – Випуск 41. – С. 198-207.
3. Adler F., Mueller G., Lauter W. Criminal Justice. – New-York, 1994. – P. 438.
4. Хуторская Н. Б. Институт пробации в США: уголовно-правовые, криминологические и организационно-управленческие аспекты: автореф. дис.... канд. юрид. наук. М., 1992. – 14 с.
5. Ягунов Д. Про пробацію [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://dmytro-yagunov.at.ua/news/pro_probaciю/2009-09-07-98

Доброва Я.Р., Карпа О.А.

студенти,

Науковий керівник: Семенова Л.Ю.

кандидат економічних наук, доцент,

Університет митної справи та фінансів

ЗАПОБІГАННЯ ЖІНОЧОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Запобігання жіночій злочинності – невід'ємна частина системи запобігання злочинності взагалі. Вона також здійснюється на двох рівнях: загальносоціальному і спеціально-кримінологічному.

Загальносоціальне запобігання жіночій злочинності – це завдання соціально-економічної та політичної систем країни вжити обґрунтованих, ефективних, комплексних, конкретних, реальних за

часом заходів щодо вдосконалення тих відносин, які стосуються проблеми становища жінки у нашому суспільстві.

Дуже багато зусиль та уваги науковці приділяють запобіганню злочинності в цілому, й запобіганню злочинності жінок зокрема. На думку А. П. Закалюка, запобігання злочинності як різновид суспільної діяльності належить до таких важливих напрямків останньої, як соціальний контроль та соціальна профілактика [6, с. 264].

Спеціально-кримінологічне запобігання жіночій злочинності складається із заходів кримінологічної профілактики, відвернення злочинів та їх припинення.

Не менш важливим фактором при формуванні політики боротьби із жіночою злочинністю є вивчення та встановлення вченими закономірностей розвитку даного явища в Україні [5, с. 5-7].

У структурі загальної злочинності даний вид злочинності складає 12,1%, тобто серед всіх засуджених кожна восьма – жінка [3, с. 29]. Коефіцієнт злочинної активності жінок є значно нижчим, ніж серед чоловіків і всього населення в цілому. У структурі жіночої злочинності, як і в загальній злочинності, пальму першості мають крадіжки чужого майна, т.ін.

Проблеми попередження жіночої злочинності варто розв'язувати у межах боротьби зі злочинністю в цілому. Перш за все жінка в суспільстві повинна мати принципово інший життєвий статус. Її сили й увага мають зосереджуватися на сім'ї, дітях. Основними принципами профілактичної роботи з жінками повинні стати гуманність і милосердя, розуміння причин, які штовхнули їх на злочин або аморальні вчинки.

Позитивні результати профілактичної роботи з жінками можуть оздоровити суспільну моральність у цілому, зміцнити соціально схвальні відносини у багатьох сферах життя і насамперед у сім'ї, а також сприятимуть зменшенню злочинності серед підлітків [4, с. 242].

У перспективі, зі зміцненням економіки потрібно розв'язати ще одне дуже складне, проте важливе соціальне завдання – надати жінці право вільного вибору: або працювати і займатися громадською діяльністю, або бути домогосподаркою і виховувати дітей, або суміщати ці заняття [2, с. 216].

Особливо складним виявляється трудове і побутове влаштування жінок, не зайнятих працею, а тим більше тих, які не мають певного місця проживання. Складність не тільки у тому, що не завжди можна знайти для неї роботу (працевлаштування немолодої жінки, а тим більше такої, яка відбула покарання, ще складніше), а й у тому, що далеко не кожна погодиться піти на ту посаду, яка їй пропонується.

В першу чергу слід відмітити, що такі проблеми в повному об'ємі можуть бути вирішені при підйомі економіки усієї країни, зростанні реальних прибутків населення, заробітної плати чоловіків, професійно-

кваліфікаційної підготовленості жінок. Тому виникає потреба у чітких, науково обґрунтованих програмах перекваліфікації, працевлаштування жінок з урахуванням науково-технічного прогресу і ринкового виробництва.

Значну роль у попередженні злочинності жінок мають відігравати установи у справах неповнолітніх органів внутрішніх справ, оскільки виховна дія на дівчат-підлітків, які можуть стати на злочинний шлях, не тільки вельми гуманний, а й доволі ефективний спосіб боротьби зі злочинністю жінок.

У ранній профілактиці сексуальної деморалізації дівчат помітну роль можуть відігравати медичні працівники. Вони здатні не тільки своєчасно виявляти і лікувати гінекологічні розлади і венеричні хвороби, а й установлювати контингент дівчат, які вже почали вчиняти аморальні дії, а також джерело розбещеного впливу на неповнолітніх [1, с. 171].

Отже, в основі причин жіночої злочинності лежать певні явища та процеси: зростання розшарованості суспільства, збільшення в ньому напруженості, конфліктів та ворожості, антигромадських явищ, активна участь жінок у суспільному виробництві, ослаблення соціальних інститутів, в першу чергу сім'ї.

Таким чином проблеми попередження жіночої злочинності повинні вирішуватись в руслі боротьби зі злочинністю в цілому. Її основу повинні скласти економічний розвиток держави та політична стабілізація в ній, запровадження спеціальних програм (Державна програма боротьби з жіночою злочинністю в Україні), програм підтримки сім'ї, створення спеціальних фондів (Фонду допомоги жінкам).

Список використаних джерел:

1. Варивода В. І. Протидія сексуальній експлуатації жінок в Україні / В.І. Варивода // Наук. вісн. НАВСУ. – К., 2005. – № 2 – С. 168-173.
2. Жіноча корислива насильницька злочинність в Україні: сучасний стан проблеми / А.Б. Блага // Вісник Луган. і-ту внутр. справ МВС України. – 2000. – Вип.1 – С. 214–222.
3. Запобігання правопорушенням в місцях позбавлення волі / За заг.ред. О.М. Джужи та О.Г. Колба. – Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2010. – 544 с.
4. Кримінологія : навчальний посібник / За заг. ред. О.М. Джужи. – К.: Атіка, 2009. – 312 с.
5. Кримінологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / За заг. ред. О.М. Джужі. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 416 с.
6. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн. / А. П. Закалюк. – К.: Ін Юре, 2007. – Кн. 1.– 423 с.

Кириченко В.Б.

студент,

Науковий керівник: Рудник В.І.

кандидат юридичних наук, доцент,

Київський університет права

Національної академії наук України

ПОНЯТТЯ МЕТИ КРИМІНАЛЬНОГО ПОКАРАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Кримінальне право чи не перша галузь права, що регулювала суспільні відносини між людьми. Воно визначає, які суспільно-небезпечні діяння є злочинами та який вид покарання слід застосовувати до злочинця.

Одним із актуальних питань кримінального права є вивчення мети покарання. Цю проблему в різні історичні часи вивчали філософи, юристи та вчені. Була сформована велика наукова та практична база, розроблено багато підходів, концепцій, щодо розуміння мети покарання, але й на сьогодні багато питань залишаються невирішеними. Метою покарання є ідеальний, передбачуваний результат, до якого прагне потерпілий, суспільство та держава, шляхом обмеження на певний період прав і свобод особи, яка вчинила злочин.

Мета покарання – це кінцевий результат, якого бажає досягнути держава в ході застосування судом до особи такого особливого заходу державного примусу, яким є кримінальне покарання [1, с. 332].

Меті покарання впродовж століть приділяли велику увагу найвидатніші філософи, теологи, юристи. За підрахунками видатного вченого професора М.Д. Сергієвського, починаючи з часів Гуго Гроція (1583-1645) стосовно покарання було висунуто 24 нових філософських системи і близько 100 теорій, які були різновидами цих систем. І сьогодні є різні підходи щодо вчення про мету (цілі) покарання у світовій теорії і практиці боротьби зі злочинністю. [2, с. 145].

Мета покарання – не в тортурах і мученнях людини, вона в тому, щоб не дозволити винному знову нанести шкоду суспільству й утримати інших від вчинення того ж. Чим скоріше настає покарання за злочин, чим воно ближче до нього, тим воно справедливіше.

Варто відзначити прогресивний, демократичний характер поглядів на покарання видатних українських криміналістів. Наприклад, А.Ф. Кістяківський виходив з того, що метою покарання є самозбереження суспільства, що покарання повинно бути однакове для всіх соціальних категорій і не повинно завдавати фізичних мук [3, с. 87].

Л.С. Білогриць-Котляревський розробив прогресивні принципи покарання: а) рівність всіх злочинців перед кримінальним законом;

б) індивідуалізація покарання; г) культурність покарання, тобто його здатність пом'якшувати, а не огрублювати суспільну мораль [3, с. 325].

В радянському кримінальному законодавстві не було сформовано точного визначення мети покарання, що в подальшому призвело до неоднозначного його тлумачення. Так, відповідно до ст-22 Кримінального кодексу України 1960 р.: «Покарання не тільки є карою за вчинений злочин, але й має на меті виправлення та перевиховання засуджених в дусі чесного ставлення до праці, точного виконання законів, поваги до правил співжиття, а також не вчинення нових злочинів як засудженими, так і іншими особами». Таке законодавче визначення мети покарання, як слушно зауважив М. Д. Шаргородський, дало підстави деяким авторам для тверджень, що «законодавець визнає кару метою покарання». Хоча, більшість радянських правознавців, серед них: М. Д. Шаргородський, А. А. Піонтковський та багато інших, продовжували відстоювати точку зору, згідно з якою кара не є основною метою покарання.

У чинному законі питання про мету покарання вирішене в ч. 2 ст. 50 КК, де вказано, що покарання має на меті не тільки кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами.

Наведений текст свідчить про те, що закон виходить із змішаних теорій, тому що називає метою покарання:

- 1) кару як відплату за вчинене;
- 2) виправлення засудженого;
- 3) попередження вчинення нових злочинів самим засудженим (спеціальне попередження);
- 4) попередження вчинення злочинів з боку інших осіб (загальне попередження).

Застосовуючи покарання, суд має на меті покарати винного, що необхідно і для захисту суспільства, і для задоволення почуття обурення і справедливості потерпілого і суспільства в цілому. Визнання кари як мети покарання не зменшує визнання кари сутністю покарання, що, як уже говорилося, є його істотною ознакою. Кара виступає в двох іпостасях, що перебувають у діалектичній єдності. Проте для них характерні і деякі особливості. Кара як органічна ознака покарання знаходить своє вираження не тільки в застосуванні покарання, але також у санкції статті і відповідній нормі Загальної частини, де передбачений конкретний вид покарання, описані характерні його ознаки. У цій якості кара не тільки визначає характер покарання, а й багато в чому забезпечує досягнення всіх цілей покарання. Не є винятком і мета (ціль) кари. Однак вона виражається тільки в призначенні і реалізації конкретної міри покарання до особи, яка вчинила злочин. Тут уже визначаються вид покарання, його строки, конкретизується характер фізичних і моральних

позбавлень і обмежень, що зобов'язаний перетерпіти засуджений як відплату за вчинений злочин.

Заперечення мети кари зменшує примусове значення покарання, не враховує, що мета кари саме і перетворює покарання на особливий (найбільш гострий) захід державного примусу. Без неї взагалі не може бути кримінального покарання. Забезпечення цієї мети – обов'язкова відповідь держави на вчинений злочин. Особливо яскраво це простежується при виконанні довічного позбавлення волі, тривалих строків позбавлення волі, конфіскації майна та інших покарань. Але мета кари досягається не тільки виконанням покарання. Забезпечення цієї мети починається з моменту призначення судом конкретної міри покарання. Самий факт призначення покарання – це істотний прояв його карального впливу. Призначення покарання у деяких випадках справляє більш значний вплив на засудженого, ніж безпосереднє його виконання (наприклад, утримання із заробітку при виправних роботах, стягнення штрафу і т.ін.). Саме призначення покарання спричиняє засудженому певні моральні страждання, ганьбу і сором, що є невід'ємною частиною здійснення кари, надовго залишає сліди в його свідомості і одночасно сприяє тому, щоб він усвідомив та спокутував свою вину перед суспільством. Не можна не враховувати і того, що вже при призначенні покарання певною мірою забезпечується задоволення почуття справедливості потерпілого і суспільства, проти яких вчинено злочин.

Мета виправлення припускає усунення суспільної небезпечності особи, тобто такий вплив покарання, в результаті якого засуджений під час і після його відбування не вчинить нового злочину. Виправлення полягає в тому, щоб шляхом активного примусового впливу на свідомість засудженого внести корективи в його соціально-психологічні властивості, нейтралізувати негативні, криміногенні настанови, змусити додержуватися положень кримінального закону або, ще краще, прищепити, нехай навіть під страхом покарання, законослухняність, повагу до закону. Досягнення такого результату прийнято називати юридичним виправленням. Це дуже важливий результат застосування покарання.

Мета спеціального попередження (спеціальна превенція) полягає в такому впливі покарання на засудженого, що позбавляє його можливості знову вчиняти злочини. Запобігання вчиненню нових злочинів з боку засудженого досягається самим фактом його засудження і тим більш – виконанням покарання, коли особа поставлена в такі умови, які значною мірою перешкоджають або повністю позбавляють можливості вчинити нові злочини.

Досягнення мети загального попередження забезпечується самим оприлюдненням законів, санкції яких попереджують про покарання кожного, хто порушить ці закони, засудженням винного, призначенням

покарання та його виконанням. Погроза невідворотності покарання і його реалізації є засобом залякування тих антигромадських елементів, що схильні вчиняти злочини. Частіше за все саме залякування, страх покарання, погроза його неминучості стримують багатьох із них від вчинення злочину. Причому більшою мірою такий вплив справляє невідворотність покарання, а не його суворість.

Спеціальне і загальне попередження, як і інші цілі покарання, тісно взаємозалежні. Будь-яке покарання незалежно від його виду і розміру повинно забезпечувати досягнення всіх цілей покарання [4, с. 341].

Список використаних джерел:

1. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник / НАВСУ. КІВС. Академія ДПСУ; Ю. В. Александров, В. І. Антипов.
2. Кримінальне право в питаннях і відповідях: НАВСУ; Відп. ред. Пономарьов С. М. – К.: Правові джерела, 2011. – 195 с.
3. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник для студ. юрид. вузів і фактів / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х.: Юрінком Інтер. – Право, 2013. – 404 с.
4. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник / М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.; За ред. проф. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 2-е вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 480 с.

Крот М.А.

студентка,

Науковий керівник: Невідома Н.В.

кандидат юридичних наук, асистент,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ФІЗИЧНИЙ ТА ПСИХІЧНИЙ ПРИМУС ЯК ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ ЗЛОЧИННІСТЬ ДІЯННЯ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ ЇХ З СУМІЖНИМИ ПОНЯТТЯМИ

У чинному Кримінальному Кодексі України (далі – КК), а саме у розділі VIII передбачено обставини, що виключають злочинність діяння.

Перш ніж перейти до аналізу конкретних обставин, спершу необхідно визначитися з їх поняттям. Так, Ю. В. Баулін розглядав обставини, що виключають злочинність діяння, через призму відсутності суспільної небезпеки і протиправності. Таким чином, він зазначає, що обставини, які виключають злочинність діяння, – це передбачені КК та іншими нормативно-правовими актами зовнішньо подібні зі злочинами

суспільно корисні (соціально прийнятні) та правомірні вчинки, що виключають підставу кримінальної відповідальності за шкоду, заподіяну правоохоронюваним інтересам [1, с. 137].

У 2001 році законодавець визначив ці обставини, що виключають злочинність діяння. Чинний КК України виділяє вісім таких обставин, а саме необхідну оборону (ст. 36), уявну оборону (ст. 37), затримання особи, що вчинила злочин (ст. 38), крайня необхідність (ст. 39), фізичний або психічний примус (ст. 40), виконання наказу або розпорядження (ст. 41), діяння пов'язане з ризиком (ст. 42) і виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 43).

Примус у кримінальному законодавстві України визнається обставиною, що виключає злочинність діяння. Ч. 1 ст. 40 КК України визначає, що не є злочином дія або бездіяльність, яка заподіяла шкоду правоохоронюваним інтересам, яку було вчинено під безпосереднім впливом фізичного примусу, внаслідок якого особа не могла керувати своїми вчинками. У ч. 2 цієї статті вказується на другий вид примусу – психічний. Виходячи з цього закон і теорія виділяють два види примусу – фізичний та психічний [3, с. 156].

Аналізуючи ст. 40 КК України, фізичний примус можна визначити як застосування кримінального або не кримінального фізичного насильства до особи з метою примусити її проти волі або мимо волі вчинити злочин. Такий фізичний примус поділяється на непереборний (ч. 1 ст. 40 КК) і переборний (ч. 2 ст. 40 КК). Під непереборним фізичним примусом слід розуміти фізичний примус, внаслідок якого примушуваний не має фактичної можливості не вчинити діяння (дію або бездіяльність), до якого його примушують, і яке має ознаки злочину. Під переборним фізичним примусом слід розуміти фізичний примус, внаслідок якого примушуваний має фактичну можливість не вчинити діяння (дію або бездіяльність), до якого його примушують, і яке має ознаки злочину [4, с. 863].

На думку О. Л. Гуртовенко, примус має мету, а отже, може вчиняється лише з прямим умислом, оскільки мета є ознакою суб'єктивної сторони злочину, вчиненого саме з прямим умислом [4, с. 864].

У науці кримінального права увага приділяється насамперед встановленню співвідношення фізичного та психічного примусу із крайньою необхідністю. Необхідність визначення співвідношення зазначених понять обумовлюється й наявністю наукової позиції з приводу того, що примус повністю охоплюється поняттям крайньої необхідності, а тому його виокремлення у КК України є зайвим. Так, Є. Г. Веселов обґрунтовує наявність двох груп відмінностей між примусом і крайньою необхідністю: на матеріальному рівні

найважливішою розмежувальною ознакою є наявність або відсутність свободи дій, так при крайній необхідності особа протистоїть ситуації, а у випадку примусу слідує логічному ходу розвитку ситуації. На формальному рівні, на думку вченого, не є тотожними окремі умови правомірності цих обставин. Варто погодитись із цими аргументами, оскільки за своєю суттю аналізовані обставини закріплені у законі таким чином, що при крайній необхідності особа заподіює шкоду, перебуваючи у стані протидії ситуації, спрямовуючи усі свої зусилля саме на це, а за наявності примусу здійснюється не протидія, а, навпаки, дія з виконання вимоги, завдяки якій особа відвертає небезпеку від себе, заподіюючи при цьому шкоду правоохоронюваним інтересам [5, с. 288].

На підставі аналізу співвідношення норм, передбачених у розділі про обставини, що виключають злочинність діяння, О. В. Дегай дійшла висновку, що крайня необхідність певною мірою є «родовою» обставиною, що виключає злочинність діяння, яка має свої різновиди. Одним із них є фізичний або психічний примус, який дає змогу оцінювати такі варіанти поведінки, які у випадку відсутності у законі спеціальних норм, передбачених ст. 40 КК України, можуть бути оцінені за правилами крайньої необхідності [5, с. 289].

Є. Г. Веселов вказує, що схожість фізичного примусу з необхідною обороною полягає в об'єктивній близькості їх підстав, оскільки в обох випадках винна особа здійснює напад як на потерпілого, так і на третіх осіб, і вимушує його вжити певних заходів для переборення примусу або відвернення посягання. Але якщо необхідна оборона передбачає адекватну відповідь агресору, то примус призводить до того, що потерпілий вимушений заподіяти шкоду третім особам [5, с. 290].

Такі обставини, як фізичний та психічний примус та виконання наказу або розпорядження мають спільні риси. У випадку із примусом вимога до примушованого для визначення його поведінки підкріплюється насильством, а у випадку із наказом відносини підпорядкування прямо передбачають обов'язок підпорядкованої особи виконувати накази та розпорядження. Таким чином, спільною ознакою вказаних діянь є воля особи, оскільки заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам особа заподіює не з власної волі, така воля визначається третьою особою: в одному випадку для цього використовується насильство, а в іншому – встановлений законом обов'язок виконати вимогу.

Відсутність вибору означає відсутність підстави для притягнення особи до кримінальної відповідальності [5, с. 290].

Отже, примус – вплив на особу поза або всупереч її волі, який обмежує свободу вибору поведінки, що має на меті змусити діяти відповідно волі того, хто примушує, виключаючи таку ознаку як волимість. Це діяння передбачає вимагання від іншої особи вчинити

злочин шляхом заподіяння тілесних ушкоджень або застосування до неї іншого насильства, пошкодження належного їй чи її близьким майна, поширення певної інформації про таку особу тощо. Через страх особи стати жертвою насилля, вона вчиняє злочин. Фізичний та психічний примус необхідно виокремлювати серед інших обставин, що виключають злочинність діяння, хоча вони певною мірою і співвідносяться з іншими поняттями, такими як крайня необхідність, необхідна оборона, виконання наказу або розпорядження, але мають свої особливості.

Список використаних джерел:

1. Баулін Ю. В. Обставини, що виключають злочинність діяння / Ю. В. Баулін // Вісник Асоціації кримінального права України. – 2014. – № 1(2). – С. 133-148.
2. Якимець Т. І. Обставини, що виключають злочинність діяння. Окремі питання визначення поняття з огляду на перспективу реформування кримінального законодавства / Т. І. Якимець // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – № 1. – С. 62-66.
3. Храмцов О. М. Кримінально-правова характеристика примусу та примушування [Текст] / О. М. Храмцов // Вісник Харківського Національного університету внутрішніх справ. Вип. 40. – 2008. – С. 156-165.
4. Гуртовенко О. Л. Фізичний або психічний примус як обставина, що виключає злочинні діяння [Текст] / О. Л. Гуртовенко // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. / Одеська нац. юрид. акад. – О. : Юрид. л-ра, 2004. – Вип. 22. – С. 863-867.
5. Рунов В. Ю. Співвідношення примусу з іншими суміжними кримінально-правовими поняттями / В. Ю. Рунов // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 1. – С. 288-292.

Стріченко Д.А.

студент,

Національний університет «Одеська юридична академія»

НЕОБХІДНА САМООБОРОНА

Право на необхідну самооборону – являється одним із найважливіших гарантом конституційних зобов'язань держави про непорушність прав та свобод людини і громадянина, про невід'ємне право кожної людини на життя, недоторканність її житла й майна, а також забезпечує умови для захисту суспільних інтересів та інтересів держави. Згідно ст. 27 Конституції України та ст. 36 Кримінального Кодексу України кожна особа має право на необхідну оборону від

суспільно небезпечного посягання незалежно від можливості уникнути його або звернутися за допомогою до інших осіб чи органів влади. Однак на практиці спостерігається протилежна картина речей яка рідко закінчується зверненням до органів влади. Згідно з ч. 1 ст. 36 КК (2341-14) необхідною обороною визнаються дії, вчинені для захисту законних прав та інтересів особи, яка захищається, або третьої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони. Слід пам'ятати, що стан необхідної оборони виникає не лише в момент вчинення суспільно небезпечного посягання, а й у разі створення реальної загрози заподіяння шкоди. При з'ясуванні наявності такої загрози необхідно враховувати поведінку нападника, зокрема спрямованість умислу, інтенсивність і характер його дій, що дають особі, яка захищається, підстави сприймати загрозу як реальну. Це можуть бути звичайні дії нападника спрямовані на отримання переваги над жертвою шляхом фізичного чи психологічного наступу, який спонукає людину захищати себе, своє життя, життя близьких та рідних будь-яким можливим на її думку способом. Перехід використовуваних при нападі знарядь або інших предметів від нападника до особи, яка захищається, не завжди свідчить про закінчення посягання. Можливі сценарії коли нападник продовжить напад використовуючи будь-який побутовий предмет у якості зброї з метою нанесення пошкодження фізичного характеру. При розгляді справ даної категорії суди повинні з'ясовувати, чи мала особа, яка захищалася, реальну можливість ефективно відбити суспільно небезпечне посягання іншими засобами із заподіянням нападникові шкоди, необхідної і достатньої в конкретній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання використовуючи метод слідчого експерименту який доведе в якій мірі було використано самооборону. Використання зброї та інших засобів чи предметів незалежно від того, якої тяжкості шкода заподіяна тому, хто посягає, може бути визнане як правомірне, якщо воно здійснене для захисту від нападу озброєної особи або групи осіб, а також для відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення. перевищенням меж необхідної оборони визнається умисне заподіяння тому, хто посягає, тяжкої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці захисту, а згідно з ч. 2 ст. 38 КК перевищенням заходів, необхідних для затримання злочинця, – умисне заподіяння особі, що вчинила злочин, тяжкої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці затримання злочинця. У зв'язку з цим кримінальна відповідальність за такі дії настає лише у випадках, спеціально передбачених статтями 118 та 124 КК. Коли при

перевищенні меж необхідної оборони чи заходів, необхідних для затримання злочинця, заподіяно тяжке тілесне ушкодження, яке спричинило смерть, дії винного за відсутності умислу на позбавлення потерпілого життя належить кваліфікувати за ст. 124 КК. Для з'ясування підстав що могли б свідчити про перевищення меж необхідної самооборони суд повинен врахувати відповідність знарядь захисту та оборони, характер нападу, обставини що могли впливати на розстановку сил в момент нападу включаючи: кількість нападників а також їх антропометричні дані (зокрема вік, стать, стан здоров'я), погодні умови, місце в якому було скоєно напад, час, його раптовість і готовність захисту, та будь-які інші факти які відігравали роль в сцені нападу. Повертаючись до актуальності слідчого експерименту у справах щодо перевищення самооборони та сама можливість внесення до протоколу усіх фактів що допомогли б з'ясувати істину, то в такому випадку судовий експеримент має досить вагоме значення. Звичайним явищем є недооцінка емоційної складової у плані самооборони. До прикладу взяти справу про самооборону громадянина А (майстер спорту з ножового бою з 30-річним стажем), який відбив атаку наносячи суттєві тілесні пошкодження нападнику. У процесі відбиття атаки А не усвідомлював своїх дій повністю. Через раптовість нападу він діяв інстинктивно чим і наніс значну шкоду нападнику, яка хоч і не привела до смерті останнього, але істотно погіршила стан його здоров'я. У такому разі суд повинен дотримуватись рішення не лише сліпо слідуючи закону, але й брати до уваги будь які дрібниці які допоможуть проаналізувати всю картину загалом. У теорії все прописано чітко, ясно, однозначно якими є ознаки допустимої самооборони, це: мета оборони, об'єкт заподіяння шкоди, характер дій, своєчасність відбиття атаки, відповідність оборони. Перевищенням меж необхідної оборони є умисне заподіяння нападнику, тяжкої шкоди, не відповідає небезпечності посягання або обстановці захисту. Під тяжкою шкодою при перевищенні меж необхідної оборони слід розуміти смерть особи або заподіяння їй тяжкого тілесного ушкодження. Невідповідність тяжкої шкоди, заподіяної тому, хто посягає, небезпечності посягання або обстановці захисту слід визнавати явною тоді, коли це з урахуванням обставин справи є очевидним для кожної людини, отже і для того, хто обороняється. Так, явно невідповідним буде не викликане необхідністю заподіяння тяжкого тілесного ушкодження особі, яка має намір вчинити крадіжку і не робить спроб чинити фізичний опір. Перевищенням меж необхідної оборони слід також вважати і випадки, коли особа заподіяла тяжку шкоду тому, хто посягає, маючи при цьому можливість відвернути чи припинити посягання із заподіянням явно меншої шкоди і усвідомлюючи наявність такої можливості. Відповідальність за перевищення меж необхідної оборони настає лише при заподіянні шкоди двох видів, тяжкого

тілесного ушкодження (ст. 118 Кримінального кодексу України), або умисного вбивства (ст. 124 Кримінального кодексу України). В інших випадках перевищення меж необхідної оборони не є злочином. А поки що, спираючись на судову практику і багатство нормативно-правових актів стосовно обраної теми, можна дійти до висновку, що це питання потребує додаткового опрацювання законодавцем та збільшення бази судової практики.

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ

Гринєць М.О.

студент,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ПРОБЛЕМА ПЕРЕЛІКУ ОСІБ, ІНТЕРЕСИ ЯКИХ МОЖЕ ПРЕДСТАВЛЯТИ ПРОКУРОР В СУДІ

У своїй роботі я хочу розглянути проблему представництва інтересів громадянина прокурором в суді. Особливої уваги заслуговує проблема переліку осіб, інтереси яких можуть бути представлені прокурором в суді. Підстави закріплені у ч. 2 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» (далі – Закон), де зазначено, що прокурор здійснює представництво в суді інтересів громадянина (громадянина України, іноземця або особи без громадянства) у випадках, якщо така особа не спроможна самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження через недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність, а законні представники або органи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси такої особи, не здійснюють або неналежним чином здійснюють її захист.

Таким чином законодавець визначив три категорії осіб, інтереси яких може представляти прокурор в суді.

Це:

- 1) Неповнолітні, тобто, фізичні особи, вік яких менший 18 років [1];
- 2) Недієздатні особи, тобто, фізичні особи, що визнані судом недієздатними, внаслідок хронічного, стійкого психічного розладу, що не здатні усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними [1];
- 3) Обмежено дієздатні особи, це – фізичні особи, яким за рішенням суду обмежено цивільну дієздатність, за умов якщо вони страждають на психічний розлад, який істотно впливає на їх здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними. А також, суд може обмежити цивільну дієздатність фізичної особи, якщо вона зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми тощо і тим ставить себе чи свою сім'ю, а також інших осіб, яких

вона за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище [1].

Таким чином, відповідно до Закону, прокурор може представляти інтереси в суді вузького кола осіб. Проте на сьогодні існує багато категорій осіб, чиї інтереси потребують представництва в суді прокурором. До них можна віднести інвалідів та людей похилого віку, яких законодавець обійшов у своєму визначенні.

Щодо людей похилого віку, то у Законі України «Про Прокуратуру» від 05.11.1991 у ст. 36-1 зазначено осіб похилого віку як тих, хто потребує допомоги через представництво своїх інтересів в суді прокурором. Тому законодавець свідомо обійшов питання осіб похилого віку при написанні нового Закону.

Продовжуючи розгляд питання з усіх позицій, на думку спадають учасники бойових дій – інваліди, тобто особи, які постраждали та втратили своє фізичне здоров'я під час захисту державних інтересів (наприклад, учасники АТО) [2]. Беззаперечно, існують організації що допомагають постраждалим у правовій сфері («Правова допомога учасникам АТО» чи «Юридична Сотня» [3]), проте не завжди питання може бути врегульовано силами благодійників. Представляти інтереси громадян, що боронять країну, повинна потужна структура, яка має необхідні повноваження, досвід та обов'язок як державний орган.

З приводу інвалідів, про яких у Законі не зазначено. Необхідно згадати Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», де зазначено, що «діяльність держави щодо інвалідів виявляється у створенні правових, економічних, політичних, соціальних, психологічних та інших умов для забезпечення їхніх прав і можливостей нарівні з іншими громадянами для участі в суспільному житті». Проте на практиці це проявляється лише у «веденні претензійно-позовної роботи у судах різних інстанцій» відповідно до Наказу Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Положення про Фонд соціального захисту інвалідів».

Щодо зарубіжної практики, то у Сполучених Штатах Америки прокурор має повноваження щодо представництва інтересів особи у суді в усіх цивільних спорах. Якщо особа не може самотійно захищати свої права або у випадку неспроможності особи усвідомлювати свої дії, на допомогу особі приходять прокурор [4]. Таким чином, на правовому рівні США не визначено категорії осіб, інтереси яких в суді представляються прокурором.

Так само і у Молдові. Там взагалі не визначено коло суб'єктів, інтереси яких прокурор може представляти в суді. Відповідно до Закону «О Прокуратуре» прокуратура Молдови захищає права і свободи громадян, забезпечує правову допомогу [5]. Без подальшого уточнення щодо кого і кому. Забезпечення правової допомоги та захист прав і

свобод громадян є дуже широкими поняттями, що включають у себе представництво інтересів особи у суді.

На противагу слід виокремити Китайську Народну Республіку, де прокуратура відповідно до Закону «Про державних прокурорів» [6] та Конституції КНР [7] взагалі серед переліку своїх повноважень не має такого виду як «представництво інтересів громадян у суді». Прокуратура Китаю не здійснює жодних дій щодо захисту прав, свобод та інтересів громадян. Вона виступає тільки як державне обвинувачення щодо осіб, які підозрюються у скоєнні злочину.

У Німеччині прокуратура виключно представляє інтерес людини, яку визнано померлою. Це єдиний випадок, коли прокурор представляє інтереси не держави, а людини. Цей виняток обумовлено нестандартною ситуацією, де з одного боку є певний відсоток ймовірності, що людина жива, проте, з іншого, є необхідність вирішити питання щодо спадкування належного їй майна, плюс, інтереси кожного із спадкоємців зазвичай не збігаються [8]. Тому у Німеччині це питання врегульовує прокурор, в усіх інших випадках він представляє інтереси держави.

У Австрії прокурор виступає як представник інтересів особи у випадку цивільного провадження, виключно у справах стосовно встановлення батьківства, визнання шлюбу недійсним, визнання особи, що була безвісно відсутньою, померлою [9].

Взагалі, Європейська практика свідчить про витіснення функції представництва інтересів громадян прокуратури в суді. На заміну цьому інституту приходять омбудсмен (в Україні – Уповноважений Верховної Ради України з прав людини), та безоплатна правова допомога. На жаль, в українських реаліях, безоплатна правова допомога не набула широкого розповсюдження через неможливість доступу до цього виду допомоги жителям сіл та селищ, що знаходяться далеко від адміністративного центру. Так само, історія свідчить про повагу до прокуратури з боку громадян, що спричиняє необхідну потребу у представництві інтересів громадян в суді прокуратурою.

Проаналізувавши світову практику можна дійти висновку, що існує або необмежене законом представництво інтересів громадянина в суді прокурором, або чітко закріплені повноваження щодо цього виду діяльності. І, звичайно, іноді в законодавстві взагалі не передбачено представництво громадян в суді прокурором.

Підсумовуючи розгляд цієї проблеми слід зазначити її можливе вирішення. На мою думку, враховуючи Європейський напрямок розвитку України, доцільніше було б використати практику країн Європи щодо врегулювання питання про представництво інтересів громадян в суді. В даному випадку це – виключення прокурора з представництва інтересів особи у суді і переклад його повноважень на омбудсмена. Плюс, державі необхідно підтримати інститут безоплатної

правової допомоги, підвищити якість цієї допомоги та кількість працівників.

Прокурор може в окремому випадку представляти інтерес особи, яку визнано померлою або яку необхідно визнати померлою, оскільки це питання не входить до компетенції та інтересів інших осіб.

Список використаних джерел:

1. Цивільний Кодекс України // <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. М. Косюта. «Прокуратура: закон – новий, проблеми залишаються...» // <http://www.golos.com.ua/article/255384/29.05.2015>
3. «Правова допомога учасникам АТО» // <https://www.facebook.com/Правова-допомога-учасникам-АТО-598805863570443/>; «Юридична Сотня» // <http://legal100.org.ua>
4. Повноваження прокурорів у США. Розділ 3-2.140 – Authority (повноваження) // <http://www.justice.gov/usam/usam-3-2000-united-states-attorneys-ausas-special-assistants-and-agac#3-2.140>
5. Закон «О Прокуратуре» ст. 5 // N 294-XVI від 25.12.2008. Мониторул Официал N 55-56/155 от 17.03.2009 // <http://www.procuratura.md/ru/leg/>
6. Закон КНР «Про державних прокурорів» // <http://law.uglc.ru/prosecutor.htm>
7. Конституція КНР від 1982р., зі змінами 2004р., гл. III // http://chinalawinfo.ru/constitutional_law/constitution/constitution_ch3p7
8. М. Хавронюк «Прокуратура по-німецьки, закону немає, а орднунг є» // <http://pravo.org.ua/politicreformandconstitutionslaw/161-maxwidth/973-1-prokuratura-po-nimetsky-zakonu-nemaie-a-ordnunnh-ie.html>
9. The Federal Ministry of Justice «The Austrian judicial system» с. 26 // 1.10.2014 // https://www.justiz.gv.at/web2013/file/8ab4ac8322985dd501229ce2e2d80091.de.0/broschuere_oesterr_justiz_en_download.pdf

Рибченко Я.М.

студентка,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут»

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДУ ПРИСЯЖНИХ В УКРАЇНІ

Суд присяжних – ще одне нововведення Кримінального процесуального кодексу. Саме цей інститут став предметом і головним питанням обговорення серед фахівців у галузі права й серед простих громадян, яким від тепер надана роль вирішення правосуддя [3, с. 53].

Недовіра народу до системи судочинства часто називають однією з основних причин сучасної української кризи. Безперечна класова стратифікація перетворила суддів в недоторкану секту. У такій ситуації суд присяжних здається ідеальним стартом для того, щоб відкрити суди для людей і відновити їхню довіру.

Новий Кримінальний процесуальний кодекс, який був прийнятий у 2012 році, передбачав участь присяжних у кримінальному правосудді. Реакція на дане нововведення була різною: дехто стверджував, ніби суд присяжних схильний засудити обвинувачених, інші наполягали, що суд присяжних переважно їх виправдовує.

Формою участі народу у здійсненні правосуддя є передбачене здійснення кримінального провадження в суді присяжних, яке регламентується ст. ст. 383-391 глави 30 КПК України. В цих статтях йде мова про: порядок провадження в суді присяжних; роз'яснення права на суд присяжних; виклик присяжних; права і обов'язки присяжного; відбір присяжних у суді; приведення присяжних до присяги; недопустимість незаконного впливу на присяжного; усунення присяжного; порядок наради і голосування в суді присяжних. Цей порядок кримінального провадження регламентовано ч. 4 ст. 124 Конституції України.

Відповідно з ч. 2 ст. 383 КПК України, суд присяжних утворюється при місцевому загальному суді першої інстанції. Разом з цим повстає питання, якщо в суді першої інстанції кримінальне провадження розглядалось судом присяжних, та цим складом суду винесено вирок, який оскаржується в апеляційному чи касаційному порядку, чому в таких випадках законом не передбачено створення суду присяжних в апеляційній чи касаційній інстанціях [4, с. 331].

Кримінальне провадження щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі, здійснюється за клопотанням обвинуваченого судом присяжних у складі двох професійних суддів та трьох присяжних. Кримінальне провадження щодо кількох обвинувачених розглядається судом присяжних стосовно всіх обвинувачених, якщо хоча б один із них заявив клопотання про такий розгляд (ч. 3 ст. 31 КПК України).

Разом з тим, в Україні відсутній точний порядок обрання чи призначення присяжних, порядок оплати їх праці, порядок прийняття рішення. Тому потрібно врегулювати порядок діяльності та виконання функцій присяжних окремими нормативно-правовими актами.

В Україні громадянам гарантується право на розгляд справи судом присяжних, але на практиці повноцінного суду присяжних не створено. У 2014 році лише 42 кримінальних провадження розглянуто за участю присяжних, що на 44,8% більше ніж у 2013 році, у 2015 році – також було розглянуто 42 справи [2].

Ідея з судом присяжних є непоганою, адже вважається, що такий суд є найбільш справедливим, об'єктивним і непідкупним, але непотрібно забувати, що існує ряд недоліків. Серед них можна визначити найбільш вагомий це те, що присяжні діють не від закону, а від емоцій, і приймають рішення серцем. Адже вони орієнтуються на те хто краще розповість, переконає – адвокат чи сторони обвинувачення. У кого більше акторського таланту, той і правитиме присяжними.

Також не потрібно забувати про відсутність гарантії захисту присяжних від незаконного впливу на них. У законі прописана заборона будь-якій зі сторін намагатись впливати на присяжних, але ці заборони фактично не діють в Україні. Разом з цим бажаючих громадян України бути присяжним в кримінальних справах зовсім мало, адже від участі в розгляді кримінальних справ у статусі присяжних жодної вигоди чи винагороди. Можливо звідси і виникає проблема щодо підкупу присяжних.

На підставі викладеного можна стверджувати, що створений інститут присяжних в Україні має як плюси, так і мінуси, тому для ефективної роботи суду присяжних потрібно знайти раціональні шляхи вирішення проблем і розробити нову модель кримінального судочинства.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
2. Про підсумки роботи судів цивільної і кримінальної юрисдикцій у 2015 році та завдання на 2016 рік: Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 12 лютого 2016р. № 1 // [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0001740-16>
3. Карпенко М. І. Суд присяжних в Україні / М. І. Карпенко, А. В. Бандурович // Юридична наука. – 2013. – № 6. – С. 53-59.
4. Лисенкова К. Є. Деякі проблемні аспекти функціонування суду присяжних в Україні / К. Є. Лисенкова // Актуальні проблеми права: теорія і практика. – 2013. – № 27. – С. 330-333.

Усенко В.А.

студент,

*Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Новий Кримінальний процесуальний кодекс України [1] закріпив інститут міжнародного співробітництва в сфері кримінального судочинства. Це позитивне і необхідне на сучасному етапі явище, оскільки вказаний інститут визначає підґрунтя для міжнародного співробітництва у сфері протидії злочинності.

Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження полягає у вжитті необхідних заходів з метою надання міжнародної правової допомоги шляхом вручення документів, виконання окремих процесуальних дій, видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, тимчасової передачі осіб, перейняття кримінального переслідування, передачі засуджених осіб та виконання вироків. Міжнародним договором України можуть бути передбачені інші, ніж у Кодексі, форми співробітництва під час кримінального провадження (про це зазначено у ст. 542 КПК).

У випадках, коли обвинувачений чи засуджений у кримінальному провадженні, порушеному на території однієї держави, переховується на території іншої держави або, коли свідки чи інші учасники кримінального судочинства, чи певні документи, що мають значення для справи, знаходяться не на території держави на якій розслідується або розглядається кримінальне провадження з метою виконання завдань кримінального процесу, держави звертаються одна до одної за допомогою про розшук обвинуваченого або підозрюваного, його затримання або взяття під варту, а також про його видачу з метою залучення до кримінальної відповідальності та про вчинення слідчих чи інших процесуальних дій, без яких неможливі досудове розслідування, судовий розгляд або виконання вироку суду.

На нашу думку, це забезпечує принцип рівності всіх перед законом, адже людина, яка вчинила злочин, тим самим порушила закон і за це понесе відповідальність. Призначаючи покарання суд зобов'язаний дослідити всі матеріали кримінального провадження, а також дотримуватись принципу індивідуалізації кримінальної відповідальності, який вимагає, щоб кримінальна відповідальність і призначення покарання були максимально конкретизовані, індивідуалізовані, виходячи із конкретних обставин вчиненого злочину з урахуванням особи винного. Саме тому міжнародна співпраця є важливою складовою

об'єктивності кримінального провадження, тому що зі спрощенням процедури перетину кордону злочинець може переховувати певні матеріали кримінальної справи і докази на території іншої країни.

Правовою підставою для міжнародного співробітництва України є двосторонні та багатосторонні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Міжнародні договори можуть стосуватись як питань протидії певним різновидам злочинів, які мають транснаціональний характер (торгівля людьми, легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом), та можуть стосуватись особливостей певних різновидів міжнародної правової допомоги (перейняття кримінального провадження). Крім того, існують загальні конвенції, спрямовані на регулювання основних аспектів надання правової допомоги. Деталізація цих аспектів у національному законодавстві сприяє належному виконанню Україною її міжнародних зобов'язань [2, с. 113].

Держави надають міжнародну правову допомогу під час кримінального провадження у рамках міжнародного співробітництва. В Кримінальному процесуальному кодексі України від 13.04.2012 р., міжнародна правова допомога визначається як проведення компетентними органами однієї держави процесуальних дій, виконання яких необхідне для досудового розслідування, судового розгляду або для виконання вироку, ухваленого судом іншої держави або міжнародною судовою установою.

Главою 43 «Міжнародна правова допомога при проведенні процесуальних дій» Кримінального процесуального кодексу України детально регламентований порядок надання міжнародної правової допомоги.

Таким чином, зважаючи на вищевказане, можна зазначити, що порядок міжнародного співробітництва досить чітко визначений у міжнародних договорах та у чинному українському законодавстві. Але у зв'язку з активним поширенням міжнародних злочинів у світі неможливо передбачити абсолютно всі прояви злочинності та суспільно негативні наслідки, що настануть. Саме тому необхідні зміни у законодавстві, які максимально допоможуть запобігти злочинним посяганням у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9-10, № 11-12, № 13. – Ст. 88.
2. Сердюк В. В. Загальні засади міжнародного співробітництва при наданні міжнародної правової допомоги у кримінальних справах: процесуальний аспект/ В. В. Сердюк, Р. Ш. Бабанли // Часопис цивільного і кримінального судочинства. – 2012. – № 6. – С. 113-132.

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Наукове видання

**ЮРИДИЧНІ НАУКИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**МАТЕРІАЛИ IV МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Матеріали друкуються в авторській редакції

Дизайн обкладинки: А. Юдашкіна
Верстка: Н. Кузнєцова

Контактна інформація організаційного комітету:
73005, Україна, м. Херсон, а/с 20,
Науковий журнал «Молодий вчений»
Телефон: +38 (0552) 399 530
E-mail: info@molodyvcheny.in.ua
www.molodyvcheny.in.ua

Підписано до друку 31.05.2016. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 8,37. Тираж 100. Замовлення № 0516-264.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавничий дім «Гельветика»
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4392 від 20.08.2012 р.